

TAMPEREEN YLIOPISTO

Oikeustieteiden laitos

Mikko Arra

**OSKEYHTIÖN YHTIÖKOKOUKSEN
PÄÄTÖKSEN PÄTEMÄTTÖMYYS**

Pro gradu –tutkielma

Yritysjuridiikka

Tampere 2006

TIIVISTELMÄ

Tampereen yliopisto	Oikeustieteiden laitos, yritysjuridiikka
Tekijä:	ARRA, MIKKO
Tutkielman nimi:	Osakeyhtiön yhtiökokouksen päätöksen pätemättömyys
Pro gradu –tutkielma:	VII + 79 sivua
Valmistumisaika:	Toukokuu 2006
Avainsanat:	osakeyhtiö, yhtiökokous, pätemättömyys, päätöksen moite, päätöksen toimeenpano

Yhtiökokous on osakeyhtiön ylin päättävä elin, jossa osakkeenomistajat voivat käyttää päätösvaltaansa. Yhtiökokouksessa tehtävillä päätöksillä on suuri merkitys osakkeenomistajan oikeuksille ja velvollisuuksille yhtiötä kohtaan. Yhtiökokouksissa tehtävillä päätöksillä ei saa päästä loukkaamaan osakkeenomistajan oikeuksia. Mikäli näin tapahtuu, täytyy osakkeenomistajalla olla mahdollisuus saada päätös kumotuksi. Samalla täytyy varmistaa, etteivät yhtiön toimintaedellytykset tämän takia vaarannu. Osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:ssä säädetään yhtiökokouksen päätöksen pätemättömyydestä.

Tutkielman tarkoituksena on tarkastella, milloin yhtiökokouksen päätös on pätemätön. Tavoitteena on selvittää, millä edellytyksillä päätös on pätemätön, sekä millaisiin tilanteisiin osakeyhtiölain 9 luvun 17 § soveltuu ja kenellä on oikeus pätemättömyyskanteen nostamiseen. Pääpaino tutkielmassa on mitättömyyden ja moitteenvarauisuuden välisen eron määrittämisessä, sekä siinä miten niiden välinen ero ja päätöksen pätemättömyys yleensä vaikuttavat päätöksen täytäntöönpanokelpoisuuteen. Lopuksi tarkastelen vielä muutoksia, joita hallituksen syksyllä 2005 eduskunnalle antama esitys tuo mahdollisesti mukanaan.

Tutkimusongelmia tarkastellaan pitkälti osakeyhtiölain, lain esitöiden, korkeimman oikeuden ratkaisujen, sekä asiaa käsittelevän oikeuskirjallisuuden pohjalta. Lähdeaineisto on pääosiltaan suomalaista, mutta myös joitakin ruotsalaisia lähteitä on käytetty. Korkeimman oikeuden ratkaisuja löytyy runsaasti ja ne muodostavatkin keskeisen osan tutkielmaa. Vaikka tutkielma käsittelee pääasiassa osakeyhtiölakia, soveltuvat samat periaatteet myös asunto-osakeyhtiölakiin ja päinvastoin. Tämä näkyy mm. siinä, että useat korkeimman oikeuden ratkaisut on tehty asunto-osakeyhtiölain pohjalta. Ratkaisujen voidaan katsoa olevan yhtiöoikeudellisia ja siten niitä voidaan käyttää myös sovellettaessa osakeyhtiölakia.

Yhtiökokouksen päätös on pätemätön, jos se on syntynyt väärässä järjestyksessä, tai jos se on osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastainen. Jotta kante voidaan nostaa, täytyy tiettyjen edellytysten täytyä. Tutkielmassa on päädytty toteamaan, että mitättömyyden ja moitteenvarauisuuden välistä eroa ei ole täysin selvästi mahdollista määrittää. Aina täytyy käyttää tapauskohtaista harkintaa, koska olosuhteet voivat olla erilaiset. Jotta yhtiön toimintaedellytykset eivät vaarantuisi, on myös mahdollista tietyn edellytyksin ja tarkan arvioinnin avulla panna täytäntöön sellainenkin päätös, jonka pätevyydestä ei ole täyttä selvyyttä.

SISÄLTÖ

SISÄLTÖ	III
LÄHTEET	V
OIKEUSTAPAUKSET.....	VII
1 JOHDANTO	1
1.1 TUTKIMUKSEN KOHTEESTA	1
1.2 TUTKIMUSONGELMAT JA TUTKIMUKSEN KULKU	2
1.3 TUTKIMUSMETODISTA JA LÄHDEAINEISTOSTA	4
2 PÄÄTÖKSEN PÄTEMÄTTÖMYYS.....	6
2.1 PÄTEMÄTÖN PÄÄTÖS.....	6
2.1.1 <i>Soveltamisala</i>	6
2.1.2 <i>Väärä syntymisjärjestys</i>	8
2.1.3 <i>Osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaisuus</i>	10
2.2 PÄTEMÄTTÖMYYDEN EDELLYTYKSISTÄ	12
2.2.1 <i>Olemattomuustilanne</i>	12
2.2.2 <i>Virheen pitää vaikuttaa</i>	14
2.2.3 <i>Vetoamisoikeuden menettäminen</i>	17
2.3 KANNEOIKEUS	19
2.3.1 <i>Osakkeenomistajan kanneoikeus</i>	19
2.3.2 <i>Hallituksen, hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan kanneoikeus</i>	22
3 MOITTEENVARAISUUS.....	25
3.1 MOITTEENVARAINEN PÄÄTÖS.....	25
3.2 YHDENVERTAISUUSPERIAATTEEN VASTAISET PÄÄTÖKSET	28
3.2.1 <i>Yhdenvertaisuusperiaate ja yleissääntö</i>	28
3.2.2 <i>Yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisuus</i>	30
3.2.3 <i>Yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisuus oikeuskäytännössä</i>	32
3.3 MOITEAIKA.....	34
3.3.1 <i>Pääsääntö</i>	34
3.3.2 <i>Pidennetty moiteaika</i>	35
3.4 MOITEKANNE.....	38
3.5 PÄÄTÖKSEN MUUTTAMINEN	39

4 MITÄTTÖMYYS	42
4.1 YLEISTÄ MITÄTTÖMYYYDESTÄ	42
4.1.1 Mitätön päätös	42
4.1.2 Kanneaika	44
4.2 PAKOTTAVIEN SÄÄNNÖSTEN VASTAISET PÄÄTÖKSET	45
4.3 KAIKKIEN OSAKKEENOMISTAJIEN SUOSTUMUS PUUTTUU	48
4.4 TOIMITTAMATON TAI VIRHEELLINEN KOKOUSKUTSU	53
4.4.1 Toimittamaton kokouskutsu	53
4.4.2 Olennaisesti virheellinen kokouskutsu	55
4.4.3 Muu virheellisyys	59
5 PÄTEMÄTTÖMÄN PÄÄTÖKSEN VAIKUTUKSET	61
5.1 TUOMIOISTUIMEN RATKAISUN VOIMASSAOLO	61
5.2 PÄTEMÄTTÖMYYDEN ALKAMISESTA	63
5.3 PÄTEMÄTTÖMÄN PÄÄTÖKSEN TÄYTÄNTÖÖNPANOSTA	65
5.3.1 Päätöksen täytäntöönpano	65
5.3.2 Täytäntöönpanokielto	69
6 MUUTOSEHDOTUKSET UUDESSA HALLITUKSEN ESITYKSESSÄ	70
6.1 YLEISPERUSTELUT JA YLEISET PERIAATTEET HALLITUKSEN ESITYKSESSÄ	70
6.2 PÄÄTÖKSEN PÄTEMÄTTÖMYYS HALLITUKSEN ESITYKSESSÄ	71
7 LOPUKSI	76

LÄHTEET

- Airaksinen, Manne & Jauhiainen, Jyrki*: Osakeyhtiölaki. Porvoo 1997.
- Airaksinen, Manne & Jauhiainen, Jyrki*: Suomen yhtiöoikeus. Helsinki 2000.
- Halila, Heikki*: KKO 2000:23 Puheenjohtajan ja kokoustilan vaihtaminen asunto-osakeyhtiössä. Teoksessa Timonen, Pekka (toim.): KKO:n ratkaisut kommentein 2000 I. Helsinki 2000, s. 140–142.
- Hannula, Antti*: Hallitustyöskentelyn käsikirja. Helsinki 2003.
- HE 27/1977*. Hallituksen esitys eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi.
- HE 109/2005*. Hallituksen esitys eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi.
- Huttunen, Allan*: Osakeyhtiön yhtiökokouksesta. Helsinki 1984.
- Huttunen, Allan*: Yhtiökokouksen mitättömän päätöksen moittimisesta yhtiöjärjestysmääräisessä välimiesmenettelyssä. Defensor Legis 5–6 1989, s. 319–341.
- Huttunen, Allan*: Osakassopimuksen rikkomisen vaikutus yhtiökokouksen päätöksen pätevyYTEEN. Teoksessa Saarnilehto, Ari (toim.): Osakassopimuksesta. Turku 1995, s. 111–179.
- Karhu, Kim; Miettinen, Kari; Reinikainen, Mikko & Wahlroos, Juha*: Yhtiökokouskäytäntö. Porvoo 1998.
- Kuhanen, Petteri*: Kaikkien suostumus yhtiökokouksessa. Suomen Kiinteistölehti 3/1990, s. 64–65.
- Kyläkallio, Juhani*: Osakeyhtiön yhtiökokouksen päätöksen pätemättömyydestä. Vammala 1970.
- Kyläkallio, Juhani; Irola, Olli & Kyläkallio, Kalle*: Osakeyhtiö. Helsinki 2002.
- Lindholm, Tomas; Rasinaho, Vesa & Virtanen, Olli V.*: Yhtiökokous corporate governancen hengessä. Helsinki 2004.
- Mäntysaari, Petri*: Osakeyhtiö toimijana. Helsinki 2002.
- Nial, Håkan*: Svensk associationsrätt i huvuddrag. Fjärde upplagan. Stockholm 1988.
- Norri, Matti*: Osakeyhtiö, käytännön käsikirja. Neljäs, täysin uusittu painos. Helsinki 1997.

Nuolimaa, R. O.: Oikeustapauskommentti KKO 1984 II 136. Lakimies 1985, s. 230–245.

Nuolimaa, R. O.: Oikeustapauskommentti KKO 1987:136. Lakimies 1988, s. 882–885.

Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2003:4. Osakeyhtiölakityöryhmän mietintö.

Rodhe, Knut: Aktiebolagsrätt. Nittonde upplagan. Stockholm 2000.

Sarvilinna, Teppo: Korkeimmasta oikeudesta: KKO 1998:61, Asunto-osakeyhtiö. – Yhtiön rakennus ja huoneistot. – Osakeyhtiö. – Yhtiökokous. Defensor Legis 6 1998, s. 1096–1103.

Savela, Ari: Vahingonkorvaus osakeyhtiössä. Helsinki 1999.

Schultén, Gerhard af: Osakeyhtiölain kommentaari II. Helsinki 2004.

Siiكارla, Pertti J.: Osakeyhtiö – Yrittäjän työkalu. Vantaa 1997.

SOU 2001:1. Statens offentliga utredningar: Ny aktiebolagslag. Stockholm.

Terho, Juha: Moitteenvarainen vai mitätön yhtiökokouspäätös? Suomen Kiinteistölehti 1/2000, s. 56–57.

Timonen, Pekka: KKO 1998:20. Teoksessa Timonen, Pekka (toim.): KKO:n ratkaisut kommentein 1998 I. Helsinki 1998, s. 143–144.

Timonen, Pekka: KKO 1999:23 Uuden omistajan puhevalta yhtiökokouksessa ja osakkaiden merkitseminen osakeluetteloön. Teoksessa Timonen, Pekka (toim.): KKO:n ratkaisut kommentein 1999 I. Helsinki 1999, s. 209–213.

Timonen, Pekka: KKO 2004:35 Osakkeenomistajan asialegitimaation lakkaaminen ja yhtiökokouspäätöksen moiteaika. Teoksessa Timonen, Pekka (toim.): KKO:n ratkaisut kommentein 2004 I. Helsinki 2004, s. 243–245.

Timonen, Pekka: KKO 2005:65 Asunto-osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen vastaisen yhtiökokouspäätöksen sitovuus. Teoksessa Timonen, Pekka (toim.): KKO:n ratkaisut kommentein 2005 I. Helsinki 2005, s. 491–492.

Villa, Seppo: Toimivallan jakautuminen hallituksen ja yhtiökokouksen välillä sekä osakkaiden yhdenvertaisuus. Teoksessa Saarnilehto, Ari (toim.): Yhteisöoikeudellisia kirjoituksia I. Turku 2001, s. 121–131.

Villa, Seppo: Henkilöyhtiöt ja osakeyhtiö. 2., uudistettu painos. Helsinki 2002.

OIKEUSTAPAUKSET

Aikajärjestyksessä

KKO 1984 II 148

KKO 1984 II 171

KKO 1985 II 124

KKO 1986 II 25

KKO 1987:136

KKO 1989:35

KKO 1989:36

KKO 1989:47

KKO 1990:24

KKO 1991:46

KKO 1998:20

KKO 1999:23

KKO 2000:23

KKO 2000:78

KKO 2004:35

KKO 2005:65

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen kohteesta

Yhtiökokous on osakeyhtiön ylin päättävä elin, jonka muodostavat laillisesti koolle kutsutun kokouksen osanottajat. Samalla se on usein ainoa paikka, jossa osakkeenomistajat pääsevät käyttämään osakasoikeuksiaan ja vaikuttamaan siihen, miten yhtiötä johdetaan ja ennen kaikkea miten yhtiössä ylipäänsä toimitaan. Osakeyhtiölaki on säädetty pitkälti suuria ja laajan osakkeenomistajajoukon omaavia yrityksiä ajatellen, mutta todellisuudessa suurin osa suomalaisista osakeyhtiöistä on pieniä jopa ainoastaan yhden miehen yhtiöitä. Tällöin yhtiökokouksen kulkua sääntelevien säännösten noudattaminen saattaa tuntua turhalta byrokratialta. Tästä huolimatta osakeyhtiölain säännöksiä tulisi noudattaa.¹

Osakkeenomistajat ovat sijoittaneet peruspääoman yhtiöön, joten heillä on päätösvalta yhtiön asioista, mutta samalla he myös kantavat mahdolliset riskit. Päätösvaltaansa osakkeenomistajat voivat käyttää yhtiökokouksessa osakkeen tuottamalla äänivallalla.² Edellä mainitusta seuraa, että on sitten kyse suuresta tai pienestä osakeyhtiöstä, saattaa yhtiökokouksessa tehtävillä päätöksillä olla suuri merkitys osakkeenomistajan oikeuksille ja velvollisuuksille yhtiötä kohtaan. Tämän vuoksi on tärkeää, ettei yhtiökokouksissa tehtävillä päätöksillä ainakaan merkittävästi päästä loukkaamaan osakkeenomistajan oikeuksia. Mikäli näin kuitenkin pääsee käymään, täytyy osakkeenomistajalla olla jokin keino puuttua tilanteeseen.

Osakkeenomistajalla täytyy siis olla mahdollisuus vedota yhtiökokouksen päätöksen pätemättömyyteen, jotta virheelliset päätökset olisi mahdollista kumota. Osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:ssä säädetään yhtiökokouksen päätöksen pätemättömyydestä. Pykälässä määritellään milloin yhtiökokouksen päätös on pätemätön, kenellä on oikeus vedota pätemättömyyteen, missä ajassa pätemättömyyteen on vedottava ja millaisia oikeusvaikutuksia päätöksen pätemättömyys aiheuttaa. Pykälän kolmannessa momentissa määritellään milloin yhtiökokouksen päätös on mitätön. Muut kuin kolmannessa momentissa määritellyt pätemättömät päätökset ovat moitteenvaivaisia. (OYL 9:17, Osakeyhtiölaki 29.9.1978/734)

¹ Katso mm. Siikarla 1997, s. 198, sekä Norri 1997, s. 238

² Villa 2001, s. 126

Yhtiökokouksen päätöksen, ja ennen kaikkea virheellisen päätöksen oikeusseuraamusten sääntely on varsin monitahoinen ja vaikea ongelma. On erityisen tärkeää osakkeenomistajien oikeussuojan kannalta, että vallitsevan oikeusjärjestyksen vastaisiin ja osakkeenomistajien etuja loukkaaviin päätöksiin on tarvittaessa mahdollisuus puuttua. Virheellisten päätösten oikeusvaikutukset on saatava kumotuksi. Toisaalta nykyisessä liiketoimintaympäristössä on lähes välttämätöntä, että päätöksiä voidaan tehdä nopeasti ja että tehdyt päätökset voidaan myös nopeasti panna täytäntöön. Oikeusprosessi päätöksen pätemättömäksi julistamiseksi saattaa kestää pitkään, ja lopputulos voi usein johtaa ongelmallisiin tilanteisiin, sillä aina ei ole mahdollista jälkikäteen peruuttaa täytäntöönpanotoimia, jotka on tehty virheellisen päätöksen pohjalta. Siksi lakia laadittaessa on jouduttu tekemään kompromisseja, joissa kaikkien osapuolien edut on pyritty huomioimaan ja tarkoituksenmukaisella tavalla sovittamaan yhteen.³ Tehdyt kompromissit johtavat kuitenkin helposti tilanteisiin, joissa on varsin epäselvää, mikä vallitseva oikeustila lopulta on. On jäänyt pitkälti tapauskohtaisen harkinnan varaan, milloin virheellinen päätös on pätemätön. Siksi onkin selvittävää, millaiseksi käytäntö asioiden ratkaisemisessa on muodostunut.

1.2 Tutkimusongelmat ja tutkimuksen kulku

Milloin yhtiökokouksen päätös on pätemätön ja missä tilanteissa on mahdollista nostaa kante pätemättömyyden toteamiseksi? Tavoitteenani on ensinäkin selvittää, millaisiin tilanteisiin osakeyhtiölain 9 luvun 17 § soveltuu. Ihan mihin tahansa virheellisyyteen ei ole mahdollista vedota osakeyhtiöoikeudellisella pätemättömyyskanteella. Osakeyhtiölain mukaan on mahdollista vedota pätemättömyyteen päätöksistä, jotka eivät ole syntyneet asianmukaisessa järjestyksessä (muotovirhe) tai jotka muutoin ovat osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaisia (asiavirhe) (OYL 9:17.1). Seuraamukset muoto- ja asiaviheistä ovat pitkälti samat, mutta kumpaankin liittyy tiettyjä ominaispiirteitä, joten niiden välisen eron määrittely helpottaa myös asioiden käsittelyä ja hahmottamista. Pätemättömyyden syntymiselle on myös esitetty lakiin kirjoittamattomia edellytyksiä, joiden on täytyttävä, jotta yhtiökokouksen päätöstä voitaisiin pitää pätemättömänä.

Kanteen nostamisen edellytysten täyttymisen lisäksi täytyy kanteen nostajalla olla oikeus nostaa kanne. Kenellä sitten on tällainen oikeus ja ketä vastaan kanne on nostettava? Kanneoikeus on osakkeenomistajalla, yhtiön hallituksella, yksittäisellä hallituksen jäsenellä ja yhtiön toimitusjohtajalla. Lisäksi todetaan, että päätöksen pätemättömäksi julistamista, tai sen muuttamista, vaativa kanne on nostettava yhtiötä vastaan. Virheellistä päätöstä voidaan siis tarvittaessa myös muuttaa. Muuttaminen on mahdollista vain silloin, kun vaivatta pystytään päättelemään, minkä sisältöinen päätöksen olisi tullut olla ilman virhettä. (OYL 9:17)

Milloin päätöksessä on niin olennainen virhe, että se johtaa päätöksen mitättömyyteen? Käytännössä ei ole olemassa tarkkaa rajanvetoa, milloin päätös on moitteenvaarainen ja milloin se on mitätön. Eron määrittäminen on jäänyt pitkälti oikeuskäytännössä ja oikeuskirjallisuudessa esitettyjen kannanottojen varaan.⁴ Onkin tarpeellista perehtyä tarkemmin siihen, kuinka tähän eroon on suhtauduttu. Tuomioistuin tai välimiesoikeus päättää, onko rikkomus niin olennainen, että siitä seuraa yhtiökokouksen päätöksen mitättömyys. Voidaankin perustellusti esittää kysymys, onko tällainen epäselvyys mitättömyyden ja moitteenvaaraisuuden välillä tarpeellinen edes kompromissiratkaisuna osakkeenomistajien etujen ja liike-elämän toimivuuden välillä? Luonnollisesti ongelmaa ei synny, jos valitetaan aina varmuuden vuoksi riittävässä ajassa, mutta aina se ei ole mahdollista.

Moitteenvaraisesti pätemätön yhtiökokouksen päätös tulee päteväksi, ellei sitä moitita tiettyssä määräajassa. Lähtökohtaisesti tämä määräaika on kolme kuukautta, mutta se saattaa olla pitempikin. Mitätön päätös ei sitä vastoin pätevoidy periaatteessa koskaan. Tietyissä tilanteissa saattaa kuitenkin olla mahdollista, että myös mitättömästä päätöksestä tulee ajan myötä pätevä. Tärkeää on siis selvittää, millaisia päätöksiä tulee moittia määräajassa, jotta niistä ei tule päteviä. Toisaalta samalla täytyy myös määrittää, milloin päätöksessä on niin vakava virhe, että sen ei voida katsoa pätevoityvän edes moiteajan kuluttua umpeen. Keskeiseksi kysymykseksi nouseekin, milloin päätöksessä on niin olennainen virhe, että sitä ei voida missään tilanteessa katsoa päteväksi yhtiökokouksen päätökseksi.

Millaisia vaikutuksia sitten on päätöksen virheellisyydellä? Virheellinen päätös voidaan toki todeta pätemättömäksi, mutta virheellisyydellä on vaikutuksia jo ennen sitä. Päätökses-

³ Katso Kyläkallio ym. 2002, s. 763

⁴ Näin myös Karhu ym. 1998, s. 112

sä oleva virhe saattaa vaikuttaa mm. päätöksen täytäntöönpanokelpoisuuteen, sillä lähtökohtaisesti virheellistä päätöstä ei saa panna täytäntöön. Moitteenvaraisesti virheellisen päätöksen kohdalla täytyy myös määritellä katsotaanko päätöksen olevan moiteaikana pätevä vai pätemätön. Asialla on vaikutusta ainakin päätöksen täytäntöönpanoon. Toki täytyy myös pohtia, mitä tapahtuu, kun päätös todetaan tuomioistuimessa tai välimiesoikeudessa pätemättömäksi.

Hallitus on myös antanut syksyllä 2005 esityksen eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi. Uudella osakeyhtiölailla pyritään ottamaan huomioon voimassa olevan lain säätämisen jälkeen yritysten toimintaympäristössä ja muussa lainsäädännössä tapahtuneet muutokset.⁵ Yhtiökokouksen päätöksen pätemättömyyttä koskeviin säännöksiin ei ole tehty suuria muutoksia, mutta joitakin muutoksia kuitenkin löytyy. Pyrin lyhyesti esittelemään nämä muutokset, sekä pohtimaan miten ne vaikuttaisivat käytännössä.

1.3 Tutkimusmetodista ja lähdeaineistosta

Tutkimusmenetelmä on lainopillinen eli oikeusdogmaattinen. Tarkoituksena on nimenomaan perehtyä oikeuskirjallisuudessa ja oikeuskäytännössä esitettyihin kannanottoihin lain tulkinnasta. Lähdeaineistona on siis lähinnä asiaa käsittelevää oikeuskirjallisuutta, lainvalmisteluaineistoa, sekä joitakin tärkeimpiä asiaa koskevia korkeimman oikeuden ratkaisuja viime vuosikymmeniltä. Niiden avulla on mahdollista luoda riittävä kuva, millainen yhtiökokouksen päätöksen pätemättömyyttä säätelevä oikeustila Suomessa on tällä hetkellä. Tulevaisuuteen liittyvään osioon olen käyttänyt hyväksi hallituksen syksyllä 2005 antamaa esitystä eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölaiksi. Esitys on tehty monelta osin vuonna 2003 annetun osakeyhtiölakityöryhmän mietinnön pohjalta. Joitakin eroavaisuuksia niistä toki löytyy. Uuden hallituksen esityksen ja työryhmän mietinnön avulla pyrin luomaan kuvan siitä, millainen yhtiökokouksen päätöksen pätemättömyyttä säätelevä oikeustila Suomessa on tulevaisuudessa.

⁵ Katso HE 109/2005, s. 1

Eniten yhtiökokouksen päätöksen pätemättömyyttä suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa ovat pohtineet *Juhani Kyläkallio* ja *Allan Huttunen*. Heidän mielipiteensä ovatkin merkittävässä osassa tutkielmaani. Toki muitakin asiaa pohtineita Suomesta ja Ruotsista löytyy. *Kyläkallion* teos Osakeyhtiön yhtiökokouksen päätöksen pätemättömyydestä vuodelta 1970 on oikeastaan pohjana koko tutkielmalle. Vaikka teos onkin kirjoitettu vanhan osakeyhtiölain aikana, on siinä paljon sellaista, joka pätee vielä nykyäänkin.

Suomen voimassa oleva osakeyhtiölaki on saanut merkittäviä vaikutteita Ruotsin vastaavasta laista. Tämän vuoksi olen voinut käyttää myös joitakin ruotsalaisia lähteitä. Kovin kaan merkittävässä osassa ne eivät ole. Muutamassa kohdassa olen myös verrannut Suomen ja Ruotsin välisen sääntelyn eroja ja yhtäläisyyksiä. Yhtäläisyyksiä löytyy selvästi enemmän, mutta myös eroavaisuuksia löytyy. Olen pyrkinyt nimenomaan huomioimaan ne.

Korkeimman oikeuden ratkaisut ovat myös tärkeä osa tutkielmaani. Osakeyhtiölaissa itsessään on jätetty paljon asioita harkinnan varaan ja siten tuomioistuinten tulkittavaksi. Jossain määrin ehkä jopa liian paljon on jätetty tuomioistuinten harkittavaksi. Tästä syystä korkeimman oikeuden antamilla ratkaisuilla on tärkeä merkitys määriteltäessä yhtiökokouksen päätöksen pätemättömyyttä. Useat yhtiökokouksen päätöksen pätemättömyyttä koskevat korkeimman oikeuden ratkaisut käsittelevät asunto-osakeyhtiölakia. Asunto-osakeyhtiölaissa löytyy osakeyhtiölakia vastaavat säännökset päätöksen pätemättömyydestä. Ainoana erona on, että asunto-osakeyhtiölaissa säännökset on jaettu kahteen eri pykälään, jotka kuitenkin sisällöltään vastaavat osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:ää. Toinen pykälä käsittelee päätöksen moittimista ja toinen päätöksen mitättömyyttä⁶. Korkeimman oikeuden ratkaisujen, jotka on annettu liittyen asunto-osakeyhtiölakiin, voidaan katsoa olevan yleisyhteisöoikeudellisia⁷. Näin ollen myös asunto-osakeyhtiölain pohjalta annettuja ratkaisuja voidaan käyttää hyväksi sovellettaessa osakeyhtiölakia.

⁶ Katso asunto-osakeyhtiölaki 17.5.1991/809, 47 § ja 48 §.

⁷ Näin myös Halila 2000, s. 142

2 PÄÄTÖKSEN PÄTEMÄTTÖMYYS

2.1 Pätemätön päätös

2.1.1 Soveltamisala

Osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:n ensimmäisen momentin mukaan pätemättömiä ovat päätökset, jotka eivät ole syntyneet asianmukaisessa järjestyksessä tai jotka muutoin ovat osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaisia. Kanteen päätöksen pätemättömäksi julistamiseksi tai sen muuttamiseksi voivat nostaa osakkeenomistaja, yhtiön hallitus, hallituksen yksittäinen jäsen tai toimitusjohtaja. (OYL 9:17)

Pykälän välittömän soveltamisalan ulkopuolelle jäävät muun lain kuin osakeyhtiölain vastaiset päätökset. Osakeyhtiölaissa ei ole katsottu tarpeelliseksi säännellä päätöksiä, jotka ovat muiden lakien vastaisia, sillä tällaiset tilanteet ja päätökset voivat olla sisällöltään hyvinkin erilaisia. Sellainen yhtiökokouksen päätös, jolla päätetään rikolliseen toimintaan ryhtymisestä, on joka tapauksessa yleisten oikeusperiaatteiden mukaan aina pätemätön. Jos yhtiökokouksessa päätetään esimerkiksi, ettei ulkopuolisen kanssa tehtyä sopimusta noudateta, ei tällaista päätöstä pidetä pätemättömänä. Se saattaa toki aiheuttaa vahingonkorvausvelvollisuuden, mutta osakeyhtiöoikeudellista pätemättömyyskannetta sitä vastaan ei voida nostaa.⁸

Päätös yhtiökokouksessa syntyy joko äänestäen tai ilman äänestystä. Jotta päätöstä voitaisiin pitää yhtiökokouksen päätöksenä, sen tekemistä koskevien edellytyksien tulee täytyä.⁹ Kyseisen päätöksen täytyy luonnollisesti myös olla olemassa, jotta päätöksen pätemättömyyteen on mahdollista vedota¹⁰. Tarkkaa määritelmää siitä mitä edellytyksiä päätöksen olisi täytettävä, jotta päätöstä voitaisiin pitää yhtiökokouksen päätöksenä, ei ole olemassa. Pelkkä päätösehdotus, joka on esimerkiksi sivuutettu, ei ole yhtiökokouksen päätös, jota voisi moittia. Sivuuttamisesta voi toki seurata vahingonkorvausvelvollisuus. Hylätty pää-

⁸ HE 27/1977, s. 69

⁹ Kyläkallio ym. 2002, s. 747–748

¹⁰ Asiasta katso luku 2.2.1 olemattomuustilanteesta.

tösehdotus kuitenkin katsotaan yhtiökokouksen päätökseksi, eli on mahdollista ajaa kannetta hylkäävän päätöksen julistamiseksi pätemättömäksi tai päätöksen muuttamiseksi. Tällä tavoinhan on mm. mahdollista saada hylätty päätös muutettua hyväksytyksi.¹¹ Myös kaikkien osakkeenomistajien hyväksymää päätöstä vastaan on ilmeisesti mahdollista nostaa kanne päätöksen pätemättömäksi toteamiseksi, vaikka päätöstä ei olisikaan tehty yhtiökokouksessa¹².

Lähtökohtaisesti osakkeenomistaja ei siis voi ajaa pätemättömyyskannetta muun lain kuin osakeyhtiölain vastaisesta päätöksestä. Päätöksen sitomattomuuteen osakkeenomistaja tai kuka tahansa kolmas osapuoli, jonka oikeutta yhtiökokouksen päätös mahdollisesti loukkaa, voi kuitenkin vedota myös muun lain kuin osakeyhtiölain vastaisen päätöksen ollessa kyseessä. Vetoaminen tapahtuu kanteella, väitteellä tai muulla tilanteeseen sopivalla tavalla.¹³ On epäselvää, voidaanko yhtiöjärjestyksessä määrätä, että jonkun muun lain vastaista yhtiökokouksen päätöstä vastaan voitaisiin käyttää osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:n mukaista pätemättömyyskannetta. *Huttunen* ei näe estettä tällaiselle menettelylle, joskin asia riippuu lähinnä siitä, minkä lain vastaisesta päätöksestä olisi kysymys.¹⁴ Jos otetaan huomioon lakien varsin erilainen luonne, olisi kuitenkin varsin suotavaa, että mahdollisessa yhtiöjärjestyksen määräyksessä olisi tarkkaan määritelty, minkä lakien vastaisia päätöksiä olisi mahdollisuus moittia. Ainakin oikeustoimilain vastaiset päätökset voisi varsin helposti sisällyttää yhtiöjärjestykseen.

Tällä hetkellä voimassa olevan osakeyhtiölain nojalla ei ole mahdollista ajaa kannetta hallintoneuvoston, hallituksen tai toimitusjohtajan päätöksen pätemättömäksi julistamiseksi tai päätöksen muuttamiseksi¹⁵. Edes yhtiöjärjestyksen määräyksellä ei ole mahdollista laajentaa kanneoikeutta koskemaan niitä. Myöskään esimerkiksi osakeyhtiölain 12 luvun 4 §:n 2 momentin tarkoittamaa vähemmistön vaatimusta vastaan ei voida nostaa pätemättömyyskannetta.¹⁶

¹¹ Huttunen 1984, s. 340–341

¹² Airaksinen & Jauhiainen 1997 s. 174

¹³ Kyläkallio ym. 2002, s. 765, sekä Huttunen 1984, s. 340

¹⁴ Huttunen 1984, s. 348–349

¹⁵ Uuteen hallituksen esitykseen on lisätty mahdollisuus moittia hallituksen päätöstä. Tarkastelen asiaa hie- man tarkemmin käsitellessäni hallituksen esityksessä ehdotettuja muutoksia.

¹⁶ Huttunen 1984, s. 340–343

Kyseisessä pykälässä määrätään vähemmistöosakkeenomistajien oikeudesta vaatia tietty määrä tilikauden voitosta jaettavaksi osakkeenomistajille.

Yhtiökokouksen päätöksen pätemättömyyttä arvioidaan vain päätöksen laillisuusnäkökulmasta. Päätöksen tarkoituksenmukaisuutta tai taloudellista järkevyyttä ei kuitenkaan voi saattaa kyseenalaiseksi pätemättömyyskanteella, eli tuomioistuimella ei ole velvollisuutta arvioida kuinka järkevä yhtiökokouksen päätös on ollut.¹⁷ Asiaa voidaan lähestyä myös vahingonkorvausnäkökulmasta. Osakkeenomistajilla ei ole vastuuta yhtiötä kohtaan edes yleisen huolellisuusvelvollisuuden rikkomisesta, eikä osakkeenomistaja myöskään vastaa sellaisten päätösten liiketaloudellisesta järkevyydestä, joiden tekemiseen hän on ollut osallisena. Osakkeenomistajan mahdollinen vahingonkorvausvastuu yhtiötä kohtaan edellyttäisi sekin osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen rikkomista.¹⁸

Epätarkoituksenmukaisuus sinänsä ei siis muodosta pätemättömyysperustetta, mutta entä jos epätarkoituksenmukaisuus katsottaisiin lain tai yhtiöjärjestyksen vastaiseksi? Mielestäni näin ei voi missään tapauksessa olla, koska tämä johtaisi siihen, että yhtiökokous joutuisi aina valitsemaan juuri sen yhden ja ainoan ”oikean” ja parhaan vaihtoehdon. Tällöin jouduttaisiin aina myös arvioimaan, mikä oli päätöksentekohetkellä se oikea vaihtoehto, koska olosuhteilla on tapana muuttua. Jälkikäteen arvioiden joku toinen vaihtoehto saattaisi olla parempi, mutta asiaa ei päätöstä tehtäessä olisi pystytty tietämään. Osakkeenomistajilla ei myöskään ole samanlaista velvollisuutta ajaa yhtiön etua toiminnassaan kuin esimerkiksi hallituksella. Todellisuudessa osakkeenomistajat lähinnä ajavat omaa etuaan, joka ei aina ole yhtenevä yhtiön edun kanssa. Tämä johtaisi siihen, että varsin useat yhtiökokouksen päätökset voitaisiin todeta pätemättömiksi.¹⁹

2.1.2 Väärä syntymisjärjestys

Jos päätös on syntynyt väärässä järjestyksessä, rasittaa sitä ns. muotovirhe. Jos päätös taas on sisällöltään sellainen, ettei yhtiökokous olisi voinut tehdä sitä osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen mukaan, päätöksessä on asiavirhe. Päätöksen pätemättömyyden seuraamukset muotovirheestä ja asiavirheestä ovat samanlaiset. Näin ollen nykyisen lain mukaan ei ole

¹⁷ Airaksinen & Jauhiainen 1997, s. 175–176, sekä osin myös Huttunen 1984, s. 360–361

¹⁸ Savela 1999, s. 130

¹⁹ Samantyyppiselle kannalle on päätynyt myös Kyläkallio 1970, s. 54–63

enää merkitystä, luokitellaanko virhe muoto- vai asiavirheeksi.²⁰ Tästä huolimatta katson tarpeelliseksi tässä vaiheessa ainakin jonkin verran määritellä muoto- ja asiavirheen välistä eroa, sillä se helpottaa jatkossa joidenkin esille tulevien seikkojen esittämistä ja siten selkeyttää asiaa.

Muotovirhe voi aiheutua monesta eri asiasta. Tällaisia ovat muun muassa virheellinen kokouspaikka, kokousajankohta tai se, jos puheenjohtaja ei ole alistanut tehtyjä ehdotuksia äänestykseen. Myös virheellinen kokouskutsu tai äänioikeuden oikeudeton epääminen johtaa päätöksen pätemättömyyteen muotovirheen takia.²¹ Yhtiökokouksessa noudatettavasta menettelystä sisältyy lukuisia sääntöjä osakeyhtiölakiin. Näistä säännöistä suurin osa on lisäksi pakottavaa oikeutta eli niistä ei voida poiketa. Myös yhtiöjärjestyksessä saattaa usein olla kokoukseen liittyviä yksityiskohtaisia sääntöjä, joita tulee noudattaa lain tavoin. Näiden sääntöjen tarkoituksena on turvata osakkeenomistajien oikeudet, mutta myös se, että osakkeenomistajien oikea käsitys muodostuu kokouksen päätökseksi.²² ”Muotovirheitä ovat siten poikkeamat niistä lain (laajassa merkityksessä) säännöksistä ja yhtiöjärjestyksen määräyksistä, jotka sääntelevät yhtiökokouksen ulkonaista kulkua ja siinä tapahtuvaa päätöksentekomenettelyä”²³.

Lähtökohtaisesti muotovirheeseen perustuva kanne on käytännössä helpommin näytettävissä toteen kuin asiavirheeseen perustuva. Muotovirheeseen kuitenkin liittyy myös edellytys, että tällaisen virheen on täytynyt myös vaikuttaa yhtiökokouksen päätökseen.²⁴ Syntymisjärjestystä koskeva virhe on myös usein korjattavissa päättämällä kyseessä olevasta asiasta uudelleen ilman päätöstä rasittavaa virhettä²⁵. Tästä syystä onkin varsin perusteltua, että virheen pitää myös vaikuttaa ja että kaikkien osakkeenomistajien suostumus pätevöittää virheellisenkin yhtiökokouspäätöksen, koska velvollisuus tehdä pienen ja merkityksettömän virheen rasittamat yhtiökokouspäätökset uudelleen olisi varsin tarpeetonta ajan ja rahan tuhlausta.

²⁰ Kyläkallio ym. 2002, s. 764, sekä Airaksinen & Jauhiainen 1997 s. 175

²¹ Kyläkallio ym. 2002, s. 764

²² Norri 1997, s. 245

²³ Kyläkallio 1970, s. 23

²⁴ Airaksinen & Jauhiainen 1997, s. 175

Virheen vaikuttamisedellytyksestä katso luku 2.2.2

²⁵ Huttunen 1984, s. 344

2.1.3 Osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaisuus

”Osakeyhtiöoikeuden tavoitteiden toteutuminen edellyttää, että yhtiökokouksen päätökset ovat sisällöltään hyväksyttävii”²⁶. Yhtiökokous ei siis saa tehdä päätöksiä, jotka ovat selkeästi osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaisia. Tällaisia asiavirheitä saattavat olla mm. sellaisten jäsenien valinta yhtiön hallitukseen, jotka eivät ole siihen lain tai yhtiöjärjestyksen mukaan kelvollisia, tai esimerkiksi yhtiön varojen jakaminen osakeyhtiölain vastaisesti. Tärkeimpänä asiavirheenä voidaan mainita yhdenvertaisuusperiaatteen rikkominen.²⁷

Osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaisia yhtiökokouspäätöksiä voi oikeastaan olla kolmenlaisia²⁸. Ensimmäinen ja selvin ryhmä ovat päätökset, jotka ovat pakottavan lainsäädännön vastaisia, eikä niitä siten voi tehdä edes kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella. Tällaisia päätöksiä käsitellen tarkemmin mitättömien päätösten yhteydessä. Toisen ryhmän muodostavat päätökset, jotka ovat yhtiöjärjestyksen vastaisia. Yhtiöjärjestyksen vastaisuus ei kuitenkaan aina perusta edes päätöksen moitittavuutta. Olosuhteet saattavat joissain tilanteissa johtaa siihen, että yhtiöjärjestyksen vastaista päätöstä ei voida moittia, koska ei olisi edes mahdollista noudattaa yhtiöjärjestyksen määräystä. Yhtiöjärjestyksen sekä jopa osakeyhtiölain vastaisuudet eivät välttämättä aiheuta päätöksen pätemättömyyttä niiden vähämerkityksisyyden vuoksi.²⁹

Osakeyhtiölaki menee kaikissa tilanteissa yhtiöjärjestyksen edelle. Jotta päätös voisi olla yhtiöjärjestyksen vastainen ja siten moitittavissa, ei yhtiöjärjestyksen määräys saa olla osakeyhtiölain vastainen. Selvä tapaus on selkeästi mitätön yhtiöjärjestyksen määräys, mutta moitteenvaarisesti pätemätön yhtiöjärjestyksen määräys tulee päteväksi moiteajan kuluttua umpeen³⁰. Päätöksen yhtiöjärjestyksen vastaisuus edellyttää siis pätevää yhtiöjärjestyksen määräystä.³¹ Jos yhtiökokous siis tekee päätöksen, joka on pätemättömän yhtiöjärjesty-

²⁶ Karhu ym. 1998, s. 110

²⁷ Airaksinen & Jauhiainen 1997, s. 174, sekä Kyläkallio ym. 2002, s. 765

²⁸ Perustuu pitkälti Kyläkallion 1970, s. 44–45 esittämään jaotteluun.

²⁹ Huttunen 1984, s. 345–346

³⁰ Katso KKO 1999:23: ”Osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen mukaan osakkeen saannon osakeluetteloon merkitsemisen edellytys oli, että osakkeeseen liittyvät vastikemaksut oli suoritettu. Yhtiökokouksen päätös mainitun määräyksen vahvistamisesta oli mitätön.”

³¹ Huttunen 1984, s. 346

määräyksen vastainen, mutta samalla kuitenkin osakeyhtiölain mukainen, ei päätöstä vastaan voi nostaa pätemättömyyskannetta.

Kolmanteen ryhmään kuuluvat lähinnä tapaukset, joissa osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestystä on rikottu yhtiökokouksen järjestämiseen ja kulkuun liittyvissä tilanteissa. Tällaisia tilanteita ovat mm. virheet kokouskutsussa tai sen toimittamisessa. On siis rikottu yhtiökokouksen kulkua sääteleviä osakeyhtiölain säännöksiä. Sananmukaisen tulkinnan mukaan tällöin on rikottu osakeyhtiölakia, mutta käytännössä kuitenkin on ollut kyse lähinnä muotovirheiksi rinnastettavista tilanteista. Tällaisissa tilanteissahan yhtiökokous olisi oikeutettu tekemään päätöksen, mikäli osakeyhtiölain määräämät velvollisuudet toteutettaisiin käytännössä.³² Virhe siis olisi ensinäkin korjattavissa varsin vaivattomasti ja se olisi myös kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella hyväksyttävissä, joten ainakin ulkoisilta ominaisuuksiltaan se vastaisi enemmän muoto- kuin asiavirhettä.

Jos päätöstä ei ole kirjattu tai se on kirjattu pöytäkirjaan väärin, ei kyseessä ole syntymisjärjestystä koskeva virhe, eikä toisaalta myöskään sisältöä koskeva virhe. Päätös pätee todellisen sisältönsä mukaan pöytäkirjaan kirjaamattomuudesta tai virheellisestä kirjaamisesta huolimatta, eikä tällaisessa tilanteessa voisi siis ajaa pätemättömyyskannetta. Toisaalta mielestäni tällaista päätöstä tulisi voida moittia, jos päätöstä ei virheen vuoksi noudateta oikealla tavalla. Kuten *Huttunenkin* tavallaan viittaa, kyseessä on monellakin tapaa samanlainen virhe kuin esimerkiksi ääntenlaskuvirhe tai muu puheenjohtajan päätöksen julistamista koskeva virhe.³³

³² Kyläkallio 1970, s. 45–46

³³ Huttunen 1984, s. 346–347

2.2 Pätemättömyyden edellytyksistä

2.2.1 Olemattomuustilanne

Osakeyhtiölain säännös yhtiökokouksen päätöksen pätemättömyydestä soveltuu vain yhtiökokouksen päätökseen. Esimerkiksi osakkeenomistajien satunnainen tapaaminen ei ole yhtiökokous, joten tällaisessa kokoontumisessa tehtyjä päätöksiä tulee pitää pätemättöminä, jos niiden väitetään olevan yhtiökokouksen päätöksiä.³⁴ Yhtiön hallitus voi tällaisissa tapauksissa jättää sellaisen kokouksen kokonaan huomioimatta ja suhtautua tilanteeseen kuin kyseistä kokousta ei koskaan olisi pidetty³⁵. Pöytäkirjan pitäminen yhtiökokouksessa on kokouksen olemassaolon ehdoton edellytys ja todiste siitä, että kokous todella on pidetty³⁶. Myös sellaiset päätökset ovat mitättömiä, joita ei tosiasiallisesti ole edes tehty, vaikka niistä olisikin laadittu pöytäkirja³⁷. Eri asia on, onko tällöin kyseessä päätöksen mitättömyys vai onko päätös jopa olematon. Olemattomia ovat siis päätökset, joita ei voida katsoa yhtiökokouksen päätöksiksi, vaan ne ovat esimerkiksi joko jonkun ulkopuolisen tahon tekemiä tai niitä ei ole todellisuudessa edes tehty.

Osakeyhtiölaissa ei ole kuitenkaan vaatimuksia kokoukseen osallistuvien osakkeenomistajien määrästä. Jos kokous on kutsuttu laillisesti koolle ja yksikin osakkeenomistaja on saapunut paikalle, voidaan kokousta pitää päätösvaltaisena kutsussa mainittujen asioiden osalta.³⁸ Lisäksi on sallittua, että osakkaat voivat tehdä päätöksiä muutoinkin kuin varsinaisessa yhtiökokouksessa, kunhan kaikki osakkeenomistajat hyväksyvät tällaisen menettelyn. Tällainen yhtiökokouksen ulkopuolella tehty päätös on tehtävä kirjallisesti, päivättävä ja vielä lisäksi vähintään kahden osakkeenomistajan on allekirjoitettava se. (OYL 9:1a) Tällä tavoin on mahdollista säästää aikaa ja vaivaa jättämällä esimerkiksi kutsumenettely kokonaan pois, mutta etukäteen on syytä tietää tai ainakin suurella varmuudella ennustaa kaikkien osakkeenomistajien hyväksyvän asiat, joista tällä tavoin päätetään³⁹. ”Osakkeenomistajien yksimielinen päätös on käytännössä pikemminkin sopimus, jonka sisältönä on yhtiöko-

³⁴ HE 27/1977, s. 70

³⁵ Lindholm ym. 2004, s. 75

³⁶ HE 27/1977, s. 64

³⁷ Airaksinen & Jauhiainen 1997, s. 174

³⁸ Airaksinen & Jauhiainen 1997, s. 167

³⁹ Hannula 2003, s. 24

uksen muuten päätettävät asiat, joista sovitaan ilman yhtiökokousta ja siihen liittyvää menettelyä”⁴⁰.

Huttunen esittää, että käytännössä olemattomuustilanteille ei juuri jää sijaa. Hän perustelee kantaansa mm. toteamalla, että koska mitättömyys syntyy helpommin kuin olemattomuus, aiheuttaa päätöksen olemattomuus periaatteessa myös päätöksen mitättömyyden⁴¹. Olemattomina päätöksinä voidaan lähinnä pitää vain ulkopuolisten, kuten yhtiön velkojien tekemiä päätöksiä. Toisaalta kyseessä olisi mitätön päätös, jos kokoukseen osallistuminen on oikeudettomasti evätty siihen oikeutetuilta tai jos päätökseen liittyvään äänestykseen on osallistunut sellaisia henkilöitä, joilla ei ole osallistumisoikeutta. Olemattomuus voi seurata myös, jos todellisuudessa on kyse jonkun vieraan osakeyhtiön päätöksestä, jota viranomaisen on jostain syystä erehtynyt pitämään toisen yhtiön yhtiökokouksen päätöksenä. Toimitamaton kutsu kuitenkin aiheuttaa *Huttusen* mielestä vain mitättömyyden, koska toimittamaton kutsu on erityisesti mainittu osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:n 3 momentin 3 kohdassa.⁴²

Kyläkallio sitä vastoin näkee olemattomuustilanteet paljon laajempina. Hänen mielestään väitetyssä yhtiökokouksessa olevat puutteet tai virheet saattavat olla laadultaan tai laajuudeltaan sellaiset, että päätöstä ei voida enää pitää yhtiökokouksen päätöksenä. Tällöin myös osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:n 3 momentin 3 kohdassa esitetyt tilanteet saattaisivat tosiasiasa olla olemattomuustilanteita, eikä kyseessä olisikaan päätöksen mitättömyys. Esimerkkeinä hän mainitsee tilanteet, joissa yhtiökokouksen päättävalta on todellisuudessa annettu olennaisilta osin yhtiön ulkopuolisille, kuten yhtiön velkojille, tai joissa koollekutsujana on ollut joku tällainen ulkopuolinen taho. Tapauskohtaista harkintaa täytyy kuitenkin soveltaa, ja *Huttusen* tavoin *Kyläkalliokaan* ei välttämättä pidä kokousta olemattomana, mikäli päätökseen on ainoastaan osallistunut ulkopuolisia tahoja. Toisena esimerkkinä hän mainitsee tilanteen, jossa osallistumisoikeus on evätty tai kutsu jätetty toimittamatta osakkeenomistajille, joilla on huomattava omistusosuus yhtiössä, tai jos merkittävää osa osakkaista estetään osallistumasta kokoukseen. *Kyläkallio* katsoo olemattomiksi myös päätökset, joita ei todellisuudessa ole tehty kokouksessa. Virheellisesti kirjatut tai esitetyt päätökset eivät kuitenkaan olisi olemattomia, vaan niissä olisi muotovirhe.⁴³

⁴⁰ Hannula 2003, s. 251

⁴¹ Huttunen 1984, s. 400

⁴² Huttunen 1984, s. 337–339

⁴³ Kyläkallio 1970, s. 64–70

Katso myös Kyläkallio ym. 2002, s. 780–781

Ulkopuolisen tekemää päätöstä on luonnollisesti pidettävä pätemättömänä yhtiökokouksen päätöksenä. Olisi täysin mahdoton ajatus, että sellaiset tahot joilla ei ole omistusoikeutta eikä siis äänioikeuttakaan, voisivat tehdä päätöksiä, jotka vaikuttavat yhtiön sisäisiin asioihin. Tästä syystä katsoisin myös sellaisen päätöksen, joka on tehty muuten pätevässä yhtiökokouksessa mutta jonka on tehnyt ulkopuolinen, olevan vähintäänkin mitätön, mutta myös *Kyläkallion* esittämä olemattomuustilanne olisi hyvin todennäköinen. Vastaavalle kanalle on päätyntä myös *Nial*, jonka mielestä on mahdollista, että päätökseen vaikuttaa niin vakava virhe, ettei päätöksen voida ylipäänsä katsoa olevan olemassa⁴⁴.

Olemattoman päätöksen ”mitättömyys” saadaan aikaan myös kanneteitse. Kuten ei mitättömällä päätöksellä, ei olemattomallakaan päätöksellä ole tiettyä kanneaikaa, jonka kuluessa kanne tulisi nostaa. Reagointi mahdollisia olemattomia päätöksiä vastaan tapahtunee samoin kuin virheellisiä päätöksiä vastaan eli kanne on nostettava niin, että yhtiö on vastaajana.⁴⁵ Päätöksen mahdollisella olemattomuudella voidaankin katsoa olevan merkitystä lähinnä siksi, että vakiintuneen käsityksen mukaan myös mitättömyys saattaa korjaantua, mikäli vetoamiseen oikeutetut eivät reagoi virheeseen kohtuullisessa ajassa. Jos yhtiökokousta ei kuitenkaan ole edes pidetty, kokousta voidaan pitää olemattomana, eikä olematonta yhtiökokouksen päätöstä voida pitää pätevänä missään tilanteessa. Päätöksen olemattomuus ei siis voi mitättömyyden tavoin korjaantua ajan kulumisen myötä.⁴⁶

2.2.2 Virheen pitää vaikuttaa

Jos päätöstä rasittava virhe ei ole vaikuttanut yhtiökokouksen päätöksen muodostumiseen, ei päätöstä voida tämän virheen vuoksi pitää pätemättömänä. Muotovirhe eli virhe päätöksen syntymisjärjestyksessä ei siis välttämättä aiheuta päätöksen pätemättömyyttä. Pätemättömyyden aiheuttava vaikutus katsotaan olevan vain sellaisilla virheillä, jotka ovat vaikuttaneet tai ainakin saattaneet vaikuttaa yhtiökokouksen päätöksen sisältöön. Virhe on vaikuttanut tai saattanut vaikuttaa päätökseen, jos päätös olisi ollut tai ainakin olisi saattanut olla sisällöltään toisenlainen ilman kyseisen virheen tapahtumista. Jos asiasta ei ole selvää näyt-

⁴⁴ *Nial* 1988, s. 176

⁴⁵ *Kyläkallio ym.* 2002, s. 781

Katso myös *Schultén* 2004, s. 128–129

⁴⁶ Näin ainakin HE 109/2005, s. 192

töä, oletetaan, että virheellä oli vaikutusta. Päätös on pätemätön, ellei jompikumpi osapuoli pysty osoittamaan, että virhe ei vaikuttanut eikä olisi edes voinut vaikuttaa päätöksen sisältöön.⁴⁷ Todistustaakka asiassa on sillä osapuolella, joka väittää, ettei muotovirheellä ole ollut vaikutusta päätöksen sisältöön⁴⁸. *Huttunen* toisaalta esittää, että moitteen hyväksymiseen ei vielä riitä se, että virhe on saattanut vaikuttaa päätökseen. Hän edellyttää, että virheellä on ollut tai voinut olla ratkaiseva vaikutus päätökseen.⁴⁹ Ainoa ero näkemyksissä ilmeisesti on se, onko vaikutus ollut ratkaiseva. Lähtisinkin siitä, että jo pelkkä mahdollisuus riittää pätemättömyyteen, koska ratkaisevan merkityksen määrittäminen mutkistaa asiaa tarpeettomasti.

Vähäiset menettelyvirheet eivät siis aiheuta päätöksen pätemättömyyttä, koska ne eivät ole voineet vaikuttaa päätöksen lopputulokseen. Vaikka kokouksessa käytyyn äänestykseen olisi osallistunut ulkopuolinen, ei päätöstä välttämättä pidetä pätemättömänä mikäli ulkopuolisen ääni ei ole vaikuttanut äänestystulokseen.⁵⁰ Olisi täysin tarpeetonta julistaa päätös tämän vuoksi pätemättömäksi, jos ulkopuolinen olisi esim. ollut äänestyksessä hävinneen ehdotuksen kannalla tai jos kaikki osakkeenomistajat ulkopuolinen mukaan lukien olisivat kannattaneet ehdotusta.

Päätöksen pätemättömyyteen vaadittavaa oikeudenloukkausta ei ole edes tapahtunut, jos päätös on virheen olemassaolosta huolimatta sellainen, mikä se olisi ilman virhettäkin ollut. ”Muotosäännösten noudattaminen ei ole mikään itsetarkoitus”.⁵¹

KKO 1987:136: Asunto-osakeyhtiön yhtiöjärjestykseen ei sisällynyt määräystä yhtiökokouksen pitopaikasta. Yhden osakkeenomistajan vastustuksesta huolimatta kokous oli pidetty yhtiön kotipaikan ulkopuolella. Kun kaikki yhtiön osakkaat olivat kuitenkin olleet kokouksessa läsnä ja ottaneet siinä osaa asioiden käsittelyyn ja niitä koskeviin äänestyksiin ja kun siten oli ilmeistä, ettei sillä seikalla, että kokous on pidetty väärällä paikkakunnalla, ollut vaikutusta kokouksessa tehtyjen päätösten sisältöön, ei niitä voitu julistaa pätemättömäksi tuon muodollisen virheen takia. Ään.

⁴⁷ Kyläkallio ym. 2002, s. 764

Katso myös Kyläkallio 1970, s. 40–44

⁴⁸ Siikarla 1997, s. 232

⁴⁹ Huttunen 1984, s. 343–344

Nial 1988, s. 176: ”Det är emellertid att märka, att om ett formellt fel visserligen begåtts men detta uppenbarligen ej påverkat stämmobeslutet, är detta ej ogiltigt.”

Sana ”uppenbarligen” voidaan kääntää ilmeisesti, nähtävästi tai selvästi. Näin ollen sen perusteella ei ole mahdollista vetää selvää johtopäätöstä millä kannalla Nial on oikeastaan.

⁵⁰ Norri 1997, s. 246

⁵¹ Kyläkallio 1970, s. 44

Tapauksessa korkein oikeus ei ole kuitenkaan edellyttänyt edes selvitystä siitä, onko kokouksen pitäminen väärällä paikkakunnalla voinut vaikuttaa päätösten sisältöön. Kantajan asiamies oli kyllä huomauttanut kokouksen pitopaikan olevan väärä, mutta ottanut kuitenkin osaa kokoukseen. *Nuolimaa* esittää, että tuomio olisi saattanut olla toisenlainen, mikäli kantaja olisi saapunut kokoukseen, mutta olisi poistunut paikalta ottamatta osaa asian käsittelyyn. Olisi nimittäin ollut mahdollista, että kantaja olisi pelkällä puheenvuorolla voinut vaikuttaa päätöksen sisältöön. Päätökseen voi siis vaikuttaa muutoinkin kuin äänestämällä, sillä jo keskusteluilla ja erityisesti perustelluilla ehdotuksilla voi olla vaikutusta äänestyskäyttäytymiseen.⁵²

Osakeyhtiölakityöryhmän ehdotuksessa esitetäänkin lakiin lisättäväksi edellä esitetty ja oikeuden vakiintunut tulkinta siitä, että päätöksen syntymisjärjestykseen vaikuttanut virhe on moitteenvaarainen vain, jos sillä on ollut asiallista merkitystä päätöksen syntymiseen. Todistustaakka siitä, että tapahtuneeksi osoitetulla virheellä ei ole ollut vaikutusta, jää lähtökohtaisesti yhtiölle. Virheen mahdollisen vaikutuksen päätöksen lopputulokseen lisäksi tulee huomioida myös päätöksen vaikutus osakkeenomistajan oikeuteen muuten.⁵³ Tarkempia perusteluja edellä esitetylle muutokselle ei anneta, mutta mielestäni ne voidaan hyvin hakea vallitsevasta oikeuskäytännöstä ja oikeuskirjallisuudessa esitetystä kannanotoista. Voidaankin toisaalta kysyä, onko edes tarpeellista lisätä kyseistä kohtaa lakiin, koska sitä kuitenkin on jo vuosien ajan oikeuskäytännössä noudatettu.

Päätösten nopean täytäntöönpanon kannalta vaatimus virheen vaikuttamisesta päätökseen on varsin perusteltu. Jonkin todellisuudessa varsin pienen ja päätöksen kannalta täysin epäoleellisen seikan virheellisyys voisi johtaa helposti hankaliin tilanteisiin, mikäli joku katsoisi tarpeelliseksi vedota virheeseen⁵⁴. Hyväksymällä tällainen kanta ei loukata tarpeettomasti osakkeenomistajien etua sekä mahdollisuutta vedota päätöksen virheellisyyteen. Näin saavutetaan tilanne, jossa pelkillä muutoseikoilla ei voida tarpeettomasti viivyttää ratkaisevien päätösten täytäntöönpanoa. Olisihan nimittäin mahdollista järjestää yhtiökokous uudestaan ja tehdä päätös siellä ilman aiemmin vaikuttanutta muotovirhettä. Päätös olisi täl-

⁵² Nuolimaa 1988, s. 883–885, sekä Siikarla 1997, s. 209

⁵³ Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2003:4, s. 251

⁵⁴ Varsinkin, kun sanotunlaisia virheitä tapahtuu todellisuudessa varsin usein yhtiökokouksissa.

löin sisällöltään samankaltainen, mutta sen tekemiseen ja toteuttamiseen olisi kulunut täysin tarpeettomasti aikaa ja rahaa.

2.2.3 Vetoamisoikeuden menettäminen

Osakkeenomistaja voi luopua tai menettää oikeuden vedota yhtiökokouksen päätöksen pätemättömyyteen. Tämä voi tapahtua mm. osakkeenomistajan passiivisuuden vuoksi. Tilannetta arvioidaan yleisten oikeussääntöjen mukaisesti. Jos henkilö, johon virhe kohdistuu, on osallistunut päätöksentekoon ja myös hyväksyy päätöksen, hän ei voi siihen enää vedota. Säännöstä asiasta ei ole, mutta osakkeenomistajan katsotaan voivan luopua moiteoikeudestaan. Näin myös katsotaan tapahtuvan, kun osakkeenomistaja on ennen kokousta tai kokouksessa hyväksynyt jonkin menettelyn. Ei ole toivottavaa, että osakkeenomistaja voisi jälkeensä muuttaa mieltään ja tällä tavoin tehdä päätöksestä pätemättömän. Jos virheellisen päätöksen puolesta on kuitenkin äänestetty erehdyksestä tai ymmärtämättömyydestä johtuvasta syystä, ei voida katsoa luovutun moiteoikeudesta.⁵⁵ Eriävää mielipidettä ei siis ole tarvinnut esittää kokouksessa, jotta kanneoikeus säilyisi⁵⁶.

Tulkinnanvarainen kysymys on, missä tilanteessa osakkeenomistajan katsotaan hyväksyneen päätöksen ja näin luopuneen moiteoikeudestaan⁵⁷. Jos osakkeenomistaja jälkikäteen hyväksyy tehdyn päätöksen, on se selkeä kannanotto päätöksen hyväksymisestä⁵⁸. Tällöin vaatisin todella vahvat perustelut, mikäli joku haluaa vedota erehdykseen tai ymmärtämättömyyteen, koska jo tehtyyn päätökseen tutustuminen ja asian ymmärtäminen on ainakin lähtökohtaisesti mahdollista tehdä kaikessa rauhassa asiaan huolellisesti perehtyen. Erehdyksestä tai ymmärtämättömyydestä johtuva virheellinen äänestyskäyttäytyminen puolestaan on helpommin perusteltavissa ja tällöin kanneoikeus säilyisi mielestäni vähän heikommin perustein. Korkeimman oikeuden ratkaisussa 1984 II 148 on tämä vaihtoehto myös tuotu esille. Vaikka kyseisessä tapauksessa kanne oli hylätty, oli korkein oikeus katsonut kanneoikeuden säilyneen, koska asiakirjoista oli pääteltävissä, että kantajalla oli tarkoitus evätä suostumuksensa käsiteltävään asiaan, mutta ymmärtämättömyyttään ja erehdyksessä

⁵⁵ HE 27/1977, s. 68–69

⁵⁶ Airaksinen & Jauhiainen 1997, s. 177

⁵⁷ Katso Huttunen 1984, s. 354–355, erityisesti sivun 354 alaviite 2.

⁵⁸ Korkein oikeus on ratkaisussaan 1989:35 katsonut, että kun osakkeiden omistusoikeus oli yhtiökokouksen jälkeen siirtynyt toiselle omistajalle, ei edellinen omistaja voinut enää omistusoikeuden siirtymisen jälkeen antaa suostumustaan päätöksen pätevöittämiseksi. Suostumus pitää siis saada siihen oikeutetulta taholta.

hän ei ollut tehnyt näin. Keskeisenä perusteluna tuomiossa oli juuri ymmärtämättömyys ja erehdys.⁵⁹ Korkein oikeus on myös tuoreessa ratkaisussaan todennut, että poissaolo yhtiökokouksesta ei tarkoita siellä tehtyjen päätösten hyväksymistä, eikä näin ollen kanneoikeuden menettämistä⁶⁰.

Kaikkien osakkeenomistajien suostumus pätevöittää muotovirheen rasittaman yhtiökokouksen päätöksen. Myös lain tai yhtiöjärjestyksen vastainen päätös voi tulla kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella päteväksi. Edellytyksenä kuitenkin on, että virhe koskee vain yksittäisten osakkeenomistajien oikeutta. Virheet voidaan hyväksyä myös yhtiökokouksen jälkeen.⁶¹ Mikäli osakkeenomistaja on suostunut kokouskutsua tai kokouksen kulkua koskevien muotomääräysten noudattamatta jättämiseen, katsotaan hänen luopuneen oikeudestaan moittia päätöstä tai päätöksiä näillä perusteilla⁶². Tästä huolimatta päätöstä on toki mahdollista moittia muilla perusteilla.

”Osallisuus päätökseen ja moiteoikeudesta luopuminen ovat eri asioita”⁶³. Vanhan Osakeyhtiölain mukaan päätökseen osallinen ei kuitenkaan voinut moittia päätöstä, jos hän oli osallistunut päätöksen tekoon, vaikka päätös olisi ollut vastoin pakottavia säännöksiä.⁶⁴ Kuten hallituksen esityksessä kuitenkin on esitetty, nykyisen osakeyhtiölain mukaan tietyn edellytyksin moittiminen on mahdollista myös päätökseen osallistuneille. Päätökseen osallisen määrittäminen ei kuitenkaan ole ihan yksiselitteinen asia, kuten *Kyläkallio* ja *Nuolimaa* tuovat esille⁶⁵. Asiaan päästään tarkemmin sisälle ajattelemalla esimerkiksi mahdollista vahingonkorvausvastuuta. Päätöksen puolesta äänestäneen katsotaan kaikissa tapauksissa olevan osallinen päätöksen syntyyn. Kaikkien katsotaan kannattaneen tehtyä päätösehdotusta, jos kukaan ei ole sitä vastustanut tai tehnyt vastaehdotusta. Päätöstä vastaan äänestäneiden tai siihen muutoin osallistumatta jättäneiden ei katsota olleen osallisina päätökseen. Merkitystä on ainoastaan osakkeenomistajan todellisella käyttäytymisellä, eikä sillä miten asia on ääntenlaskennassa ja pöytäkirjaamisessa huomioitu. Ongelmalliseksi tilanne tulee, kun äänestys toimitetaan asettamalla aina kaksi päätösehdotusta vastakkain voittajan jatka-

⁵⁹ Katso myös Nuolimaa 1985, s. 240–241

⁶⁰ Katso KKO 2005:65

⁶¹ Schultén 2004, s. 129

⁶² Norri 1997, s. 246

⁶³ Huttunen 1984, s. 355

⁶⁴ Huttunen 1984, s. 353–355

Katso myös *Kyläkallio* 1970, s. 214–215

⁶⁵ Asiasta tarkemmin *Kyläkallio* 1970, s. 216–223, sekä Nuolimaa 1985, s. 241

essa seuraavalle äänestyskierrokselle.⁶⁶ Toisaalta koska osakkeenomistajalla on mahdollisuus vedota erehdykseen tai ymmärtämättömyyteen, vaikka hän olisikin osallistunut päätökseen, ei päätökseen osallisen määrittäminen ole enää niin keskeinen asia kuin ennen.

On varsin perusteltua, ettei osakkeenomistaja voi ensin äänestää jonkun asian puolesta, mutta myöhemmin muutettuaan mielensä vaatia päätöksen julistamista pätemättömäksi sen nojalla, että asian käsittelyssä on tapahtunut virhe. Äänestykseen osallistuvalla osakkeenomistajalla täytyy olla edes sen verran käsitystä asioista, että hän pystyy tarvittaessa jo kokouksessa huomaamaan mahdollisen virheen ja tuomaan sen silloin julki. Tosiasiassa yhtiökokouksissa voidaan tehdä päätöksiä, joita maallikko ei pysty ilman apua ymmärtämään. Siksi on tarpeellista jättää takaportti, jolloin osakkeenomistaja voi vedota omaan ymmärtämättömyyteensä ja erehdykseensä. Tämä olisi kuitenkin syytä sallia vain asioissa, joissa on kyse osakkeenomistajan merkittävästä edusta. Aivan minkä tahansa vähämerkityksisen asian vuoksi on tarpeetonta ja aikaa vievää antaa mahdollisuus moittia päätöstä.

2.3 Kanneoikeus

2.3.1 Osakkeenomistajan kanneoikeus

Kanteen päätöksen pätemättömäksi toteamiseksi tai muuttamiseksi voi nostaa osakkeenomistaja, yhtiön hallitus, hallituksen yksittäinen jäsen tai yhtiön toimitusjohtaja (OYL 9:17.1). Hallintoneuvostolla, sen yksittäisellä jäsenellä, eikä tilintarkastajalla ole kanneoikeutta⁶⁷. Yhtiöllä itsellään ei myöskään ole oikeutta nostaa kannetta⁶⁸. Osakkeenomistaja voi nostaa kanteen riippumatta siitä, onko ollut läsnä yhtiökokouksessa vai ei⁶⁹. Lisäksi ei edellytetä, että osakkeenomistajan oikeutta olisi päätöksellä loukattu, tai että hän olisi kärsinyt vahinkoa päätöksen johdosta⁷⁰. Kanteen nostavan osakkeenomistajan tulee olla mer-

⁶⁶ Savela 1999, s. 138–139

⁶⁷ Schultén 2004, s. 130, sekä Airaksinen & Jauhiainen 2000, s. 234

⁶⁸ Kyläkallio ym. 2002, s. 766

⁶⁹ HE 27/1977, s. 69

⁷⁰ Schultén 2004, s. 130, sekä Huttunen 1984, s. 353

kitty osakeluetteloon, tai hänen on tullut ilmoittaa saantonsa ja esittää siitä selvitys yhtiölle (OYL 3:13). Ruotsin osakeyhtiölain mukaan myös sellaisella osakkeenomistajalla, jonka saannon yhtiön johto on oikeudettomasti jättänyt merkitsemättä osakeluetteloon, on oikeus nostaa kante yhtiökokouksen päätöksen pätemättömäksi julistamiseksi. Tämä sen vuoksi, ettei yhtiön johto tällä tavoin yritä estää uutta osakkeenomistajaa nostamasta kannetta.⁷¹

Kanneoikeudesta voi kuitenkin tietyin edellytyksin luopua, sekä sen voi myös menettää⁷². Osakkeenomistajalla ei katsota olevan velvollisuutta ajaa moitekannetta. Toisaalta, mikäli osakkeenomistaja haluaa saada korvausta virheellisen päätöksen aiheuttamasta vahingosta, on osakkeenomistajalla käytännössä velvollisuus moittaa virheellistä yhtiökokouksen päätöstä. Ilmeisesti osakkeenomistajilla ei nimittäin ole oikeutta saada korvausta virheellisen päätöksen aiheuttaman vahingon osalta niiltä osin kuin vahinko olisi ollut vältettävissä nostamalla moitekanne.⁷³

Vaikka osakkeenomistaja ei olisi ollutkaan kyseisessä yhtiössä osakkeenomistajana silloin kun päätös on tehty, on hänellä oikeus moittaa päätöstä. Edellytyksenä on ainoastaan, että hänet on kanteen nostohetkellä merkitty osakeluetteloon, tai hän on ilmoittanut saantonsa ja esittänyt siitä selvityksen yhtiölle⁷⁴. Osakkeenomistaja menettää oikeutensa nostaa moitekanne, mikäli hän luopuu osakkeistaan yhtiökokouksen jälkeen⁷⁵. Korkein oikeus on ratkaisuissaan 1989:35 vahvistanut, että osakkeenomistajaksi tulo vasta sen yhtiökokouksen jälkeen, jossa moitteenalainen päätös oli tehty, ei estä moitekanteen nostamista. Edellytyksenä moitekanteen nostamiselle on ainoastaan ollut, että uudet osakkeenomistajat on merkitty osakeluetteloon ennen kanteen nostamista. Osakkeiden entinen omistaja ei myöskään ollut oikeutettu hyväksymään päätöstä ja luopumaan moiteoikeudesta osakkeiden omistusoikeuden siirryttyä uudelle omistajalle.

⁷¹ Rodhe 2000, s. 252

⁷² Kanneoikeuden luopumisesta ja menettämisestä katso luku 2.2.3

⁷³ Savela 1999, s. 134

⁷⁴ Schultén 2004, s. 130–131,
sekä Huttunen 1984, s. 353

⁷⁵ Airaksinen & Jauhiainen 1997, s. 167,
Myös Huttunen 1984, s. 353,
sekä Siikarla 1997, s. 233

Osakkeenomistajan kanneoikeuteen liittyen on annettu myös useita muita korkeimman oikeuden ratkaisuja. Ne varmasti auttavat selventämään osakkeenomistajan oikeutta nostaa kanne yhtiökokouksen päätöksen julistamiseksi pätemättömäksi. Korkeimman oikeuden ratkaisussa 1989:47 todetaan selvästi, että osakkeenomistajana ollut asunto-osakeyhtiö oli menettänyt asiavaltuutensa ajaa kannetta myytyään osakkeensa yhtiöstä, jonka yhtiökokouspäätöstä vastaan asunto-osakeyhtiö oli nostanut moitekanteen.

Toisaalta ratkaisussa 2004:35 korkein oikeus on päätenyt asiassa poikkeavalle kannalle. Päätöksestä on tosin äänestetty ja kaksi oikeusneuvosta on esittänyt asiasta eriävän mielipiteen⁷⁶. *Timosen* mukaan ratkaisu on perustunut kokonaisarviointiin, jonka avulla on todettu, että kyseisessä tapauksessa asiavaltuutuksen menettäminen olisi johtanut kohtuuttomuuteen. Ratkaisussa on siis tultu siihen tulokseen, että omistusoikeuden menettämistavalla on merkitystä. Näin ollen mikäli omistusoikeuden menettäminen perustuu enemmistöosakkaan lakisääteisen lunastusoikeuden käyttämiseen, ei kanneoikeutta menetetä. Tällaisissa tapauksissa nimittäin olisi mahdollista, että enemmistöosakas voisi saatuaan lunastusoikeuden osakeantipäätöksen seurauksena myös estää kyseisen osakeantipäätöksen riitauttamisen käynnistämällä lunastusmenettelyn.⁷⁷ Päätöksestä eriävän mielipiteen antaneiden oikeusneuvosten mielestä asiavaltuutus ei ole jatkunut, vaan asia on muuttunut lunastusriidaksi, jonka ratkaiseminen kuuluu välimiesoikeudelle, ja jonka antamaa tuomiota voidaan moittia yleisissä tuomioistuimissa ajettavalla kanteella. Kantajan vaatimukset tulevat tällöin tutkituksi tässä menettelyssä, eikä näin ollen ole tarpeellista tutkia kannetta moiteoikeuden käynnissä.

Kanteen nostamisoikeus on siis täysin sidottu osakkeiden omistusoikeuteen. Oikeus alkaa siitä hetkestä kun omistusoikeus osakkeisiin on saatu ja päättyy sillä hetkellä kun omistusoikeudesta on luovuttu. Tosin ainakin korkein oikeus on pyrkinyt ratkaisullaan poistamaan tietyissä tilanteissa mahdollisesti aiheutuvat kohtuuttomuudet, mikäli osakkeenomistajan käsitettä tulkittaisiin liian suppeasti.

⁷⁶ Tapauksen kanneoikeutta koskevassa osassa oli kysymys siitä, ”olivatko yhtiön vähemmistöosakkeenomistajina olleet kantajat menettäneet oikeutensa jatkaa nostamaansa moitekannetta siitä syystä, että samaan aikaan vireillä olleessa välimiesmenettelyssä heidän omistamiensa osakkeiden omistusoikeuden oli todettu osakeyhtiölain 14 luvun 21 §:n 2 momentin nojalla siirtyneen osakkeiden lunastajalle. (Ään.)”

⁷⁷ Timonen 2004, s. 244–245

Kanteen voi nostaa myös kaksi tai useampi siihen oikeutettu osakkeenomistaja yhdessä. Tällöin kannetta voidaan jatkaa, vaikka joku osakkeenomistajista luopuisi siitä. Toinen osakkeenomistaja ei kuitenkaan ole oikeutettu jatkamaan kanteen ajamista esim. ylemmässä oikeusasteessa, vaan tällöin hänen on nostettava kokonaan oma kanteensa.⁷⁸ Näin ollen, mikäli osakkeenomistaja myy osakkeensa kanteen ollessa vireillä, ei uusi osakkeenomistaja voi jatkaa edellisen osakkeenomistajan ajamaa pätemättömyyskannetta, vaan uuden omistajan on nostettava uusi kanne.

2.3.2 Hallituksen, hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan kanneoikeus

Nykyisen osakeyhtiölain mukaan kanneoikeus on osakkeenomistajan lisäksi myös hallituksella, yksittäisellä hallituksen jäsenellä sekä yhtiön toimitusjohtajalla (OYL 9:17.1). Esimerkiksi hallintoneuvostolla ei ole kanneoikeutta, koska se ei ole yhtiön toimeenpaneva toimielin⁷⁹. Ainakin pörssiyhtiötasolla hallituksen ajama pätemättömyyskanne yhtiötä vastaan on kuitenkin erittäin harvinainen.⁸⁰ Ehkä osittain juuri tästä syystä muiden kuin osakkeenomistajan kanneoikeudesta ollaan tulevaisuudessa luopumassa.

Samoin kuin osakkeenomistajalla myös hallituksella, sen jäsenellä tai toimitusjohtajalla on oikeus ajaa kannetta sellaista päätöstä vastaan, joka on tehty ennen heidän astumistaan kyseiseen toimeen. Toisaalta hallituksen yksittäinen jäsen tai toimitusjohtaja ei ilmeisesti voi jatkaa kannetta, mikäli hallitus luopuu kanteen ajamisesta.⁸¹ Samalla kannalla on myös *Kyläkallio*, jonka mukaan ainakaan yksittäinen hallituksen jäsen ei voi jatkaa hallituksen kannetta, eikä myöskään hakea muutosta hallituksen ajaman kanteen johdosta annettuun tuomioon. Hallitus ja sen jäsenet voivat kuitenkin ajaa osakkaiden tapaan kannetta yhdessä. Ajaessaan kannetta yksittäinen hallituksen jäsen sekä toimitusjohtaja eivät ole hallituksen käskyvallan alaisia, vaikka ajavatkin kannetta yhtiön toimitsijana.⁸²

⁷⁸ Kyläkallio ym. 2002, s. 767, sekä Kyläkallio 1970, s. 294–296

⁷⁹ HE 27/1977, s. 69

⁸⁰ Lindholm ym. 2004, s. 74

⁸¹ Huttunen 1984, s. 356–359

⁸² Kyläkallio ym. 2002, s. 768

Hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan tulee olla kyseisessä toimessaan nostaessaan ja ajassa kanna⁸³. Toimitusjohtajan tai hallituksen vaihtuminen ei katkaise kanneoikeutta, sillä näiden katsotaan ajavan kanna⁸³ yhtiön toimitsijana, joten uudella toimitusjohtajalla tai hallituksella on oikeus jatkaa kanna⁸³. Kanne on jätettävä tutkimatta, mikäli asianomainen luopuu tai erotetaan kyseisestä toimesta kanteen ollessa vireillä. Oikeus kanteen ajamiseen kuitenkin säilyy, jos kyseinen henkilö siirtyy toiseen asemaan, jossa on myös oikeus ajaa kanna⁸⁴. Ilmeisesti hallituksen jäsenellä tai toimitusjohtajalla ei ole oikeutta jatkaa samaa kanna⁸⁴ myös osakkeenomistajana, vaan heidän täytyy nostaa uusi kanne⁸⁵. Varsinkin toimitusjohtajalla ja hallituksen jäsenillä on myös osakkeenomistajan status johtamassaan yhtiössä. Asiahan on sinänsä merkityksetön, ellei kanneaika ole jo kulunut umpeen nostettaessa uutta kanna⁸⁵. Tällöin ei olisi enää mahdollista nostaa uutta kanna⁸⁵ osakkeenomistajan statuksella.

Aiheettomasti erotetulla hallituksella ei ole oikeutta ajaa kanna⁸⁶ erottamispäätöksen pätemättömäksi julistamiseksi. Toisaalta hallitus voi ajaa kanna⁸⁶ vaikka sen jäsenet olisivat kannattaneet päätöstä, päätös olisi tehty hallituksen ehdotuksesta, tai jopa silloin kun päätöksen lainvastaisuus johtuu hallituksesta itsestään. Edes kaikkien osakkeenomistajien yksimielisyys päätöksestä ei estä hallitusta ajamasta päätöksen pätemättömäksi julistamista.⁸⁶ Edellä mainittu on varsin ymmärrettävää, jos ajatellaan tilannetta jossa päätös jälkikäteen todetaan esimerkiksi lainvastaiseksi. Hallituksella on huolellisuusvelvollisuus, jota se rikkoisi, mikäli panisi pätemättömän päätöksen täytäntöön.

Hallituksella, hallituksen jäsenellä tai toimitusjohtajalla saattaa tilanteesta riippuen olla jopa velvollisuus ajaa kanna⁸⁷ yhtiökokouksessa tehdyn virheellisen päätöksen kumoamiseksi, joskaan laista ei löydy suoranaista säännöstä asiasta. Jopa vahingonkorvausvelvollisuus saattaa olla mahdollinen, jos ei ajeta moitekanna⁸⁷. Asiaa selventävää oikeuskäytäntöä ei kuitenkaan ole olemassa.⁸⁷ Toisaalta osakeyhtiölain 8 luvun 14 §:n 2 momentin mukaan yhtiön edustaja ei saa panna täytäntöön sellaista yhtiökokouksen päätöstä, joka on osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaisena pätemätön (OYL 8:14.2). Näin ollen velvollisuus kanteen nostamiseen saattaisi johtua myös siitä, että hallituksen tai toimitusjohtajan täytyy

⁸³ Airaksinen & Jauhiainen 2000, s. 234, sekä Schultén 2004, s. 132

⁸⁴ Kyläkallio ym. 2002, s. 768

⁸⁵ Tälle kannalle on päätynyt ainakin Huttunen 1984, s. 358

⁸⁶ Huttunen 1984, s. 356

ensin saada selvyyttä onko päätös pätemätön vai ei, jotta he voivat panna sen täytäntöön. Velvollisuus nostaa kanteen voidaan johtaa myös johdon yleisestä velvollisuudesta edistää yhtiön etua⁸⁸. Samasta syystä saattaa olla velvollisuus luopua kanteen ajamisesta. Ajettaessa kannetta tulee hallituksen noudattaa samaa huolellisuutta kuin hoitaessaan muitakin yhtiön asioita.⁸⁹

Mahdollista kannetta ajetaan yhtiötä vastaan (OYL 9:17.1). Hallituksen on siis kutsuttava yhtiökokous koolle valitsemaan asiamies edustamaan yhtiötä (OYL 16:2.2). Tämä koskee vain tilannetta, joissa hallitus on kantajana, eli tilanteita joissa hallitus on kanteen nostajana⁹⁰.

Nial esittää, että päätöksen ollessa mitätön on myös ulkopuolisella mahdollisuus nostaa kanteen päätöksen pätemättömyyden määrittelemiseksi, mikäli asia koskee hänen etujaan. Tällä tavoin meneteltäessä päätös kuitenkin todettaisiin mitättömäksi suhteessa kanteen nostaneeseen henkilöön, mutta pääasiallisesti tuomion vaikutukset eivät koskisi muita henkilöitä.⁹¹ Normaalissa tilanteessa ainakin osakeyhtiölain mukaan päätöksen katsotaan sitovan kaikkia osakkeenomistajia, vaikka he eivät olisi yhtyneet kanteeseen (OYL 9:17.4). Kyseessä ei siis olisi osakeyhtiöoikeudellinen pätemättömyyskanne vaan ainoastaan kanteen, jonka avulla ulkopuolinen voi saada yhtiökokouksen päätöksen sellaiseksi, ettei se sido häntä.

⁸⁷ Schultén 2004, s. 132

⁸⁸ Airaksinen & Jauhiainen 2000, s. 234

⁸⁹ Huttunen 1984, s. 356–357,
sekä Schultén 2004, s. 132

⁹⁰ Kyläkallio ym. 2002, s. 769

⁹¹ *Nial* 1988, s. 178

3 MOITTEENVARAISUUS

3.1 Moitteenvarainen päätös

Pääsäännön mukaan muut kuin osakeyhtiölain 9 luvun 17 pykälän 3 momentissa mitättömäksi luetellut pätemättömät päätökset ovat moitteenvaraisia. Jollei joku kanteen nostamiseen oikeutettu taho ole nostanut kannetta kolmen kuukauden määräajassa, tai jos kanne hylätään, päätöstä pidetään pätevänä. (OYL 9:17) Pätemättömäksi tällainen moitteenvarainen päätös saadaan ainoastaan nostamalla kanne⁹². Edellä mainittu koskee vain osakeyhtiöoikeudellista pätemättömyyskannetta, eikä siten rajoita mahdollisten muiden kanteiden käyttämistä. On mahdollista esimerkiksi vedota päätöksen pätemättömyyteen, koska päätös on jonkun muun lain kuin osakeyhtiölain vastainen.⁹³ Tällöin ei kuitenkaan ole kyse osakeyhtiöoikeudellisesta pätemättömyydestä. Tällaiseksi voitaisiin katsoa esimerkiksi edelläkin mainittu ulkopuolisen nostama kanne, jonka tarkoituksena olisi todeta, että päätös ei sido häntä.

Moitteenvaraista päätöstä ei ole määritelty osakeyhtiölaissa tarkasti. Moitteenvaraisesti pätemättömiä ovat ilmeisesti kaikki yhtiökokouksen päätökset, jotka eivät ole syntyneet asianmukaisessa järjestyksessä, tai jos päätös on osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastainen, mutta samalla eivät täyty mitättömyyden edellytykset⁹⁴. Lähtökohtana voitaneen pitää, että mikäli virheellinen päätös ei ole mitätön, on se ainakin moitteenvarainen. Edellä mainittujen edellytysten on täytyttävä, jotta moitteenvarainen päätös olisi pätemätön. Periaatteessa on siis mahdollista, että kun päätökseen vaikuttaa jokin virhe, päätöstä voidaan pitää mitättömänä, moitteenvaraisena tai jopa pätevänä. Tällainen epätietoisuus saattaa olla hyvinkin ongelmallista, jos päätös pitäisi panna täytäntöön nopeasti.

Erimielisyyttä moitteenvaraisuuden ja mitättömyyden rajoista esiintyy myös oikeuskirjallisuudessa. ”Yleisesti voidaan sanoa, että yhtiökokouksen päätös on moitteenvarainen ja siis esillä olevan pykälän 2 momentin mukaisen moiteajan alainen, jos päätöksellä loukataan ainoastaan jonkun osakkeenomistajan tai joidenkin osakkeenomistajien oikeuksia”⁹⁵. *Hut-*

⁹² Huttunen 1984, s. 362

⁹³ Huttunen 1984, s. 349–350

⁹⁴ Huttunen 1984, s. 362–363

⁹⁵ Schultén 2004, s. 134

tusen mielestä *af Schulténin* näkökulma ei pidä paikkaansa, sillä osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:n 3 momentin 2 kohdassa mitättömäksi määritellään päätös, jonka toteuttaminen vaatii kaikkien osakkeenomistajien suostumuksen eikä sellaista suostumusta ole annettu. Tällaisessa tilanteessahan ainakin pääsääntöisesti nimenomaan loukataan vain osakkeenomistajan oikeutta.⁹⁶ Näin ollen osakkeenomistajan oikeutta loukkaava päätös voi hyvinkin olla myös mitätön. Jos kaikkien osakkeenomistajien suostumus taas on saatu, ei päätös voi olla mitätön, eikä oikeastaan edes moitteenvarainen, koska voidaan katsoa kaikkien osakkeenomistajien luopuneen moiteoikeudestaan. Päätöksen moitteenvaraisuus voi kuitenkin johtua monista eri syistä.

Mitättömyyttä käsittelevässä luvussa tulen perehtymään tarkemmin kokouskutsun virheellisuuden aiheuttamaan pätemättömyyteen, mutta mikäli kutsun virheellisyys ei ole olennainen, aiheuttaa se ainoastaan päätösten moitteenvaraisuuden. Esimerkiksi virheet kutsun toimittamisajassa aiheuttanevat ainoastaan moitteenvaraisuuden⁹⁷. Muut kuin kokouskutsuun liittyvät virheet päätöksen syntymisjärjestyksessä aiheuttavat useimmiten päätöksen moitteenvaraisuuden. Tällaisia virheitä voivat olla mm. kokouksen pitäminen vääränä ajankohtana tai väärällä paikkakunnalla. *Huttunen* esittää, että jopa sopimaton kokoustila voisi aiheuttaa moitteenvaraisuuden, mutta tällainen tulee mielestäni kysymykseen oikeastaan vain jos kaikki halukkaat eivät mahdu tai jostain syystä pääse tilaan, jossa kokous on tarkoitus pitää. Moitteenvaraisista päätöksistä löytyy vielä monia muitakin esimerkkejä, joista voidaan mainita mm. äänioikeuden laiton epääminen, sekä myös laissa tai yhtiöjärjestyksessä olevan määränemmistövaatimuksen loukkaaminen.⁹⁸

Määränemmistösäännösten rikkominen johtaa siis ainoastaan päätöksen moitteenvaraisuuteen. Määränemmistösääntöjen vastaisesti tehtyjä päätöksiä ei näin ollen katsota sellaisiksi päätöksiksi, joiden tekemiseen vaadittaisiin kaikkien tai tiettyjen osakkeenomistajien suostumus. Tällöinhän virheellisyys johtaisi päätöksen mitättömyyteen. Huomionarvoista myös on, että osallistumis- tai äänioikeuden laiton epääminen aiheuttanee ainoastaan päätöksen moitteenvaraisuuden. Tällaisessa tilanteessa voisi helposti ajatella, että estämällä osakkeenomistajaa osallistumasta kokoukseen aiheutetaan kaikkien kokouksessa tehtyjen päätösten

⁹⁶ Huttunen 1984, s. 381–382

⁹⁷ Katso Terho 2000, s. 56

⁹⁸ Huttunen 1984, s. 378–381

mitättömyys. Tällaista säännöstä osakeyhtiölaissa ei kuitenkaan ole. *Timonenkin* katsoo, että perusteeton osallistumisoikeuden tai äänivallan epääminen aiheuttaa koko yhtiökokouksen päätösten pätemättömyyden, mutta ainoastaan jos syrjitty osakkeenomistaja vaatii sitä⁹⁹.

Mikäli hallituksen läsnäolovelvollisen jäsenen tai tilintarkastajan poisjäänti kokouksesta aiheuttaa sen, että osakeyhtiölain 9 luvun 12 §:ssä tarkoitettua kyselyoikeutta ei voida käyttää, koska vastaajaa ei ole paikalla, saattaa virheestä huolimatta tehty päätös olla moitittavissa¹⁰⁰. Myös esteellisyyssääntöjen noudattamatta jättäminen aiheuttaa päätökseen muotovirheen, jota vastaan voidaan nostaa moitekanne, mikäli virhe on ratkaisevasti vaikuttanut päätökseen¹⁰¹.

Myös kokouksen puheenjohtajan menettelyvirheet puheen johtamisessa johtavat mahdollisuuden moittia yhtiökokouksen päätöstä. Korkein oikeus on katsonut, että selvissä väärinkäytöstilanteissa kokouksella on mahdollisuus puuttua puheenjohtajan toimintaan ja tarvittaessa jopa erottaa puheenjohtaja, vaikka lähtökohtaisesti ei olekaan toivottavaa, että puheenjohtajan toimintaan kokouksen kuluessa puututaan. Aina on toki mahdollista jälkikäteen moittia päätöstä, mutta tämä johtaisi epäkäytännölliseen ja kalliiseen lopputulokseen. Kyseisessä tapauksessa korkein oikeus myös katsoi, että yhtiökokous voi koko osakekannan ollessa edustettuna pätevästi päättää puheenjohtajan ja kokoushuoneen vaihtamisesta kesken kokouksen. Vaihdon jälkeen tehtyjä päätöksiä ei katsottu mitättömiksi.¹⁰² Korkein oikeus onkin antamassaan päätöksessä käyttänyt oikeustaloustieteeseen viittaavia reaalisia argumentteja, eli on huomionnut mm. päätöksen kumoamisesta aiheutuvat kustannukset. Periaatteessa ilman kaikkien osakkeenomistajien suostumusta ei ole mahdollista tehdä kokouksessa sellaista päätöstä, jota ei kokouskutsussa ole mainittu.¹⁰³ Alkuperäisen kokouksen puheenjohtaja ei antanut suostumustaan puheenjohtajan ja kokoustilan vaihtamiseen, joten päätös vaihtamisesta olisi hyvinkin voitu katsoa myös mitättömäksi, koska siitä ei ollut mainintaa kokouskutsussa. Näin ei korkein oikeus kuitenkaan tehnyt.

Huttunen 1984, s. 67: Myös kokouksen pitäminen esimerkiksi yöllä saattaa aiheuttaa siellä tehtyjen päätösten moittevaraisuuden. Ilman kaikkien osakkeenomistajien suostumusta ei myöskään ilmeisesti ole mahdollista jatkaa kokousta yön yli.

⁹⁹ Timonen 1999, s. 213

¹⁰⁰ Huttunen 1984, s. 97

¹⁰¹ Huttunen 1984, s. 194

¹⁰² Katso KKO 2000:23

¹⁰³ Katso Halila 2000, s. 141

3.2 Yhdenvertaisuusperiaatteen vastaiset päätökset

3.2.1 Yhdenvertaisuusperiaate ja yleissääntö

Yhdenvertaisuusperiaatetta ei ole osakeyhtiölaissa nimenomaisesti ilmaistu, mutta sen katsotaan olevan voimassa ilman erityistä lainsäädännöstäkin¹⁰⁴. Tämä siitä huolimatta, että osakkeenomistajien yhdenvertaisuuden katsotaan olevan yksi yhtiöoikeuden keskeisistä periaatteista. Periaate on johdettavissa osakkeenomistajien oikeuksia ja velvollisuuksia koskevista yksittäisistä lain säännöksistä. Yhdenvertaisuusperiaatteeseen on myös oikeuskäytännössä vedottu tehokkaasti. Periaatteessa yhdenvertaisuus ei silti koske osakkeenomistajia henkilöinä vaan lähinnä heidän omistamiaan osakkeita. Osakkeenomistajien asemaan vaihtelee heidän omistamiensa osakkeiden laadun ja määrän mukaan.¹⁰⁵ Jos ääni-leikkuria ei yhtiöjärjestyksestä löydy, on sellaisella osakkeenomistajalla, jolla on enemmän osakkeita kuin toisella, luonnollisesti myös enemmän valtaa kuin toisella.

Hallituksen esityksessä osakeyhtiölain 9 luvun 15 §:n 1 momentin 4 kohdan perusteluissa esille tuodusta yhdenvertaisuusperiaatteesta jää sellainen kuva, että yhdenvertaisuusperiaatteella tarkoitettaisiin vain osakkeiden yhdenvertaisuutta¹⁰⁶. *Mäntysaari* kuitenkin katsoo, että tapauksesta riippuen yhdenvertaisuusperiaatteella tarkoitetaan myös osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta, ei ainoastaan osakkeiden yhdenvertaisuutta¹⁰⁷. Osakeyhtiölaista löytyvät vähemmistönsuojasäännökset voidaankin katsoa yhdeksi muodoksi yhdenvertaisuusperiaatteesta.

¹⁰⁴ HE 27/1977, s. 67

¹⁰⁵ Schultén 2004, s. 119–120

Osin myös Villa 2002, s. 40–41: ”Yhdenvertaisuusperiaate ilmenee muun muassa osakeyhtiölain yleislausekkeista.” Tällaisiksi hän katsoo ainakin OYL 9:16:n määrittelemän yleislausekkeen, sekä OYL 8:14:ssä esitetyn kiellon, jonka mukaan hallitus, toimitusjohtaja tai toiminimenkirjoittaja eivät saa tehdä päätöstä joka on omiaan tuottamaan osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle epäoikeutettua etua yhtiön tai toisen osakkeenomistajan kustannuksella.

¹⁰⁶ HE 27/1977, s. 67: Päätös, jolla muutetaan esim. sitä, kuinka suurella äänimäärällä yksittäinen osakkeenomistaja saa yhtiökokouksessa äänestää, ei ole yhdenvertaisuusperiaatteen vastainen, koska kysymys on osakkeenomistajiin liittyvästä muutoksesta, mutta ei osakkeiden tuottamien oikeuksien muutoksesta.

¹⁰⁷ Mäntysaari 2002, s. 77

Yhdenvertaisuusperiaatteen tavoitteena on pyrkiä takaamaan osakkeenomistajien yhdenvertainen kohtelu. Ilman tällaisen periaatteen olemassaoloa yhtiöissä tuskin voisi olla vähemmistöosakkeenomistajia, sillä piensijoittajat tuskin uskaltaisivat sijoittaa omaisuutta yhtiöihin. Yhdenvertaisuusperiaatteen avulla mm. täydennetään yksityiskohtaisempien vähemmistösuojasäännösten antamaa turvaa. Tavoitteena ei ole kaikkien osakkeenomistajien aseman saaminen samanlaiseksi, vaan ainoastaan pyritään takaamaan, että osakkeenomistajan asema säilyy sellaisena, millaiseksi se on määrätty laissa ja yhtiöjärjestyksessä.¹⁰⁸

Osakeyhtiölain 9 luvun 16 §:n mukaisen yleissäännön mukaan yhtiökokouksessa ei saa tehdä sellaista päätöstä, joka voi tuottaa osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle epäoikeutettua etua yhtiön tai toisen osakkeenomistajan kustannuksella (OYL 9:16). Tällaisia yleissäännön vastaisia päätöksiä voivat periaatteessa olla melkein mitkä tahansa yhtiökokouksen päätökset. Esimerkkinä voitaneen mainita mm. yhtiöjärjestyksen muuttamista koskevat päätökset, osakepääoman korottamispäätökset, sekä jopa hallituksen valintapäätökset. Säännön soveltamiseen riittää, että päätös voi tuottaa epäoikeutettua etua osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle.¹⁰⁹

Yhdenvertaisuusperiaatteen mukaan kaikkia osakkeenomistajia tulee kohdella samalla tavoin. Mikäli periaatteen vastaisesti kohdeltu osakkeenomistaja kuitenkin hyväksyy menettelyn, ei katsota yhdenvertaisuusperiaatetta rikotun. Osakeyhtiölain 9 luvun 16 §:ssä annettu yleissäännön katsotaan olevan osa yhdenvertaisuusperiaatetta.¹¹⁰ En katso tarpeelliseksi alkaa sen tarkemmin määritellä yhdenvertaisuusperiaatteen ja yleissäännön mahdollisia eroavaisuuksia ja niiden suhdetta keskenään. Katsoisin niiden lähinnä muodostavan selkeän yhtenäisen kokonaisuuden, joten ei ole tarpeen määritellä kumpi on osa kumpaa.

¹⁰⁸ Airaksinen & Jauhiainen 1997, s. 47–49

¹⁰⁹ Kyläkallio ym. 2002, s. 762

Yleissäännön soveltamisalasta, sekä siihen liittyvän epäoikeutetun edun käsitteestä katso tarkemmin mm. Huttunen 1984, s. 417–424, Mäntysaari 2002, s. 69–75, sekä Schultén 2004, s. 122–125. Ei ole tarpeellista paneutua asiaan tässä yhteydessä sen tarkemmin.

¹¹⁰ Huttunen 1984, s. 426

Katso myös Schultén 2004, s. 119–120, sekä vertaa Kyläkallio ym. 2002, s. 763: ”Yleissäännön sisältö on OYL:n sanamuodon mukaan kuitenkin niin laaja, että sen voidaan tulkita sisältävän myös yhdenvertaisuusperiaatteen.”

3.2.2 Yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisuus

Jos osakeyhtiölain 9 luvun 16 §:ssä säädettyä yleissääntöä rikotaan, päätöstä vastaan voidaan nostaa moitekanne¹¹¹. Tämä siksi, että yleissäännön vastainen päätös on osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:ssä tarkoitettu osakeyhtiölain vastainen päätös¹¹². Yhdenvertaisuusperiaatteen ja siten myös yleissäännön vastaiset päätökset katsotaan moitteenvaraisiksi. Moittiminen saattaa myös johtaa päätöksen tekoon osallistuneiden osakkeenomistajien sekä päätöksen täytäntöönpanneiden vahingonkorvausvastuuseen. Osakkeenomistaja voi kuitenkin antaa päätöksen tekemiseen suostumuksensa, jolloin hän menettää oikeutensa moittia kyseistä päätöstä.¹¹³

Yleissäännön vastainen päätös on siis osakeyhtiölain vastaisena pätemätön. Tästä huolimatta tällaisen päätöksen ei katsota olevan osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla mitätön.¹¹⁴ Sanotunlaista kantaa voidaan perustella sillä, että yhdenvertaisuusperiaatetta ei katsota rikotun, mikäli kaikki osakkeenomistajat ovat antaneet menettelylle hyväksyntänsä. Yhdenvertaisuusperiaatetta ja siis myös yleissääntöä rikkova päätös voidaan tehdä kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella. Kyseisessä kohdassa tarkoitettuja päätöksiä ei voi tehdä edes kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella.

Yleissäännön vastaisena ei pidetä myöskään 3 momentin 2 kohdassa tarkoitettua päätöstä, jonka tekemiseen vaaditaan tiettyjen osakkeenomistajien suostumus, eikä suostumusta ole annettu. Tällaisissa päätöksissä on kyse osakkeisiin liittyvästä muutoksesta, johon ei välttämättä sisälly epäoikeutettua etua ollenkaan. Sama pätee myös päätöksiin, joiden tekemiseen vaadittaisiin kaikkien osakkeenomistajien suostumus. Yleissäännön määrittelevässä osakeyhtiölain 9 luvun 16 §:ssä nimittäin ei vaadita tällaiselta päätökseltä kaikkien osak-

¹¹¹ HE 27/1977, s. 68

¹¹² Huttunen 1995, s. 174–176: Samassa yhteydessä Huttunen katsoo, että mahdollisen osakassopimuksen vastainen päätös voidaan tarvittaessa katsoa olevan yleissäännön ja yhdenvertaisuusperiaatteen vastainen päätös. Osakassopimuksen rikkominenhan ei sinänsä aiheuttaisi päätöksen pätemättömyyttä, sillä sen rikkominen ei kuulu osakeyhtiölain soveltamisalaan.

¹¹³ Villa 2002, s. 41

¹¹⁴ Huttunen 1984, s. 424

keenomistajien suostumusta, joten tälläkään perusteella yleissäännön vastaista päätöstä ei voida pitää mitättömänä.¹¹⁵

Jos osakeyhtiölaista löytyy jostain asiasta nimenomainen säännös, mutta säännöksessä ei edellytetä päätökseen kaikkien osakkeenomistajien suostumusta, ei sen katsota olevan osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:n 3 momentin 2 kohdassa tarkoitettu päätös. Yleissäännön vastainen päätös ei siten ole mitätön, mutta se on lähtökohtaisesti ainakin moitteellinen. Yleissäännön vastainen päätös saattaa tuottaa epäoikeutettua etua myös muille kuin osakkeenomistajille, joten jo tätä taustaa vasten tällaisten päätösten katsominen mitättömiksi saattaisi olla varsin ongelmallista ainakin yhtiön hallituksen ja rekisteriviranomaisen osalta. Jos yleissäännön vastainen päätös on sellainen, ettei sitä voisi tehdä edes kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella, voidaan sitä pitää myös mitättömänä.¹¹⁶ Tällaisessa muodossa päätös olisi lähinnä 1 kohdassa määritetyllä tavalla mitätön.

Kuten edellä on todettu, pidän yleissääntöä ja yhdenvertaisuusperiaatetta pitkälti yhtenevänä kokonaisuutena. Siksi lähtisin *Huttusen* tavoin siitä, että yhdenmukaisuuden vuoksi on katsottava yhdenvertaisuusperiaatteen loukkaamisen muodostavan ainoastaan päätöksen moitteellisuuden, koska yleissäännön loukkaaminenkaan ei aiheuta muuta kuin moitteellisuuden. Mahdollinen yhdenvertaisuusperiaatteen loukkaus aiheuttaa mitättömyyden ainoastaan silloin, kun päätöstä ei olisi voinut tehdä edes kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella. Vaikka yhdenvertaisuusperiaate ja yleissääntö ovat periaatteessa pakottavaa oikeutta, jota ei voi syrjäyttää yhtiöjärjestysmääräyksellä, voidaan niiden tarjoamasta suojasta tapauskohtaisesti luopua joko antamalla suostumus menettelyyn, tai esimerkiksi jättämällä moitekanne nostamatta.¹¹⁷

Yhdenvertaisuusperiaatteen vastaista yhtiökokouksen päätöstä voidaan siis moittia, ja lähtökohtaisesti tällaista päätöstä myös tulee moittia määräajassa, jos haluaa saada päätöksen julistettua pätemättömäksi. Yhdenvertaisuusperiaatteen vastaista päätöstä pidetään siis ainoastaan moitteellisesti pätemättömänä, mutta asiaan on mitä ilmeisimmin tulossa ainakin jonkun asteinen muutos.

¹¹⁵ Huttunen 1984, s. 424–425

¹¹⁶ Huttunen 1984, s. 384

¹¹⁷ Huttunen 1984, s. 384–385

3.2.3 Yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisuus oikeuskäytännössä

Esimerkkinä yleislausekkeen vastaisen päätöksen pätemättömyydestä voidaan käyttää korkeimman oikeuden ratkaisua 1991:46. Siinä osakeyhtiön tehtävänä oli antaa markkinointi- ja hallintopalveluita osakkeenomistajilleen. Osakeyhtiö kuitenkin irtisanoi yhden osakkeenomistajan kanssa tehdyt sopimukset. Tämän jälkeen yhtiökokous päätti korottaa yhtiön osakepääomaa siten, että uusia osakkeita sai merkitä huomattavaan ylikurssiin. Säilyttääkseen asemansa osakkeenomistajan olisi täytynyt sijoittaa yhtiöön paljon rahaa, josta olisivat käytännössä hyötäneet vain yhtiön palveluihin oikeutetut osakkeenomistajat. Tästä syystä katsottiin yhtiökokouksen päätöksen osakepääoman korottamisesta olevan pätemätön, koska se tuotti muille osakkeenomistajille epäoikeutettua etua yhden osakkeenomistajan kustannuksella.

Varsin usein korkein oikeus on kuitenkin todennut, ettei yhtiökokouksen päätös loukkaa osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta. Näin myös ratkaisussa 1989:36, jossa korkein oikeus ensinäkin katsoi, että yhtiökokouksen päätös ei ollut koskenut osakkeisiin liittyvää hallintaoikeutta ja kustannukset oli jaettu yhtiöjärjestyksen mukaisesti. Päätöksen tekemiseen ei siis ollut vaadittu kaikkien osakkeenomistajien suostumusta. Lisäksi kun kaikilla oli ollut mahdollisuus nauttia päätöksen tuomasta edusta, ei päätös ole myöskään aiheuttanut epäoikeutettua etua niiden osakkeenomistajien kustannuksella, jotka mahdollisuudesta huolimatta eivät halunneet käyttää päätöksen tuomaa etua hyväkseen.¹¹⁸

Selvimmän yleissäännön vastaisen päätöksen moitteenvapaisuus on varmasti ilmaistu korkeimman oikeuden ratkaisussa 1990:24, jossa selvästi todetaan, että osakeyhtiölain 9 luvun 16 §:n yleissääntöön perustuva kanne tulee panna vireille kolmen kuukauden kuluessa yh-

¹¹⁸ Samoin KKO 1986 II 25: ”As.oy:n yhtiökokous oli yksinkertaisella enemmistöllä päättänyt vahvistaa yhtiön talosähköjohtoa, koska vanha johto ei kestänyt tavanomaisten sähkölaitteiden käytön lisääntymisen johdosta kasvanutta ja vastaisuudessa kasvavaksi arvioitua sähkön kulutusta. Rakennettavaksi päätetyn sähköjohdon vahvuus ei olennaisesti poikennut kysymyksessä olevanlaisissa rakennuksissa yleensä käytetystä. Muutostyö ei aiheuttanut osakkeenomistajille kohtuutonta taloudellista räsitusta. Kun kaikilla osakkeenomistajilla oli mahdollisuus käyttää sähköjohdon vahvistamisella saatavaa lisävirtaa hyväkseen, eivät lisävirtaa käyttävät osakkeenomistajat saaneet epäoikeutettua etua yhtiön kustannuksella tai niiden osakkeenomistajien kustannuksella, jotka eivät lisävirtaa käyttäneet. Kun päätös ei myöskään loukannut osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta, hylättiin päätöstä vastustaneiden osakkeenomistajien kanne päätöksen julistamisesta pätemättömäksi.”

Katso myös KKO 1998:20, jossa korkein oikeus katsoi, että epäoikeutettua etua ei ollut syntynyt. Kyseessä oli kuitenkin asunto-osakeyhtiölain mukaisen yleissäännön vastaisuuden tulkinnasta, sekä lähinnä siitä voitiinko tietyn korjausurakan aiheuttamien kustannusten kattaminen rahoitusvastikkeella tehdä yhtiöjärjestyksen mukaisia perusteita noudattaen.

tiökokouksen päätöksen tekemisestä. Korkeimman oikeuden mielestä yleissääntöä loukkaavaa yhtiökokouksen päätöstä ei ole sinänsä luettava kaikkien tai tiettyjen osakkeenomistajien suostumusta vaadittaviin päätöksiin, sillä yleissäännön vastaiselle päätökselle ei ole tällaista nimenomaista edellytystä laissa annettu¹¹⁹. Tästä johtuen korkein oikeus on katsonut, että kyseessä on ainoastaan moitteenvarainen päätös, jota vastaan kanne on nostettava laissa säädettyssä määräajassa.

Mielenkiintoiseksi tilanteen tekee korkeimman oikeuden myöhemmin ottama kanta, jonka mukaan kirjoittamattoman osakeyhtiöoikeudellisen periaatteen rikkominen voi aiheuttaa päätöksen mitättömyyden. Yhdenvertaisuusperiaatehan on nimenomaan kirjoittamaton osakeyhtiöoikeudellinen periaate, joten korkeimman oikeuden ratkaisussa 2000:78 esittämän tulkinnan mukaan myös sen rikkominen aiheuttaisi päätöksen mitättömyyden. Yleissäännön vastainen menettely oli tapauksessa varsin selvää, mutta osakeyhtiöoikeudellisiin periaatteisiin vetoaminen vaikuttaa oudolta, koska samalla vedotaan myös osakeyhtiölain 9 luvun 15 §:n 1 momentin 4 kohtaan, jonka mukaan päätöksen tekemiseen vaaditaan myös suostumus kaikilta tai niiltä osakkeenomistajilta joiden osakkeita muutos koskee. En siis uskaltaisi lähteä vetämään ratkaisusta vielä niin pitkälle meneviä johtopäätöksiä, että yhdenvertaisuusperiaatteen ja yleislausekkeen vastaiset päätökset jatkossa katsottaisiin mitättömiksi. Uudessa hallituksen esityksessä esitetty muutos vaikuttanee kuitenkin asiaan. Esityksessähän selkeästi yhdenvertaisuusperiaatteen vastaiset päätökset katsotaan mitättömiksi. Toisaalta esityksessä yhdenvertaisuusperiaate on myös tuotu mukaan kirjoitettuun lakiin, eikä kyse ole enää kirjoittamattomasta yhtiöoikeudellisesta periaatteesta.

Timonen on päätenyt ainakin osittain samantyyppiselle kannalle todetessaan, että ainakin asunto-osakeyhtiölain soveltamiskäytännön olisi toivottavaa kehittyvän yhdenvertaisuutta ja kohtuuskäytäntöä enemmän huomioon ottavaan suuntaan. Varsinkin kun yleislausekkeiden vastaisten päätösten ollessa kyseessä puuttumiskynnys on ollut varsin korkealla.¹²⁰ Tästä lienee pääteltävissä, että *Timonenkin* toivoisi yhdenvertaisuutta rikkovien päätösten katsottavan olevan jopa mitättömiä, tai ainakin että moitteenvarainen pätemättömyys todettaisiin kevyemmin perusteiden kuin nykyään.

¹¹⁹ Tällaisista päätöksistä tarkemmin luvussa 4.3

¹²⁰ Timonen 1998, s. 144

Yhdenvertaisuusperiaatteen ja yleislausekkeen vastaisen yhtiökokouspäätöksen pätemättömyys on selvä, mikäli se pystytään näyttämään toteen. Lähinnä merkitystä onkin ollut sillä, tulkitaanko tällainen päätös mitättömäksi vai moitteenvaraiseksi? Kuten edellä on tullut esille, vaikka osakeyhtiölaissa ei selvästi sanota yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisten päätösten olevan ainoastaan moitteenvaraisia, niin oikeuskirjallisuudessa tällainen kanta on pitkälti omaksuttu. Vastaavan kannan on myös ottanut korkein oikeus. Eri asia sitten on, onko korkein oikeus omaksunut kannan oikeuskirjallisuuden avulla vai päinvastoin. Korkein oikeus ei myöskään ole ollut aina kyseisellä kannalla täysin yksimielisesti, ja tämän lisäksi on antanut ratkaisun, jonka voidaan jopa tulkita edustavan päinvastaista näkökulmaa. Ratkaisussa kirjoittamattoman osakeyhtiöoikeudellisen periaatteen on katsottu voivan aiheuttaa päätöksen mitättömyyden.

3.3 Moiteaika

3.3.1 Pääsääntö

Jotta moitteenvarainen päätös voidaan julistaa pätemättömäksi, täytyy moitekanne nostaa kolmen kuukauden kuluessa päätöksen tekemisestä. Mikäli näin ei tehdä, päätöstä pidetään pätevänä. (OYL 9:17.2) Määräaika on pakottavaa oikeutta, joten sitä ei voi yhtiöjärjestyksellä tai sopimuksella lyhentää eikä myöskään pidentää. Moiteaika koskee kaikkia moitteenvaraisia päätöksiä, eikä moiteajan alkamisajankohtaa saa muuttaa. Myös mahdollisessa välimiesmenettelyssä käsiteltävä kanne on nostettava määräajassa.¹²¹

Moiteaika alkaa sinä päivänä jona päätös on tehty. Esimerkiksi jos kokous on ollut kaksipäiväinen, moiteajan katsotaan alkavan päätöksen tekopäivänä, eikä suinkaan kokouksen päättymispäivänä, ellei kyseistä päätöstä sitten ole tehty juuri silloin. Mikäli yhtiöjärjestyksen mukaan asiasta on päätettävä kahdessa erillisessä kokouksessa, ei ole tarpeellista odottaa toista kokousta ennen päätöksen moittimista.¹²² Kanneaika alkaa tällaisessakin tapauk-

¹²¹ Huttunen 1984, s. 390–391

Kanneajasta välimiesoikeudessa katso tarkemmin Huttunen 1989, s. 341, erityisesti alaviite 59.

¹²² Huttunen 1984, s. 391

nessa ensimmäisen kokouksen päätöksestä. Toki jälkimmäisen kokouksen päätöstä voi moittaa myös kolmen kuukauden määräajassa.

Osakkeenomistajan tietämättömyys päätöksestä tai siinä olevasta virheestä ei vaikuta kanne-aikaan eikä sen alkamiseen. Määräajan kuluttua umpeen ei osakkeenomistaja voi enää moittaa päätöstä, vaikka olisikin saanut siitä tiedon vasta määräajan päättymisen jälkeen. Ajan kulumista ei myöskään voi keskeyttää.¹²³ Jos osakkeenomistaja ei ole pystynyt osallistumaan yhtiökokoukseen, kannattaa hänen vähintäänkin tutustua yhtiökokouksen pöytäkirjaan kolmen kuukauden kuluessa, jotta havaitsee sellaiset päätökset joilla loukataan hänen oikeuksiaan.

Sulautumis- ja jakautumissuunnitelman hyväksymispäätöksiä koskeva moiteaika on poikkeuksellisesti kuusi kuukautta. Osakeyhtiölain 14 luvun 18 §:n mukaan kanne on pantava vireille kuuden kuukauden kuluessa yhtiökokouksen päätöksestä. Moitteenvaraisten päätösten lisäksi säännös koskee myös mitättömiä päätöksiä. (OYL 14:18 ja 14a:3.4) Lähtökohtaisesti moitekanne on nostettava näissäkin tapauksissa kolmen kuukauden kuluessa päätöksestä. Säännöksellä poistetaan vain mahdollisuus pidennettyyn vuoden mittaiseen kanne-aikaan, sekä edellytetään että myös mitättömyystilanteissa kanne on nostettava kuuden kuukauden kuluessa sulautumis- tai jakautumispäätöksestä.¹²⁴

3.3.2 Pidennetty moiteaika

Osakkeenomistajalla on oikeus nostaa kanne poikkeuksellisesti vasta vuoden kuluttua päätöksen tekemisestä. Osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:n 2 momentin mukaan tämä oikeus koskee vain osakkeenomistajaa ja on mahdollista vain tapauksissa, joissa osakkeenomistajalla on ollut hyväksyttävä syy viivästymiseen ja päätöksen päteväksi jääminen olisi ilmeisen kohtuutonta. (OYL 9:17.2) Jälleen ongelmaksi muodostuu, että harkinta siitä voidaanko moitekanne jättää vielä määräajan jälkeenkin jää lähinnä tuomioistuimen päätöksen varaan. Tapauskohtaisesti onkin harkittava milloin edellytykset täyttyvät. Pidennetty moiteaika aiheuttaa näin ollen tarpeetonta epävarmuutta ja sen ottamista lakiin voidaan pitää varsin ky-

¹²³ Kyläkallio 1970, s. 294–296, sekä Huttunen 1984, s. 392

¹²⁴ Schultén 2004, s. 552

seenalaisena. Esimerkiksi Ruotsissa kyseistä säännöstä ei ole edes otettu lakiin. Suomessa-kin siitä ollaan ilmeisesti luopumassa.

Tarkoituksena kanneajan pidentämiselle on ollut välttää moitteenvaraisuuden piiriin kuuluvien virheellisten päätösten laajentamiseen liittyvät vaarat. Olisi mahdollista että osakkeenomistajat, jotka eivät seuraa yhtiön toimintaa riittävän läheltä, saattaisivat joutua kärsimään vakavista oikeudenmenetyksistä, mikäli ei olisi pidennetty kanneoikeutta. Mitättömiksi luokiteltavia päätöksiä ei ole siitä huolimatta haluttu lisätä. Moitteenvaraisuuden ja mitättömyyden välisen eron epäselvyys onkin esitetty tärkeimmäksi perusteluksi tälle säännökselle.¹²⁵

Ensimmäinen edellytys pidennetylle kanneajalle on hyväksyttävä syy kanteen nostamisen viivästymiseen. Hyväksyttävänä syynä voitaneen ajatella mm., ettei osakkeenomistaja ole saanut tietää ajoissa päätöksestä, pöytäkirja ei ole ollut säädetyllä tavalla nähtävissä tai sitä ei ole annettu edes pyynnöstä nähtäville¹²⁶. Lähtökohtaisesti voitaneen todeta, että kokoukseen osallistuneella ja varsinkin virheellistä päätöstä kannattaneella ei ole oikeutta moittia tehtyä päätöstä kolmea kuukautta pidemmässä ajassa. Hyväksyttävällä syyllä tarkoitetaan vain syytä kanteen nostamisen viivästymiseen, mutta ei esimerkiksi mitään yhtiökokouksessa tapahtunutta virhettä.¹²⁷ Hyväksyttävällä syyllä tarkoitetaan siis niitä syitä ja olosuhteita, minkä vuoksi kannetta ei ole pystytty nostamaan määräajassa.

Hyväksyttävä syy kanteen viivästymiseen ei yksistään riitä, vaan päätöksen päteväksi jäämisen pitää myös olla osakkeenomistajalle ilmeisen kohtuutonta, jotta kannetta voidaan moittia vuoden määräajassa. Missä tilanteessa päätöksen voimaan jääminen sitten olisi ilmeisen kohtuutonta, on täysin tuomioistuinten harkinnan varassa. Tämä edellyttäne useimmiten, että päätös loukkaa osakkeenomistajan henkilökohtaista etua¹²⁸. Esimerkiksi osakkaiden yhdenvertaisuutta loukkaavat päätökset saattaisivat olla tällaisia. Toisaalta korkein oikeus on selkeästi ottanut kannan, että yhdenvertaisuusperiaatetta loukkaavaa päätöstä on moitittava kolmen kuukauden määräajassa. Jos kanteen nostajalla kuitenkin olisi hy-

¹²⁵ HE 27/1977 s. 69

¹²⁶ Kyläkallio ym. 2002, s. 770

¹²⁷ Katso myös Huttunen 1984, s. 394

¹²⁸ Huttunen 1984, s. 394

Toisin Kyläkallio ym. 2002, s. 771

väksyttävä syy myöhästymiseen, yhdenvertaisuusperiaatteen vastaiset päätökset saattaisivat hyvinkin olla pidennetyn kanneajan alaisia.

Pidennetystä kanneajasta löytyy myös varsin tuore korkeimman oikeuden ratkaisu. Ratkaisussa 2004:35 korkein oikeus on katsonut, että koska hyväksyttävää syytä kanteen nostamiseen määräajan jälkeen ei ole ollut, ei myöskään ole ollut tarpeellista arvioida, olisiko päätöksen päteväksi jääminen ilmeisen kohtuutonta¹²⁹. Koska hyväksyttävää syytä viivästymiseen ei löytynyt, ei ollut tarpeellista arvioida päätöksen kohtuuttomuutta. Kriteerit ovat siis rinnakkaisia eivätkä vaihtoehtoisia. Pitkälle meneviä johtopäätöksiä päätöksen vaikutuksista on kuitenkin turha tehdä, sillä hyväksyttävän syyn ja ilmeisen kohtuuttomuuden arviointi on aina tapauskohtaista. Lisäksi *Timonen* esittää, että pidättyvä suhtautuminen lyhyen kanneajan ylittämiseen on oikeusvarmuuden ja taloudellisen ennakoitavuuden kannalta perusteltua.¹³⁰

Ongelmaksi pidennetty moiteaika saattaa muodostua pantaessa virheellistä päätöstä täytäntöön. Tällöinhän ainakin teoriassa päätöksen täytäntöönpano saattaisi viivästyä kohtuuttomasti, jos jouduttaisiin odottamaan päätöksen päteväksi tulemistä vuoden mittaisen moiteajan verran. Pidennetty moiteaika ei oikeastaan ole edes tarpeellinen. Laki antaa niin paljon liikkumavaraa määriteltäessä onko päätös mitätön vai moitteenvarainen, että ei ole tarpeellista säätää yli kolmen kuukauden kanneaikaa moitteenvaraisille päätöksille. Ainoastaan todella hyvin perusteltu hyväksyttävä syy voisi olla peruste mahdollisuudelle moittia päätöstä moiteajan kuluttua umpeen. Jos kanneaika on kulunut umpeen, ja päätöksen voimaan jääminen todella loukkaisi osakkeenomistajan etua, tai antaisi epäoikeutettua etua osakkeenomistajille, voidaan päätös tarvittaessa tulkita mitättömäksi.

¹²⁹ Kantaja oli esittänyt, että koska olivat siinä uskossa että muut osakkeenomistajat tulisivat moittimaan päätöstä samoilla perusteilla kuin he, olivat jättäneet kanteen nostamatta. Lisäksi kantaja on esittänyt, että ei ole ollut mahdollista kolmen kuukauden määräajassa ymmärtää mitä vaikutuksia moittimatta jättämisestä seuraisi.

¹³⁰ *Timonen* 2004, s. 245

3.4 Moitekanne

Osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:n mukaan kannetta voidaan ajaa päätöksen pätemättömäksi julistamiseksi tai sen muuttamiseksi, mutta kyseisen pykälän nojalla ei päätöstä voi kumota eikä muutoinkaan mennä pykälän antamaa oikeutusta pidemmälle. Vielä tällä hetkellä kanne voidaan kohdistaa vain yhtiökokouksen päätöksen. Hallituksen päätöksen moittiminen ei ole vielä mahdollista. Toisinaan on myös mahdollista, että yhtiökokouksen päätöksessä on monta kohtaa, joista esimerkiksi vain yksi on virheellinen. Mitä ilmeisimmin ei ole estettä, että kanne nostetaan vain tämän virheellisen kohdan julistamiseksi pätemättömäksi, tai tuomioistuin voi julistaa päätöksen pätemättömäksi vain tämän virheellisen kohdan osalta. On myös mahdollista, että toisen päätöksen julistaminen pätemättömäksi väkisinkin johtaa toisen siitä riippuvan päätöksen pätemättömyyteen.¹³¹

Kanne päätöksen pätemättömäksi julistamiseksi tai muuttamiseksi nostetaan yhtiötä vastaan (OYL 9:17.1). Mikäli kanne nostetaan esimerkiksi hallituksen jäsentä tai osakkeenomistajaa vastaan, tulee kanne jättää kokonaisuudessaan tutkittavaksi ottamatta. Tätä voidaan perustella sillä, että jos hallituksen jäsen kanteen vireillä ollessa jättää hallituksen, ei hänellä enää tämän jälkeen ole oikeutta yhtiön puolesta toteuttaa tuomioistuimen antamaa ratkaisua.¹³² Yksittäisellä osakkeenomistajallahan taas ei muutoinkaan ole oikeutta edustaa yhtiötä ainakaan osakkeenomistajan ominaisuudessa. Useissa pienyrityksissä osakkeenomistaja käytännössä kuitenkin on myös esimerkiksi toimitusjohtaja. Tämä ei muuta sitä, että kanne tulee nostaa aina yhtiötä vastaan.

Yhtiön kotipaikan käräjäoikeus on moitekanteen ensisijainen käsittelypaikka. Yhtiöjärjestyksessä on kuitenkin mahdollista määrätä asia käsiteltäväksi välimiesmenettelyssä. Koska välimieskäsittelystä aiheutuvat kustannukset saattavat olla kohtuuttomat, voi osakkeenomistajalla olla mahdollisuus kohtuullistamissäännösten nojalla vaatia asian käsittelemistä käräjäoikeudessa.¹³³ Tuomioistuin ei saa ottaa tutkittavaksi mahdollista moitekannetta, mi-

¹³¹ Huttunen 1984, s. 359–360

¹³² Kyläkallio 1970, s. 296–298

¹³³ Airaksinen & Jauhiainen 1997, s. 172

Osin myös Lindholm ym. 2004, s. 73, sekä Kyläkallio ym. 2002, s. 775

käli yhtiöjärjestyksestä löytyy osakeyhtiölain 16 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu välityslauseke ja yhtiö tekee väitteen kanteen kuulumisesta välimiesoikeuteen. On kuitenkin tiettyä epäselvyyttä, voivatko välimiehet käsitellä myös mitättömiä päätöksiä vastaan nostettuja kanteita.¹³⁴ *Huttunen* katsoo oikeuskirjallisuudessa ja korkeimmassa oikeudessa esitettyjen kannanottojen perusteella, että mitättömiäkin päätöksiä vastaan nostetut kanteet voidaan käsitellä välimiesoikeudessa. En näe mitään syytä miksei näin myös olisi, ja että mitättömiä päätöksiä koskevat samat säännöt kuin moitteenvaraisiakin.¹³⁵

Ylimääräisen yhtiökokouksen vaatiminen vaihtoehtona moitekanteelle ei tule nykyisen osakeyhtiölain mukaan kysymykseen. Jos virheellinen yhtiökokouspäätös halutaan oikaista, on moitekanne ensisijainen keino.¹³⁶ Tuomioistuimella ei ole myöskään oikeutta tuomita osakkeenomistajaa saamaan yhtiöltä lunastuksen omistamistaan osakkeista yhtiökokouksen päätöksen kumoamisen sijaan¹³⁷.

Suurin osa virheellisistä päätöksistä on ainoastaan edellä mainitulla tavalla moitteenvaraisesti pätemättömiä, joten useimmat virheet edellyttävät kanteen nostamista määräajassa. Kanne katsotaan ajoissa vireille pannuksi, jos sitä koskeva haastehakemus jätetään tuomioistuimeen ennen säädetyn määräajan päättymistä¹³⁸. Mikäli kantajana asiassa on yhtiön hallitus, on tilanne hieman erilainen. Tällöin tulee kolmen kuukauden kuluessa virheellisestä päätöksestä lähettää kutsu yhtiökokoukseen, jossa valitaan asiamies edustamaan yhtiötä käsiteltäessä kannetta tuomioistuimessa. (OYL 16:2.3)

3.5 Päätöksen muuttaminen

Päätöksen kumoaminen saattaa tietyssä tilanteessa olla tarpeettoman radikaali toimenpide ja järkevämpään lopputulokseen saatetaan päästä muuttamalla yhtiökokouksen päätös vastaa-

¹³⁴ Huttunen 1989, s. 315

¹³⁵ Katso Huttunen 1989, s. 339–341

¹³⁶ Schultén 2004, s. 130

¹³⁷ HE 27/1977, s. 69

¹³⁸ Samoin Airaksinen & Jauhiainen 1997, s. 178

Vertaa Siikarla 1997, s. 234,

sekä Huttunen 1984, s. 392

Siikarla katsoo, että moitekanne katsotaan vireille pannuksi sillä hetkellä, kun haaste on annettu tiedoksi yhtiön hallituksen jäsenelle, toimitusjohtajalle, tai muulle toiminimen kirjoitusoikeuden haltijalle. Huttusen mukaan ”kanne on pantu vireille, kun moitetta koskeva haaste on annettu tiedoksi yhtiölle”.

maan virheetöntä tilannetta¹³⁹. Jos moitekanne hyväksytään, virheellinen päätös julistetaan lähtökohtaisesti kokonaan pätemättömäksi. Tuomioistuimella on kuitenkin mahdollisuus myös muuttaa yhtiökokouksen päätöstä. Tämä on mahdollista vain jos tuomioistuin voi vaikeuksitta todeta, minkä sisältöinen yhtiökokouksen päätöksen olisi pitänyt olla. (OYL 9:17) Käytännössä tämä tarkoittaa lähinnä tilanteita, joissa esimerkiksi äänet on laskettu väärin. Tällöin voidaan vaivatta päätellä, mikä pitäisi olla päätöksen todellinen sisältö. Ilmeisesti ei ole välttämätöntä, että päätöksen oikea sisältö pitäisi pystyä täysin tarkasti määrittelemään, vaan riittävää on, että se voidaan objektiivisesti arvostellen todeta¹⁴⁰. Muuttaminen on siis mahdollista, jos tuomioistuin pystyy helposti toteamaan, mikä on ollut yhtiökokouksen tarkoitus. Päätöksen muuttamiseen pätevät samat edellytykset kuin päätöksen pätemättömäksi julistamiseen. Ensinäkin muutettavan päätöksen tulee olla yhtiökokouksen päätös, eikä muutokannetta ajava ole saanut menettää tai luopua kanneoikeudestaan. Päätöksen syntymisjärjestyksessä olevan virheen on myös pitänyt ratkaisevasti vaikuttaa päätökseen, jotta sitä voitaisiin muuttaa.

Päätöksen osittaista pätemättömäksi julistamista voidaan pitää ainakin jossain mielessä päätöksen muuttamisena. Muuttamiskannetta on mahdollista ajaa moitteenvapaan päätöksen lisäksi myös mitättömiä päätöksiä vastaan. Pelkkää päätöksen syntymisjärjestystä ei voida muuttaa, mutta syntymisjärjestystä voidaan muuttaa yhdessä päätöksen sisällön kanssa.¹⁴¹ Päätöksen muuttaminen syntymisjärjestyksessä olevan virheen takia ei yleensä tule kysymykseen, koska esimerkiksi kokouskutsussa olevan virheen vaikutusta päätökseen on lähes mahdoton päätellä, jolloin ei pystytä toteamaan mikä on ollut yhtiökokouksen tarkoitus. Lähinnä muuttaminen tulee kysymykseen, kun päätöksessä ei ole noudatettu osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen määräämiä määräenemmistö- tai äänioikeusmääräyksiä.¹⁴² Tällöinhän sisällöltään oikea päätös on helposti määriteltävissä.

Päätöksen sisältöä koskevat virheet kuten virheellinen tilinpäätös ja vähemmistöosinkovaatimuksen hylkääminen oikeuttavat myös päätöksen muuttamisen¹⁴³. Sisältövirheen sisältävän päätöksen muuttaminen edellyttää yleensä myös, että yhtiökokous on velvollinen joko

¹³⁹ Samoin Lindholm ym. 2004, s. 75

¹⁴⁰ Tällä kannalla on ainakin Kyläkallio ym. 2002, s. 776–777

¹⁴¹ Huttunen 1984, s. 361

¹⁴² Schultén 2004, s. 138–139

Tulkinnanvaraista tosin on, onko esim. määräenemmistösäännön noudattamatta jättämisessä kyse lain tai yhtiöjärjestyksen vastaisesta asiavirheestä, vai äänten laskennassa tapahtuneesta muotovirheestä.

¹⁴³ Airaksinen & Jauhiainen 2000, s. 233

osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen nojalla tekemään asiassa sisällöltään juuri tietynlaisen päätöksen¹⁴⁴.

¹⁴⁴ Kyläkallio ym. 2002, s. 776–777

4 MITÄTTÖMYYS

4.1 Yleistä mitättömyydestä

4.1.1 Mitätön päätös

Kuten edellä on jo todettu, moitteenvarauisuuden ja mitättömyyden tarkkaa rajaa ei ole laissa määritelty, vaan se on jätetty harkinnan varaan. Tuomioistuimet ratkaisevat, milloin säännöksiä on rikottu niin olennaisesti, että yhtiökokouksessa tehdyt päätökset ovat mitättömiä. Mitättömyystapaukset ovat harvinaisia ja melko poikkeuksellisia, mutta ne on katsottu tarpeelliseksi huomioida, jotta osakkeenomistajat eivät pystyisi edes yksimielisinä syrjäyttämään pakottavia osakeyhtiöoikeudellisia sääntöjä¹⁴⁵.

Osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:n 3 momentissa määritellään millaiset yhtiökokouksen päätökset ovat mitättömiä. Pykälän ensimmäinen momentti koskee myös mitättömyystapauksia. Kanteen päätöksen mitättömäksi toteamiseksi voivat nostaa samat henkilöt kuin moitekanteenkin. Kanteen voi nostaa tai pätemättömyyteen muutoin vedota ihan milloin tahansa. (OYL 9:17) Kannetta voidaan mitättömyystapauksissakin ajaa päätöksen pätemättömäksi julistamiseksi tai muuttamiseksi, sekä vain päätöksen osan pätemättömäksi julistamiseksi. Samoin, jos virhe ei ole vaikuttanut tai ainakin voinut vaikuttaa päätökseen, ei se ainakaan pääsääntöisesti aiheuta mitättömyyttä.¹⁴⁶ Mitättömyyteen pätevät siis samat säännöt kuin moitteenvarauuteenkin. Kolmannella momentilla ainoastaan poistetaan toisessa momentissa säädetty 3 kuukauden moiteaika sekä mahdollisuus, että päätöstä pidetään pätevänä, mikäli sitä ei moitita.

Mitättömyyden toteaminen ei välttämättä vaadi kannetta, sillä päätös on muutoinkin pätemätön. Mitättömyyteen voi myös eri tavoin vedota toisin kuin ajettaessa moite- tai muuttamiskannetta.¹⁴⁷ Yhtiökokouksen päätös voi siis olla mitätön mm. yleisten sääntöjen perusteella. Jos päätöksellä esimerkiksi aiotaan ryhtyä rikolliseen toimeen, on se pätemätön. Pää-

¹⁴⁵ Huttunen 1984, s. 362

¹⁴⁶ Huttunen 1984, s. 398

¹⁴⁷ Huttunen 1984, s. 362

tös saattaa olla pätemätön myös oikeustoimilain perusteella. Mitättömyys on kuitenkin näissä tapauksissa muuta kuin osakeyhtiöoikeudellista pätemättömyyttä, jolloin tarpeellisten oikeussuojakeinojen käyttäminen määräytyy muiden säännösten mukaan. Osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:n 3 momentin mukaista mitättömyyskannetta ei tällaisessa tilanteessa ole mahdollista ajaa, mutta yleisten sääntöjen nojalla voidaan vedota mitättömyyteen. Tällainen tilanne periaatteessa koskee myös mahdollisia olemattomuustilanteita, mutta tällöinkin osakkeenomistajalla on mahdollisuus ajaa yleisten sääntöjen mukaista vahvistuskannetta. Myös kolmannella osapuolella voi olla oikeus ajaa yleisten sääntöjen mukaista pätemättömyys- tai vahvistuskannetta, mutta ei moite- eikä mitättömyyskannetta.¹⁴⁸

Mitättömiä ovat ensinäkin päätökset, joita ei lain mukaan voi tehdä edes kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella. Lisäksi mitättömyys seuraa, jos osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen mukaan päätökseen vaaditaan kaikkien tai tiettyjen osakkeenomistajien suostumus, eikä tällaista suostumusta ole annettu. Kolmas mitättömyysperuste on tilanne, jossa kokouskutsua ei ole toimitettu lainkaan, tai jos kokouskutsuun liittyviä säännöksiä on olennaisesti rikottu. (OYL 9:17.3) Laissa määriteltyjen mitättömyystapausten luetteloa ei ole pidettävä tyhjentävänä. Pykälän perustelujen nojalla voidaan ajatella, että päätöksen syntymisjärjestystä koskevien säännösten ja määräysten olennaisesta rikkomisesta saattaa seurata päätöksen mitättömyys.¹⁴⁹ Jos myös hyväksytään päätöksen mahdollinen olemattomuus, saattavat tällaiset olennaiset rikkomukset johtaa siihen, ettei päätöksen edes katsota olevan yhtiökokouksen päätös. Tällaisissa tilanteissa päätöksen pätemättömyyteen tulee vedota lähinnä yleisten sääntöjen perusteella.

Korkein oikeus on katsonut, että osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:n 3 momentin 2 kohdan voidaan tulkita tarkoittavan myös selvän mutta kirjoittamattoman osakeyhtiöoikeudellisen periaatteen rikkomista¹⁵⁰. ”Pätemättömyys voi korkeimman oikeuden mukaan perustua myös osakeyhtiölain nimenomaisten mitättömyyssäännösten analogiseen soveltamiseen tapauksissa, jotka voidaan rinnastaa OYL 9:17.3:ssä lueteltuihin tapauksiin”¹⁵¹. Tämä on ainakin jonkin asteinen muutos korkeimman oikeuden aikaisempaan kantaan. Korkein oikeus on ratkaisussaan perustellut päätöksen pitämistä mitättömänä sillä, että päätöksen tekemiseen olisi vaadittu niiden osakkeenomistajien suostumus joiden osakkeita muutos kos-

¹⁴⁸ Huttunen 1984, s. 396–397

¹⁴⁹ Huttunen 1984, s. 401

¹⁵⁰ Katso KKO 2000:78

kee. Tämä vie ainakin jossain määrin pohjaa tulkinnalta, jonka mukaan myös kirjoittamattoman osakeyhtiöoikeudellisen periaatteen rikkomista tarkoittavaa päätöstä pidettäisiin mitättömänä. Tällaisen aikaisempaan tulkintaan verrattuna poikkeavan kannan korkein oikeus on kuitenkin selvästi antanut perusteluissaan.

4.1.2 Kanneaika

Mitä osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:n 2 momentissa on säädetty, ei ole voimassa mitättömyys-tapauksissa. Mitättömillä päätöksillä ei ole tiettyä aikaa, jonka kuluessa niitä on moitittava, jotta voitaisiin estää päätöksen pätevytyminen. (OYL 9:17) Yhtiön sulautumis- ja jakautumispäätöksiä koskevat kuitenkin eri säännöt. Näitä päätöksiä koskeva kanne on aina nostettava kuuden kuukauden kuluessa. Silloinkin kun ne ovat mitättömiä. (OYL 14:18)

On kuitenkin mahdollista, että mitätönkin päätös pätevytyy. Pitkään jatkunut tietoinen passiivisuus tai muiden päätösten perustaminen mitättömälle päätökselle saattaa johtaa kanneoikeuden menettämiseen, mikäli mitättömyys samalla on selvästi tiedossa. Etenkin syntymisjärjestyksessä olevat mitättömyyteen johtavat virheet saattavat olla tällaisia. Osakkeenomistajat voivat myös luopua oikeudestaan vedota päätöksen mitättömyyteen. Tämä tuskin koskee tilanteita, joissa päätös on osakeyhtiölain vastainen.¹⁵² On aika mahdoton ajatus, että lain vastainen päätös voisi tulla päteväksi vain osapuolten passiivisuuden perusteella.

Mitättömän päätöksen on katsottava olevan pätemätön alusta lähtien¹⁵³. Mitättömyys tapauksissa ei siis tarvitse pohtia sitä ongelmaa, mistä hetkestä lähtien päätöksen katsotaan olleen pätemätön¹⁵⁴. Yhtiön hallitus ei saa panna täytäntöön yhtiökokouksen päätöstä, joka on mitätön (OYL 8:14.2). Näin on toimittava riippumatta siitä nostetaanko kannetta vai ei. Jos päätös on kuitenkin pantu täytäntöön, on se purettava mahdollisuuksien mukaan. Päätöksen täytäntöönpanolla ei periaatteessa ole vaikutusta kanneoikeuteen, mutta se saattaa lakkaut-

¹⁵¹ Mäntysaari 2002, s. 61

¹⁵² Huttunen 1984, s. 398–399

Vertaa Hannula 2003, s. 246: ”Mitätön päätös ei voi koskaan tulla lailliseksi päätökseksi, vaikka siitä ei valittaisikaan.”

¹⁵³ Huttunen 1984, s. 397

¹⁵⁴ Käsittelen pätemättömyyden alkamista sekä mitättömyys- että moitteenvaivaisuustilanteissa jäljempänä.

taa täytäntöönpanijan kanneoikeuden tai tehdä kanteen ajamisen muutoin turhaksi.¹⁵⁵ Jos passiivisuus asian suhteen on jatkunut pitkään, on mahdollista että osakkeenomistaja menettää kanneoikeutensa. Kanneoikeus saattaa lakata myös jos päätös on pantu täytäntöön ja aikaa on kulunut niin paljon, että tuomioistuin ei enää hyväksy kannetta. Tällä tarkoitettujen tilanteita, joissa ei enää ole mahdollista palauttaa asiantilaa sellaiseksi kuin se olisi ollut ennen päätöstä. Lisäksi korvausvastuu vanhenee yleensä viimeistään kymmenen vuoden kuluessa.¹⁵⁶

4.2 Pakottavien säännösten vastaiset päätökset

Yhtiökokouksen päätös on mitätön, jos sitä ei lain mukaan voida tehdä edes kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella (OYL 9:17.3). Tällaisia ovat sellaiset päätökset, jotka ovat osakeyhtiölain pakottavien säännösten vastaisia. Jos niistä voitaisiin poiketa, saattaisivat ne menettää merkityksensä.¹⁵⁷ Esimerkkinä voidaan mainita päätös, jonka perusteella yhtiö aikoo jakaa enemmän voittoa kuin mikä on lain mukaan sallittua. Lailla tarkoitetaan tässäkin kohtaa vain osakeyhtiölakia, eli jonkun muun lain vastaiset päätökset eivät ole osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:ssä tarkoitettulla tavalla mitättömiä, vaan niihin sovelletaan muiden säännösten mukaista menettelyä¹⁵⁸.

Ongelmaksi muodostuu se, ettei pakottavia säännöksiä ole tarkasti määritelty osakeyhtiölaissa eikä edes sen perusteluissa. Lähtökohdaksi pakottavien säännösten määrittelemiseen voidaan ottaa yleinen etu. Yleistä etua palvelevaa säännöstä ei saa rikkoa edes kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella. Yleinen etu on kyseessä tilanteissa, joissa muiden kuin nykyisten osakkeenomistajien etuun yritetään puuttua yhtiökokouksen päätöksellä. Säännöksellä pyritään lähinnä turvaamaan tulevien osakkeenomistajien ja ulkopuolisten velkojien etuja. Jos taas päätöksellä loukataan vain yksittäisen osakkeenomistajan tai joidenkin

¹⁵⁵ Huttunen 1984, s. 397–399

¹⁵⁶ Katso esim. Airaksinen & Jauhiainen 1997, s. 178

¹⁵⁷ HE 27/1977, s. 70

Rodhe 2000, s. 252: ”Detta betyder i praktiken att beslutet strider mot en regel som är uppställd till skydd för bolagets blivande aktieägare eller dess fordringsägare.”

¹⁵⁸ Huttunen 1984, s. 404–405

yksittäisten osakkeenomistajien oikeutta, on päätös vain moitteenvaarainen.¹⁵⁹ Korkein oikeus on vahvistanut, että säännöksestä, jonka tarkoituksena on muun ohella tulevan osakkeenomistajan eli kolmannen aseman turvaaminen, ei voida poiketa edes kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella¹⁶⁰. Sanottu koskee kuitenkin vain pakottavien sääntöjen vastaista mitättömyyttä, sillä vaadittaessa tietyn tai kaikkien osakkeenomistajien suostumusta, tai jos kokouskutsussa on virhe, ei asiaan ainakaan lähtökohtaisesti liity ulkopuolisen tahon intressejä.

Päätöstä ei siis voi tehdä edes kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella, jos sillä poiketaan sellaisesta osakeyhtiölain säännöksestä, jonka pääasiallisena tarkoituksena on suojata sekä nykyisiä että tulevia osakkeenomistajia ja velkojia. Poikkeamisesta on myös aiheuduttava vahinkoa osapuolille. Ei ehkä olekaan tarpeellista puhua osakeyhtiölain pakottavista säännöksistä, vaan lähinnä siitä, millä edellytyksillä näistä säännöksistä on mahdollista poiketa. Kaikissa tapauksissa poikkeaminen ei ole mahdollista edes kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella.¹⁶¹ ”Kysymys siitä, onko jokin lain säännös pakottava vai voidaan siitä poiketa yhtiökokouksen päätöksellä, yhtiöjärjestyksen määräyksellä tai kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella, on ratkaistava viimekädessä säännöskohtaisesti”¹⁶².

Osakepääoman pysyvyyttä turvaavat säännökset ovat selvimmät yleistä etua suojaavat säännökset. Jos päätöksellä pyritään syrjäyttämään yhtiöjärjestyksen merkitys, on se mitätön. Osakeyhtiölain pakottavilla säännöksillä suojataan myös osakkeenomistajien etuja, joten osa lain pakottavista säännöksistä ei koske ainoastaan ulkopuolisten tahojen etua vaan esimerkiksi molempien etua yhtäaikaan. Tällaisia osakkeenomistajien oikeuksiin liittyviä säännöksiä ovat mm. vähemmistönsuojasäännökset, sekä luonnollisesti osakkaan oikeus ajaa pätemättömyyskannetta.¹⁶³

Päätös, jota ei voi tehdä edes kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella, ei voi perustua pelkkään yhtiöjärjestykseen, vaan kyseessä tulee olla säädetty tai siihen rinnastettava kirjoittamaton sääntö. Mitättömäksi päätökseksi tulee katsoa päätökset, joiden avulla pyritään

¹⁵⁹ Schultén 2004, s. 134–135,
sekä Huttunen 1984, s. 402–403

¹⁶⁰ Katso KKO 1999:23, jossa oli kyse osakeyhtiölain 3 luvun 11 §:n 1 momentin merkityksestä.

¹⁶¹ Mäntysaari 2002, s. 59

¹⁶² Sarvilinna 1998, s. 1100

¹⁶³ Huttunen 1984, s. 403

syRJäyttämään yhtiöjärjestyksen merkitys.¹⁶⁴ Millaisia sitten olisivat yhtiöjärjestyksen ”pakottavat” määräykset? Yhtiöjärjestyksestä on mahdollista muuttaa kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella. Mitättömiksi on katsottava sellaiset päätökset, joilla yritetään muuttaa yhtiöjärjestyksestä niin, että tulevat osakkeenomistajat kärsisivät siitä. Yhtiöjärjestyksen laittomasta syrjäyttämisestä on kyse, jos yritetään tehdä yhtiöjärjestyksen vastainen päätös, joka on omiaan loukkaamaan tulevia osakkeenomistajia. Uudella osakkaalla on mahdollisuus moittia osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaista päätöstä, mikäli se loukkaa hänen oikeuksiaan ja hän on vilpittömässä mielessä, eikä ole ollut osakkeenomistaja päätöstä tehtäessä¹⁶⁵.

Korkein oikeus onkin ratkaisussaan 1984 II 171 todennut, ettei tulevia osakkeenomistajia koskeva yhtiöjärjestyksen vastainen päätös sitonut uusia osakkeenomistajia. Periaatteessa vastaavalle kannalle korkein oikeus on päätenyt myös ratkaisussa 2005:65. Kyseisen ratkaisun mukaan osakkeenomistajat voivat yksimielisinä tehdä yhtiöjärjestyksen vastaisen päätöksen, joka sitoo siihen osallistuneita osakkeenomistajia, ja jonka muuttamiseen vaaditaan kaikkien siihen osallistuneiden suostumus. Tällaiset yksimielisesti yhtiöjärjestyksestä poikkeavat päätökset eivät yleensä sido päätöksentekoon osallistuneiden osakkeenomistajien seuraajia, jotka ovat hankkineet osakkeet omistukseensa.¹⁶⁶ Pelkästään yhtiötä tai osakkeenomistajaa suojaava yhtiöjärjestyksen määräys on siis mahdollista yksimielisenä sivuuttaa, mutta velkojien suojaava päätöstä ei saa tehdä edes yksimielisenä. Osakkeenomistajien yksimielinen päätös rinnastuukin lähinnä osakassopimukseen, vaikka sopimus tehtäisiin yhtiökokouspäätöksen muotoon. Päätös sitoo sen tehneitä osapuolia, mutta mahdollisia uusia osakkeenomistajia se ei sido.¹⁶⁷

Lisäksi ainakin *Huttunen* katsoo, että myös lakiin kirjoittamattomien osakeyhtiöoikeudellisten sääntöjen rikkomisesta voi seurata mitättömyys¹⁶⁸. Oikeuskäytännössä ja oikeustieteessä esitetyillä kannanotoilla on tärkeä merkitys asian ratkaisemiseksi. Korkein oikeus onkin

¹⁶⁴ Huttunen 1984, s. 404

Vertaa Mäntysaari 2002, s. 60–61: ”Yhtiökokouksen päätös on mitätön, kun päätöksellä poiketaan yhtiöjärjestyksen pakottavista määräyksistä. Osakeyhtiölaissa ei ole rajoitettu OYL 9:17.3:n 1 kohdan soveltamisalaa osakeyhtiölain säännösten vastaisiin päätöksiin.”

¹⁶⁵ Airaksinen & Jauhiainen 1997, s. 173

¹⁶⁶ Kyseisessä tapauksessa korkein oikeus on kuitenkin katsonut, että omistusoikeus on siirtynyt aikaisempien omistajien lähipiirille, jolloin yksimielisenä tehdyn yhtiöjärjestyksestä poikkeavan päätöksen katsotaan sitovan myös uusia omistajia.

¹⁶⁷ Timonen 2005, s. 492

¹⁶⁸ Huttunen 1984, s. 402

Katso myös Mäntysaari 2002, s. 61

ratkaisussaan 2000:78 ottanut kantaa asiaan. Ratkaisussa todetaan, että on perusteltua tulkita lain sanamuodolla tarkoitettavan myös päätöstä, jolla rikotaan selviä mutta kirjoittamattomia osakeyhtiöoikeudellisia periaatteita. Ratkaisu koskee vain osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:n 3 momentin 2 kohtaa, mutta nojautuen *Huttusen* edellä esitettyyn kantaan kirjoittamattomien sääntöjen rikkomisesta lähtisin siitä, että ratkaisua voidaan soveltaa myös laajemmin siihen mitä koko osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:ssä on sanottu.

On myös mahdollista, että kaikkia yhteisöjä koskevat säännöt voidaan ajatella tällaisina kirjoittamattomina osakeyhtiöoikeudellisina sääntöinä. Tämä johtaa siihen, että käsittämättömän päätös on mitätön. Samoin mitätön on päätös, joka ei koske olemassa olevaa tilannetta. Tällöin tehdään päätös, joka lähtee sellaisista lähtökohdista, joita ei oikeasti ole edes olemassa. Esimerkiksi osakepääoman korottaminen tietyistä määrästä tiettyyn määrään on mahdoton, jos alkuperäinen osakepääoma ei ole päätöksessä mainitun suuruinen. Mitätön on myös päätös, joka olennaisesti perustuu toiseen mitättömään päätökseen.¹⁶⁹

Edellä esitetty tulkinnanvaraisuus ja sen lukuisat ilmenemismuodot ovat mielestäni täysin ristiriidassa sen kanssa, että osakeyhtiön hallituksella ei ole oikeutta panna täytäntöön päätöstä, joka on osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastainen. Tämä johtaa siihen, että välttyäkseen joutumasta vastuuseen hallituksen tulisi varmistaa tuomioistuimelta, ettei päätös ole pakottavien säännösten vastainen¹⁷⁰. Toisaalta jos lähtökohdaksi otetaan yleinen etu, tilanne yksinkertaistuu, koska on selvästi helpompaa todeta milloin yleinen etu vaarantuu. Päätös on todettava mitättömäksi aina kun päätöksen toimeenpanolla rikotaan ulkopuolisten oikeuksia.

4.3 Kaikkien osakkeenomistajien suostumus puuttuu

Jos päätöksen tekemiseen vaaditaan lain tai yhtiöjärjestyksen mukaan kaikkien tai tiettyjen osakkeenomistajien suostumus, eikä tällaista suostumusta ole annettu, on päätös mitätön (OYL 9:17.3). Kyseeseen tulevat lähinnä tilanteet joissa muutetaan yhtiöjärjestystä jo an-

¹⁶⁹ Huttunen 1984, s. 404–405

¹⁷⁰ Tämä ei ole tarpeellista, jos asiasta löytyy jo ennakkoratkaisu. On kuitenkin vaikea määritellä, milloin olosuhteet ovat riittävän samanlaiset, jotta aiempaa ratkaisua voitaisiin pitää vastaavana tilanteena.

nettujen osakkeiden osalta. Kaikkien tai tietyn osakkeenomistajan suostumuksen vaatiminen voi perustua myös yhtiöjärjestyksen määräykseen.¹⁷¹ Osakkaat eivät kuitenkaan voi sopimuksella tai yhtiökokouksen päätöksellä päättää tällaisen suostumuksen vaatimisesta, jos yhtiöjärjestyksestä ei kyseistä määräystä löydy¹⁷².

Suostumus voidaan antaa jo ennen yhtiökokousta tai yhtiökokouksessa päätöstä kannattamalla. Mahdollinen jälkikäteen annettu suostumus päätöksen pätevöittämiseksi on myös mahdollinen, jos päätös on tehty sellaisella edellytyksellä, että jälkikäteen saadaan tarvittavat suostumukset.¹⁷³ Kaikkien suostumuksen vaatimista tulkitaan sananmukaisesti, eli suostumus vaaditaan todellakin kaikilta osakkeenomistajilta. Myös niiltä joiden oikeuksiin esimerkiksi mahdollinen yhtiöjärjestyksen muutos ei vaikuta. Mikäli kaikki osakkeenomistajat eivät ole ottaneet osaa yhtiökokoukseen, täytyy poissaolleilta jälkikäteen kerätä kirjallinen suostumus, jotta päätöksestä tulee pätevä. Pelkkä osakkeenomistajan tietoisuus päätöksestä ei riitä, vaan suostumus tulee nimenomaisesti antaa. Jos osakkeet ovat yhteissomistuksessa, tulee suostumus saada kaikilta omistajilta.¹⁷⁴ Suostumuksen antajan pitää suostumusta antaessaan edelleen olla osakkeenomistaja. Vaikka yhtiökokouksen päätös olisi tehty edellisen osakkeenomistajan aikana, ei tällä ole enää valtaa antaa suostumustaan yhtiöjärjestyksen muutokseen, jos osakkeet on jo myyty seuraavalle omistajalle¹⁷⁵.

Säännöksellä pyritään suojaamaan yksittäisiä osakkeenomistajia enemmistöä vastaan, eli pääasiassa on kyse vähemmistöintressien suojaamisesta. Säännös koskeekin vain osakkeenomistajaa. Kolmannen miehen suostumusta ei päätökselle tarvita. Kolmannelle miehelle yhtiöjärjestyksessä annettu etuus kuten esimerkiksi hallituksen jäsenen nimitysoikeus voidaan ottaa pois ilman, että yhtiökokouksen päätös olisi yhtiöoikeudellisesti pätemätön. Vahingonkorvausvelvollisuuden se tosin saattaa muodostaa.¹⁷⁶ Todellisuudessa osakkeenomistajan oikeus vedota päätöksen mitättömyyteen saattaa ajan kulumisen myötä ainakin heikentyä. Ajan kulumisen myötä on nimittäin mahdollista katsoa, että osakkeenomistaja

¹⁷¹ HE 27/1977, s. 70

¹⁷² Huttunen 1984, s. 406,

sekä Sarvilinna 1998, s. 1100

¹⁷³ Kyläkallio ym. 2002, s. 773

¹⁷⁴ Kuhanen 1990, s. 64

¹⁷⁵ Katso KKO 1989:35: Asunto-osakeyhtiön yhtiökokouksessa, johon osakkeenomistaja A ei ollut osallistunut, oli tehty kaikkien osakkeenomistajien suostumusta edellyttävä päätös yhtiöjärjestyksen muuttamisesta. A oli yhtiökokouksen jälkeen luovuttanut osakkeensa B:lle. A ei enää osakkeiden omistusoikeuden siirryttyä B:lle voinut hyväksyä yhtiöjärjestyksen muuttamista.

¹⁷⁶ HE 27/1977, s. 70

on olosuhteet huomioon ottaen hyväksynyt päätöksen yleisiä sopimusoikeudellisia periaatteita vastaavalla tavalla. Erityisesti tällainen tulee kysymykseen, jos osakkeenomistaja on selvästi tiennyt asiasta, mutta ei ole siihen ajan kuluessa millään tavoin reagoanut.¹⁷⁷

Säännöksellä tarkoitetaan pääasiassa tilanteita, joissa yhtiöjärjestystä muutetaan niin, että vähennetään osakkeenomistajan oikeutta yhtiön voittoon tai lisätään maksuvelvoitteita yhtiötä kohtaan. Tarkoituksena on lähinnä suojata vähemmistöosakkeenomistajien intressejä, ja vaikka mahdollisilla virheellisillä päätöksillä loukataan vain osakkeenomistajien etua, on seuraukseksi määritelty päätöksen mitättömyys. Keskeisimpiä säännöstä koskevia tilanteita ovat osakeyhtiölain 9 luvun 15 §:n 1 momentissa säädetyt kohdat.¹⁷⁸ Kyseisen lainkohdan ”kaikilla osakkeenomistajilla” tarkoitetaan nimenomaan kaikkia osakkeenomistajia, ei ainoastaan kaikkia yhtiökokouksessa läsnä olleita¹⁷⁹.

Millainen päätös edellyttää kaikkien tai tiettyjen osakkeenomistajien suostumuksen? Lainkohtaa on ilmeisesti tulkittava niin, että se koskee vain päätöksiä, joiden kohdalla osakeyhtiölaissa tai yhtiöjärjestyksessä nimenomaan edellytetään kaikkien tai tiettyjen osakkeenomistajien suostumusta. Tiettyjen osakkeenomistajien suostumuksella taas lähinnä tarkoitetaan tiettyjen osakkeiden omistajien suostumusta. Tämä tarkoittaa tilanteita, joissa yrityksellä on esimerkiksi eri lajisia osakkeita, jolloin suostumus vaaditaan kaikilta tietyn lajisten osakkeiden omistajilta. Toki kysymykseen saattaa myös tulla tilanne, jossa yhtiöjärjestyksen nojalla vaaditaan tietyn tai tiettyjen osakkeenomistajien suostumus.¹⁸⁰

Edellä mainitun osakeyhtiölain 9 luvun 15 §:n toisessa ja kolmannessa momentissa luetellut tilanteet edellyttävät ainoastaan määräenemmistöä. Jos päätös on tehty määräenemmistö-sääntöjä loukaten, on tällainen päätös ainoastaan moitteellinen. Vaatimus kaikkien yhtiökokouksessa läsnä olleiden osakkeenomistajien suostumuksesta rinnastetaan ainoastaan

¹⁷⁷ Airaksinen & Jauhiainen 1997, s. 174

¹⁷⁸ Huttunen 1984, s. 405

Osin myös Siikarla 1997, s. 235

OYL 9:15.1 edellyttää kaikkien tai niiden osakkeenomistajien suostumuksen, joiden osakkeita muutos koskee mm. silloin, kun osakkeenomistajien maksuvelvoitteita yhtiötä kohtaan lisätään, oikeutta yhtiön osakkeiden hankkimiseen rajoitetaan, tai samanlajisten osakkeiden tuottamien oikeuksien keskinäistä suhdetta muutetaan..

¹⁷⁹ Nuolima 1985, s. 235

¹⁸⁰ Kyläkallio ym. 2002, s. 772

Rodhe 2000, s. 252: ” Denna bestämmelse kan tänkas bli tillämplig om krav på sådant samtycke stadgas i ABL eller i bolagsordningen.”

määräenemmistösääntöihin. Tällöinhän ei vaadita kaikkien osakkeenomistajien suostumusta vaan ainoastaan tietyn osan. Jos siis esimerkiksi yhtiöjärjestyksessä vaaditaan tietyn päätöksen tekemiseen kaikkien kokouksessa läsnä olevien osakkeenomistajien kannatus ja tätä kannatusta ei ole saatu, täytyy päätöstä moittia määräajassa, jotta siitä ei tulisi pätevää. Päätöksen tekemisen edellytyksenä pitää olla kaikkien osakkeenomistajien suostumus tai jollakin tavalla erityisesti yksilöidyn osakkeenomistajan suostumus, jotta sitä voitaisiin suostumuksen puuttumisen johdosta pitää mitättömänä. *Kyläkallio* toisaalta esittää, että määräenemmistösääntöjen noudattamatta jättäminen saattaisi johtaa jopa päätöksen olemattomuuteen tai ainakin siihen verrattavaan tilanteeseen.¹⁸¹

Myös tässä kohtaa voidaan katsoa lailla tarkoitettavan osakeyhtiölain kirjoittamattomia sääntöjä, eli niiden rikkominen voi johtaa mitättömyyteen. *Kyläkallio* menee vielä pidemmälle, sillä hän katsoo lainkohtaa voitavan sen sanamuodon mukaisesti tulkita niin, että kohta soveltuu myös tilanteisiin, joissa yleinen oikeusjärjestys vaatii päätöksen tekemistä kaikkien tai tiettyjen osakkeenomistajien suostumuksella. Perusteluna hän varsin osuvasti esittää, että jos tehtäisiin päätös periä esimerkiksi lisämaksua osakkeenomistajilta ilman yhtiöjärjestyksessä olevaa määräystä, olisi tämä päätös ainoastaan moitteellinen, koska osakeyhtiölaissa ei nimenomaisesti tällaista kielletä.¹⁸² Korkein oikeus on ratkaisussaan 2000:78 todennut, että myös selvien mutta kirjoittamattomien osakeyhtiöoikeudellisten sääntöjen rikkominen johtaa päätöksen mitättömyyteen. Tapauskohtaisesti jää kuitenkin ratkaistavaksi, milloin suostumus vaaditaan. Ehdotus uudeksi osakeyhtiölaiksi toisi myös yhdenvertaisuusperiaatteen rikkomisen mitättömyysperusteeksi. Tämä saattaisi lisätä asian selvyttä, mutta edelleen tapauskohtaisesti jäisi tulkittavaksi, milloin osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta on rikottu riittävän olennaisesti.

Osakeyhtiölain 9 luvun 16 §:ssä säädetyn yleissäännön vastaiset päätökset eivät ilmeisesti ole kaikkien tai tietyn osakkeenomistajien suostumuksen vaativia päätöksiä, kuten moitteellisuuden yhteydessä on jo käsitelty. Mitättömyys edellyttää nimenomaista mainintaa kaikkien tai tiettyjen osakkeenomistajien suostumuksen vaatimisesta. Mikäli osakeyhtiölaista löytyy tiettyä päätöstä koskeva nimenomainen säännös, eikä tässä säännöksessä vaadita kaikkien tai tiettyjen osakkeenomistajien suostumusta, aiheuttanee suostumuksen

¹⁸¹ *Kyläkallio ym. 2002, s. 772–773*

Määräenemmistösäännön rikkomisen aiheuttamasta moitteellisuudesta myös Schultén 2004, s. 135.

¹⁸² *Kyläkallio ym. 2002, s. 773*

puuttuminen ainoastaan päätöksen moitteenvaraisuuden. Yleissäännön vastainen päätös saattaa kuitenkin olla myös mitätön, mikäli päätös on lisäksi sellainen, ettei sitä voida tehdä edes kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella. Tällainen on tilanne silloin, kun päätös loukkaa ulkopuolisten oikeutta. Myös jonkun kirjoittamattoman säännön rikkominen tällaisessa yhteydessä saattaa johtaa päätöksen mitättömyyteen. Sama koskee ilmeisesti myös yhdenvertaisuusperiaatteen loukkaamista.¹⁸³

Korkein oikeus on ottanut kantaa ratkaisussaan 1990:24 juuri siihen, onko päätös ollut osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaan mitätön. Korkein oikeus on katsonut, ettei kohdassa sinänsä tarkoiteta yhdenvertaisuusperiaatetta loukkaavaa päätöstä, vaan kohdalla katsotaan tarkoitettavan nimenomaan tilanteita, joissa lain tai yhtiöjärjestyksen määräyksillä kaikkien tai tiettyjen osakkeenomistajien suostumus on asetettu päätöksen edellytykseksi. Edellä mainitulla perustelulla korkein oikeus on katsonut, että moitekanne olisi pitänyt nostaa kolmen kuukauden määräajassa. Näin ollen osakeyhtiölain 9 luvun 16 §:ssä annetun yleissäännön vastainen päätös ei ollut mitätön vaan moitteenvaarainen.¹⁸⁴ Huomionarvoista on, että jos päätöksen tekemiseen vaaditaan lain mukaan kaikkien osakkeenomistajien suostumus, ei sellaisella päätöksellä välttämättä aiheuteta epäoikeutettua etua toisen osakkeenomistajan kustannuksella¹⁸⁵. Jos suostumusta ei ole saatu, kaikkien suostumuksen vaativa päätös on mitätön huolimatta siitä aiheutuuko päätöksestä epäoikeutettua etua vai ei.

Katso myös Huttunen 1984, s. 405–406

¹⁸³ Huttunen 1984, s. 384–385

¹⁸⁴ Ratkaisussa 1991:46 korkein oikeus on katsonut yhdenvertaisuusperiaatetta rikkovan päätöksen olevan pätemätön. Ratkaisusta ei kuitenkaan selviä onko päätöstä pidetty mitättömänä vai moitteenvaraisena. Ilmeisesti kyseessä on ollut moitteenvaarainen pätemättömyys.

Katso myös KKO 1989:36. Tapauksessa on myös otettu kantaa osakeyhtiölain 9:17.3 2 kohdan mukaiseen mitättömyyteen. Tapauksessa epäoikeutettua etua ei kuitenkaan katsottu edes syntyneen.

¹⁸⁵ Sarvilinna 1998, s. 1100

4.4 Toimittamaton tai virheellinen kokouskutsu

4.4.1 Toimittamaton kokouskutsu

Yhtiökokouksen päätökset ovat mitättömiä, jos kokoukseen ei ole toimitettu kutsua tai jos kokouskutsuun liittyviä säännöksiä tai määräyksiä on olennaisesti rikottu (OYL 9:17.3). Ongelmaksi tällöin muodostuu, mitä olennaisella tarkoitetaan. Jos rikkomus ei ole olennainen, on päätös ainoastaan moitteellinen¹⁸⁶. Tässäkin tapauksessa säännöksillä tarkoitetaan vain osakeyhtiölain säännöksiä, sekä mahdollisesti niihin rinnastuvia kirjoittamattomia osakeyhtiöoikeudellisia sääntöjä. Mitättömyys saattaa myös syntyä loukattaessa vakavasti päätöksen syntymisjärjestystä koskevia osakeyhtiölain säännöksiä.¹⁸⁷

Kutsun lähettämistapa tulee määrätä yhtiöjärjestyksessä (OYL 2:3.1). Kutsu on toimitettava yhtiöjärjestyksen määräämällä tavalla aikaisintaan kaksi kuukautta, mutta viimeistään viikkoa ennen yhtiökokousta ellei yhtiöjärjestyksessä määrätä pidempää aikaa. Mikäli kokouksessa käsitellään yhtiöjärjestyksen muuttamista 15 §:ssä mainituin tavoin, osakepääoman alentamista lunastamalla osakkeita, omien osakkeiden hankkimista, yhtiön asettamista selvitystilaan tai selvitystilan lopettamista, yhtiön sulautumista tai jakautumista taikka julkisen osakeyhtiön muuttamista yksityiseksi osakeyhtiöksi on kutsu mahdollisuuksien mukaan lähetettävä kirjallisena kaikille osakkeenomistajille. (OYL 9:9) Laissa säädetyillä vähimmäis- ja enimmäiskutsuajoilla on tarkoitus suojella vähemmistöosakkaita, jotta heillä ensinäkin olisi mahdollisuus osallistua ja valmistautua kokoukseen, sekä toiseksi mahdollisuus saada omia aloitteita kokouksen käsiteltäväksi¹⁸⁸.

Kokouksen kutsuu koolle yhtiön hallitus, tai jos yhtiöjärjestyksessä on niin määrätty, toimii kutsujana yhtiön hallintoneuvosto (OYL 9:8.1). Jos kokouksen kutsuu koolle jokin muu taho kuten yhtiön velkojat tai yhtiön henkilökuntaan kuuluva, johtaa se kokouksessa tehtyjen päätösten mitättömyyteen. Vanhan osakeyhtiölain aikaisessa oikeuskäytännössä on katsottu, että jos kutsun on antanut hallitus tai hallintoneuvosto, joka on valittu yhtiökoko-

¹⁸⁶ Kyläkallio ym. 2002, s. 774

Terho 2000, s. 56: ”Esimerkiksi päivän tai parin poikkeama yhtiöjärjestyksen mukaisesta yhtiökokouksen kutsuajasta aiheuttaa moitteellisuuden.”

¹⁸⁷ Huttunen 1984, s. 406–407

¹⁸⁸ Airaksinen & Jauhiainen 1997, s. 139

uksen moitteenvaraisella päätöksellä, ei kokouksessa tehty päätös tästä huolimatta ole pätemätön.¹⁸⁹ En näe mitään syytä, miksi asia ei olisi näin myös nykyisen lain aikana. Toisaalta voidaan varmasti miettiä, onko kyseessä edes yhtiökokous, jos kutsun on esittänyt jokin ulkopuolinen taho.

Edellä on käsitelty olemattomuustilanteita. Rajanveto, onko kyseessä olematon yhtiökokous ja siis olematon yhtiökokouksen päätös, vai onko kyseessä vain kokouskutsun toimittamatta jättämisestä johtuva mitättömyys, ei ole välttämättä kovin selvä. *Huttunen* katsoo, että ”kutsun toimittamattomuus ei sinänsä aiheuta päätöksen olemattomuutta”¹⁹⁰. Kyse on enemmänkin siitä, onko kyseessä oleva kokous yhtiön osakkaiden kokous. Ei voida esimerkiksi katsoa, että jos kutsua ei toimiteta yhdenyhtiössä, olisi päätös mitätön tai edes moitteenvarainen. Jos taas kokouskutsusta ei ilmene minkä yhtiön kokouksesta on kyse, on kutsu katsottava toimittamattomaksi.¹⁹¹ Hallituksen esityksen mukaan yhtiökokous ja sen päätökset voivat olla päteviä, jos kaikki osakkeenomistajat antavat poikkeavaan menettelyyn suostumuksensa. Ilman kaikkien suostumusta pidetty osakkeenomistajien välinen satunnainen tapaaminen, johon ei ole etukäteen toimitettu kokouskutsua ei ole yhtiökokous. Mikäli tällaisessa tapaamisessa tehtyjä päätöksiä väitetään yhtiökokouksen päätöksiksi on niitä pidettävä mitättöminä.¹⁹² Myös *Nial* on Ruotsin lainsäädännön pohjalta päätenyt tulokseen, että kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella kokous voidaan laillisesti pitää, vaikka kokousta ei olisi kutsuttukaan koolle säädetyssä järjestyksessä. Tällä on merkitystä erityisesti pienissä osakeyhtiöissä. Yhtiökokouskutsua koskevia sääntöjä ei myöskään saa yksimielisesti muuttaa, ellei samalla muuteta myös yhtiöjärjestystä.¹⁹³

Osakeyhtiölaki ei edellytä yhtiökokouksen toteamista laillisesti koolle kutsutuksi ja päätösvaltaiseksi, mutta käytännössä näin yleensä tehdään¹⁹⁴. Lakiin on myöhemmin lisätty pykälä, jonka mukaan osakkeenomistajat voivat yksimielisinä päättää yhtiökokoukselle kuuluvasta asiasta pitämättä yhtiökokousta. Tällainen päätös pitää tehdä kirjallisena, ja se pitää päivätä ja allekirjoittaa. (OYL 9:1a) Edellä mainittu pätee myös tilanteeseen, jossa kokouskutsussa on olennainen virhe. Tällöin periaatteessa pitäisi kokouksen osallistujien todeta kutsussa oleva virhe ja päättää kokous siihen. Mikäli kaikki osakkeenomistajat ovat paikal-

¹⁸⁹ Huttunen 1984, s. 407–408

¹⁹⁰ Huttunen 1984, s. 407

¹⁹¹ Huttunen 1984, s. 407

¹⁹² HE 27/1977, s. 70

¹⁹³ *Nial* 1988, s. 174

la, on heillä virheestä huolimatta mahdollisuus yksimielisinä todeta kokous lailliseksi yhtiökokoukseksi.¹⁹⁵

Kokouskutsun toimittamattomuus on lähinnä muotovirhe, jolloin sillä on pitänyt olla vaikutusta. On myös mahdollista, että osakkeenomistajat hyväksyvät tällaisen menettelyn, jolloin päätös ei enää olekaan mitätön. Voidaankin sanoa, että jos osakkaita on vain muutama, voidaan kutsu jopa jättää toimittamatta. Tämä ei tee yhtiökokouksen päätöksistä pätemättömiä, jos kaikki osakkeenomistajat hyväksyvät menettelyn. Mikäli ne osakkeenomistajat, joita mahdollinen kutsun lähettämisen laiminlyönti tai virheellinen kutsu koskee, hyväksyvät menettelyn ei päätöstä katsota mitättömäksi (OYL 9:10). Milloin tällainen suostumus katsotaan annetuksi, määräytyy velvoiteoikeuden yleisten periaatteiden mukaisesti. Osakkeenomistajan on ainakin täytynyt ymmärtää, että kyseessä on nimenomaan ollut yhtiökokous.¹⁹⁶ Korkein oikeus on vahvistanut, että läsnäolo kokouksessa ja osallistuminen asioiden käsittelyyn riittävät suostumukseksi¹⁹⁷. Kaikkien osakkeenomistajien on annettava hyväksymisensä menettelylle, mikäli kokouskutsua ei ole toimitettu tai siinä on olennainen virhe. Myös niiden jotka eivät ole ottaneet osaa kokoukseen. Suostumus voidaan oikeastaan antaa ainoastaan kokouksessa tai ennen sitä, jotta kokouksessa tehtävät päätökset olisivat päteviä. Toisaalta osakkeenomistaja voi luopua moiteoikeudestaan jälkikäteen, jolloin kokouksessa tehtyjä päätöksiä voidaan pitää pätevinä.¹⁹⁸ Lopputulos kummassakin tapauksessa on sama, eli kokouksen päätöksiä voidaan pitää pätevinä kokouskutsun puuttumisesta tai virheellisyydestä huolimatta. Etukäteen annettu suostumus on siitä huolimatta varmasti toivottavampi ratkaisu.

4.4.2 Olennaisesti virheellinen kokouskutsu

Ei ole tarkkaa määritelmää siitäkään, milloin kokouskutsu on olennaisesti virheellinen. Virhe voi olla ainakin kutsuajassa, kutsun muodossa, kutsun toimittamistavassa, kutsun sisällössä, tai se voi liittyä kutsujaan tai kutsun vastaanottajiin. Olennaisena virheenä pidetään muun muassa sitä, että kokouskutsussa ei mainita aikaa tai paikkaa, tai jos molemmat

¹⁹⁴ Huttunen 1984, s. 109

¹⁹⁵ Kyläkallio ym. 2002, s. 702

¹⁹⁶ Mäntysaari 2002, s. 205

¹⁹⁷ Katso KKO 1987:136: Tapausta käsitelty tarkemmin luvussa 2.2.2

¹⁹⁸ Huttunen 1984, s. 17–18

ovat jääneet mainitsematta.¹⁹⁹ Hallituksen esityksessä on esimerkkinä olennaisesta rikkomuksesta kutsu, jossa ei ole yksilöity yhtiökokouksessa käsiteltäviä asioita²⁰⁰.

Kokouskutsun sisältöä ei ole täysin säännelty, mutta luonnollisesti siinä tulee olla yhtiön nimi, kokouspaikka ja –aika, sekä koollekutsuja. Paikka tulee ilmoittaa niin, että paikka on yksiselitteisesti ja helposti löydettävissä. Aika tulee ilmoittaa riittävällä tarkkuudella, eli päivä ja kellonaika tulee yksilöidä.²⁰¹ Jos yhtiön nimi puuttuu, katsotaan kutsu yleensä toimittamattomaksi, mutta ajan tai paikan puuttuminen lienee vain olennainen virhe. Olennaisesta merkitystä asialla ei ole, koska molemmissa tapauksissa asiasta seuraa päätöksen mitättömyys. Merkityksettömät virheet ajan ja paikan ilmoittamisessa tuskin aiheuttavat päätöksen mitättömyyttä. Varsinkin jos virheestä huolimatta kaikilla halukkailla on ollut mahdollisuus osallistua kokoukseen. Kokouksen pitäminen väärällä paikkakunnalla saattaa aiheuttaa mitättömyyden, mutta raja moitteenvараaisuuden ja mitättömyyden välillä on tällöin varsin kyseenalainen.²⁰²

Yhtiökokouskutsussa on mainittava kokouksessa käsiteltävät asiat ja mikäli kokouksessa on tarkoitus käsitellä yhtiöjärjestyksen muuttamista, on muutoksen pääasiallinen sisältö mainittava kutsussa (OYL 9:9.3). Ehdotuksen pääasiallinen sisältö on mainittava kokouskutsussa myös joissakin muissa osakeyhtiölaissa määritellyissä tilanteissa²⁰³. Kutsussa on lisäksi yksilöitävä mitä kokouksen halutaan tekevän. Pelkkä viittaus käsiteltävään asiaan ei riitä, eikä myöskään viittaus ”muihin kokouksessa käsiteltäviin asioihin”.²⁰⁴ Huttunen toisaalta esittää, että vaikka päätettyä asiaa ei olisi kutsussa mainittu, ei se sinänsä aiheuta päätöksen mitättömyyttä, vaan asiaa on harkittava tapauskohtaisesti huomioiden mm. päätetyn asian laatu²⁰⁵. On totta, että vähämerkityksisen asian ollessa kyseessä usein on tarpeetonta tulkita päätöstä mitättömäksi tai edes moitteenvараiseksi. Toisaalta vähämerkityksisiä päätöksiä vastaan harvemmin edes nostetaan kannetta. Osakkeenomistajan merkittävän

¹⁹⁹ Huttunen 1984, s. 407–409

²⁰⁰ HE 27/1977, s. 70

²⁰¹ Kyläkallio ym. 2002, s. 697

²⁰² Huttunen 1984, s. 411–412

Korkein oikeus on ratkaisussa 1987:136 todennut, että vaikka kokous oli pidetty väärällä paikkakunnalla, olivat päätökset päteviä. Kanteen nostaneen osakkeenomistajan katsottiin ottaneen osaa kokoukseen, jolloin virheellä ei ollut vaikutusta.

²⁰³ Tällaisia tilanteita ovat mm. uusmerkintä (OYL 4:4b.1), osakepääoman alentaminen (OYL 6:3.4), sekä yhtiön selvitystilaan asettaminen (OYL 13:1a.3).

²⁰⁴ Mäntysaari 2002, s. 208,

sekä Kyläkallio ym. 2002, s. 698–699

²⁰⁵ Huttunen 1984, s. 410–411

edun ollessa kyseessä on varmasti syytä lähteä siitä, että kyseinen asia on mainittu kutsussa, ellei menettelylle ole saatu kaikkien osakkeenomistajien suostumusta.

Ilman kaikkien osakkeenomistajien suostumusta yhtiökokouksessa ei siis saa tehdä päätöstä muista kuin niistä asioista, joista osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen mukaan on tehtävä päätös yhtiökokouksessa, tai jotka kokouskutsussa on mainittu erikseen. Vain uuden yhtiökokouksen koollekutsuminen on tällaisessa tilanteessa mahdollista. (OYL 9:10) Kokouskutsussa mainitsemattomista asioista voidaan kokouksessa toki keskustella, mutta päätöstä niiden osalta ei voida tehdä²⁰⁶. Käytännössä riittää maininta, että kokouksessa käsitellään osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen määräämät asiat. Mikäli kokouksessa käsitellään jotain muuta asiaa, on se kutsun yhteydessä selkeästi yksilöitävä, jotta siitä voidaan tehdä pätevä päätös.

Korkein oikeus on ratkaisussa 1984 II 148 vahvistanut, että kokouskutsun puutteellisuudesta huolimatta päätöstä ei voinut julistaa pätemättömäksi²⁰⁷. Perusteluna esitettiin, että koska asianomistajat eivät kokouksessa vastustaneet asian käsittelyä, on päätös voitu osakeyhtiölain 9 luvun 10 §:n säännön mukaan tehdä. Pykälän mukaanhan päätös voidaan tehdä, mikäli on saatu kaikkien osakkeenomistajien suostumus asian käsittelyyn. Osakkeenomistaja menettäneen kanneoikeutensa osallistumalla päätöksentekoon, tai muutoin hyväksymällä sen jälkikäteen. Kokoukseen osallistumattomalla osakkeenomistajalla kanneoikeus on varmasti jäljellä.²⁰⁸ Toisaalta kuten *Nuolimaa* asian osoittaa, on ratkaisusta vedettävissä johtopäätös, että edes tällainen suhteellisen oleellinen virhe ei aiheuta päätöksen mitättömyyttä vaan ainoastaan moitteenvarauisuuden. Ilmeisesti yhtiökokoukseen osallistumattomien osakkeenomistajien suostumusta ei asiassa ole saatu, jolloin ainakin *Nuolimaan* mielestä korkeimman oikeuden olisi tullut viran puolesta huomioda kokouskutsussa oleva puute ja julistaa päätös pätemättömäksi, mikäli mitättömyyden edellytykset olisivat täyttyneet. Huomionarvoista kuitenkin on, että ei ole selvää, tuleeko tuomioistuimen ottaa osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:n mukainen mitättömyys huomioon viran puolesta vai ei.²⁰⁹ En lähtisi vetämään asiaa ainakaan varmaa kantaa, ettei kyseinen virhe voisi aiheuttaa päätöksen mitättömyyttä. Jos

²⁰⁶ Tällä kannalla mm. Kyläkallio ym. 2002, s. 703

²⁰⁷ Kokouksen tarkoituksena oli käsitellä yhtiöjärjestyksen muutosta, mutta toimitettuun kokouskutsuun ei ollut sisällytynyt ehdotusta uudeksi yhtiöjärjestykseksi, eikä esityksen pääasiallista sisältöä ollut muutoinkaan kutsussa tai siihen liitetyissä asiakirjoissa mainittu.

²⁰⁸ Samoin Huttunen 1984, s. 414–415

²⁰⁹ Nuolimaa 1985, s. 241

joku yhtiökokoukseen osallistumaton osakkeenomistaja olisi nostanut kanteen asiasta, olisi päätös saatettu hyvinkin todeta mitättömäksi.

Olenaisuuden määrittäminen on tässäkin melko vaikeaa. On mahdollista, että jos virhe ei ole olennainen mutta kuitenkin olemassa, niin päätös tai päätökset eivät ole mitättömiä vaan moitteenvaraisia. Mahdollista on myös tilanne, että virhe ei ole riittävän olennainen aiheuttamaan edes päätöksen moitteenvaraisuutta. Jos esimerkiksi kutsu kokoukseen annetaan kolme päivää ennen kokousta yhtiöjärjestyksessä määrätyn kolmen viikon sijaan, on virhe ainakin lähtökohtaisesti olennainen ja aiheuttaa siten mitättömyyden. On mahdollista, että näinkään suurta myöhästymistä ei katsota riittävän olennaiseksi, vaan virhe aiheuttaa ainoastaan moitteenvaraisuuden. Edes moitteenvaraisuutta tuskin aiheutuu, jos kutsu annetaan päivän myöhässä. Kutsun toimitustavassa esiintyvä virhe aiheuttanee mitättömyyden vain, mikäli kutsu on toimitettu selvästi tehottomammalla tavalla kuten esimerkiksi lehti-ilmoituksella, kun se pitäisi yhtiöjärjestyksen mukaan lähettää kaikille kirjeenä. Virheen pitää myös tässä tapauksessa vaikuttaa, jotta päätös voisi olla mitätön. Jos kutsun virheellisyydestä huolimatta kaikki osakkeenomistajat ovat saaneet mahdollisuuden osallistua kokoukseen, ei päätöstä voida katsoa ainakaan mitättömäksi ja tuskin edes moitteenvaraiseksi.²¹⁰

Kutsussa olevan olennaisen virheen vaikutuksen määrittely on selvästi vaikeampaa kuin toimittamattoman kutsun. Lähtisin tässäkin siitä, että kutsussa on olennainen virhe, jos virhe on vaikuttanut tai voinut vaikuttaa kokouksessa tehtäviin päätöksiin. Virheellä on ollut vaikutusta, jos kutsusta esimerkiksi puuttuu jokin käsiteltävä asia ja tästä syystä joku ei ole osallistunut kokoukseen, vaikka olisi halunnut ottaa osaa kyseisen asian käsittelyyn. Onko virhe sitten niin olennainen, että sen tulisi aiheuttaa päätöksen mitättömyys eikä vain moitteenvaraisuutta jää lähinnä tapauskohtaisen harkinnan varaan. Olettaisin, että sanotunlainen virhe havaitaan kuitenkin riittävän nopeasti, jotta moitekannekin voidaan nostaa määrättyssä ajassa.

²¹⁰ Huttunen 1984, s. 409–410
myös Schultén 2004, s. 135–136

4.4.3 Muu virheellisyys

Yhtiökokouskutsun ohella on osakkeenomistajille joissakin tilanteissa annettava etukäteistiedotus. Tällöin tietyt asiakirjat tai ainakin niiden jäljennökset on pidettävä osakkeenomistajien nähtävissä yhtiön pääkonttorissa vähintään viikon ajan ennen yhtiökokousta. Mikäli osakkeenomistaja pyytää, jäljennökset kyseisistä asiakirjoista on myös lähetettävä viipymättä osakkeenomistajalle, sekä asiakirjoja on myös pidettävä nähtävillä yhtiökokouksessa.²¹¹

Osakeyhtiölain 9 luvun 10 §:n mukaan asiasta, jossa ei ole noudatettu kokouskutsun lähettämistä koskevien säännösten lisäksi asiakirjan nähtäväksi asettamista koskevia säännöksiä, ei saa tehdä päätöstä ilman niiden osakkeenomistajien suostumusta, joita laiminlyönti koskee (OYL 9:10). Osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:n 3 momentin 3 kohdassa on kuitenkin säädetty vain virheellisestä tai puutteellisesta kokouskutsusta. Näin ollen virhe asiakirjojen nähtävälle asettamisessa ei aiheuttaisi päätöksen mitättömyyttä. Esitettyä kantaa varmasti tukee se, että kokouskutsun virheellisyyden osalta mitättömyys on säädetty erikseen, eikä ole viitattu lain 9 luvun 10 §:n vastaisuuteen. Kuten *Huttunenkin* katsoo, aiheuttaa tällainen virheellisyys vähintään moitteenvaraisuuden. Toisaalta voidaan ajatella, että koska päätöstä ei saa tehdä ilman kaikkien osakkeenomistajien suostumusta, päätös olisi mitätön pykälän 3 momentin 2 kohdan perusteella.²¹²

Mikäli yhtiö on pyynnöistä huolimatta laiminlyönyt sanottujen asiakirjojen lähettämisen osakkeenomistajalle, ei se ilmeisesti kaikesta huolimatta estä asian käsittelyä ja päätöksen tekemistä yhtiökokouksessa. Näin ollen ei yhtiökokouksen päätöstä voi pitää edes pätemättömänä, jos asiakirjojen toimittaminen on laiminlyöty. Mitään oikeusseuraamuksia ei myöskään ole laiminlyönnistä säädetty, mutta jos osakkeenomistaja pystyy osoittamaan kärsineensä vahinkoa laiminlyönnin johdosta, saattavat asiakirjojen toimittamisesta vas-

²¹¹ Kyläkallio ym. 2002, s. 703

Saman teoksen sivulla 704 kattava lista tilanteista, joissa osakeyhtiölaki nimenomaisesti vaatii tällaista etukäteistiedotusta. Tällaisia tilanteita ovat mm. osakepääoman korottaminen uusmerkinnällä (OYL 4:4b.2), osakepääoman alentaminen (OYL 6:3.4), sekä myös käsiteltäessä tilinpäätöstä (OYL 9:9.4).

²¹² Huttunen 1984, s. 412–413

Myös Schultén 2004, s. 77 on päätenyt samantyyppiselle kannalle, jossa ennakkoinformaatiota koskevat virheellisyydet saattavat aiheuttaa joko päätösten moitteenvaraisuuden tai mitättömyyden.

tuussa olevat hallituksen jäsenet tai toimitusjohtaja olla vahingonkorvausvelvollisia.²¹³ Jos asiakirjoja sitä vastoin ei ole pidetty edes nähtävänä, on päätös ainakin moitteenvaarainen, mutta kysymykseen saattaa tulla myös mitättömyys.

²¹³ Tällä kannalla ainakin Kyläkallio ym. 2002, s. 705, sekä Airaksinen & Jauhiainen 1997, s. 143.

5 PÄTEMÄTTÖMÄN PÄÄTÖKSEN VAIKUTUKSET

5.1 Tuomioistuimen ratkaisun voimassaolo

Tuomioistuimen pätemättömäksi julistama tai muuttama päätös on voimassa myös niitä osakkeenomistajia kohtaan, jotka eivät ole yhtyneet nostettuun kanteeseen (OYL 9:17.4). Tuomioistuimen antaman päätöksen oikeusvaikutukset alkavat päätöksen tultua lainvoimaiseksi²¹⁴. Sama koskee myös mahdollisen välimiesoikeuden asiasta antamaa ratkaisua, mikäli yhtiön yhtiöjärjestyksessä on välityslauseke²¹⁵. Kolmatta osapuolta kuten esimerkiksi yhtiön sopimuskumppania ei ratkaisu koske²¹⁶.

Tuomioistuimen ratkaisun oikeusvaikutuksen ulottuminen kaikkiin osakkeenomistajiin aiheuttaa sen, ettei kannetta ainakaan yleensä voi hyväksyä pelkästään yhtiön myöntämisen perusteella. Kanteeseen osallistumattomilla osakkeenomistajilla on oikeudenkäynnissä oikeus väliintulijana tukea yhtiötä tai yhtiötä vastaan kannetta ajavaa osapuolta.²¹⁷ Osakkeenomistajillahan saattaa olla erilaisia intressejä asian osalta, jolloin heidän oikeuksiaan saatettaisiin loukata hyväksymällä kanne perustuen yhtiön myöntämiseen.

Toisaalta hylätty kanne sen sijaan sitoo ainoastaan kanteen nostanutta osakkeenomistajaa, mutta ei kaikkia osakkeenomistajia. Hylätty kanne ei myöskään automaattisesti tarkoita, että kyseinen yhtiökokouksen päätös välttämättä olisi pätevä. Osakkeenomistajiin ja yhtiöön nähden päteväksi virheellinen päätös tulee vasta kun kukaan päätöksen moittimiseen oikeutettu ei nosta kannetta moiteajan kuluessa.²¹⁸ Muilla osakkeenomistajilla on siis oikeus nostaa kanne samasta asiasta, mikäli kanteen nostamisen edellytykset heidän osaltaan täyttyvät. Onhan mahdollista, että yksi osakkeenomistaja on esimerkiksi hyväksymällä päätöksen menettänyt kanneoikeuden, kun taas toinen ei ole näin tehnyt ja siten on säilyttänyt kanneoikeutensa.

²¹⁴ Kyläkallio ym. 2002, s. 779

²¹⁵ Schultén 2004, s. 137

Välityslauseketta koskeva sääntely löytyy osakeyhtiölain 16 luvun 4 §:stä. Tarkemmin asiaan liittyvästä problematiikasta katso Huttunen 1989.

²¹⁶ HE 27/1977, s. 70

²¹⁷ Kyläkallio ym. 2002, s. 780

²¹⁸ Kyläkallio ym. 2002, s. 780

Osakeyhtiölaissa ei ole säädetty, että täytäntöönpanon lopullista kieltämistä tai jo tapahtuneen täytäntöönpanon kumoamista voitaisiin vaatia kanteen yhteydessä. Oikeuskäytännössä kuitenkin on samalla kun yhtiökokouksen päätös on todettu pätemättömäksi myös kielletty sekä tarvittaessa kumottu päätöksen täytäntöönpano. Jos täytäntöönpanotoimien oikeusvaikutukset ovat jo kohdistuneet kolmansiin osapuoliin, ei täytäntöönpanoa tulisi kumota pätemättömäksi julistamisen yhteydessä.²¹⁹ Tämä siksi, että kolmannen miehen oikeutta ei voi loukata kumoamalla päätöksen täytäntöönpano. Päätöksen pätemättömäksi julistaminen ei koskenut ulkopuolisia. Käsittelen pätemättömän päätöksen täytäntöönpanoon liittyviä ongelmia tarkemmin jäljempänä.

Jotkut yhtiökokouksen tekemät päätökset kuten mm. yhtiöjärjestyksen muutokset tulee ilmoittaa rekisteriviranomaiselle. Rekisteriviranomainen ei saa merkitä selvästi mitättömiä päätöksiä rekisteriin. Moitteenvaraisesti pätemättömiä päätöksiä ei saa myöskään rekisteröidä ennen 3 kuukauden moiteajan umpeenkulumista. Rekisteriviranomaisen ei silti tarvitse odottaa erityisen pidennetyn moiteajan kulumista umpeen, vaan päätös voidaan rekisteröidä 3 kuukauden jälkeen. Koska moitteenvaarainen päätös tulee pääsääntöisesti moiteajan päätyttyä päteväksi, on useimmiten tarkoituksenmukaista lykätä rekisteröimistä.²²⁰ Erikoiseksi asian tekee se, että laissa on annettu mahdollisuus vuoden mittaiseen kanneajkaan, mutta mitä ilmeisimmin rekisteriviranomaisen ei tarvitse sitä millään tavoin huomioida.²²¹ Tämä on yksi syy, miksi pidennetyn kanneaikaa voidaan kritisoida.

Koska kaupparekisteriin merkitään ulkopuolistenkin kannalta merkityksellistä tietoa, on selvää, ettei viranomainen saa merkitä rekisteriin asioita, joiden tietää perustuvan yhtiökokouksen pätemättömälle päätökselle. Rekisteriviranomaisella ei ole velvollisuutta viivyttää päätöksen rekisteröintiä ja ottaa selvää, onko yhtiön rekisteriin ilmoittamaa päätöstä vastaan nostettu kannetta, jos rekisteröitäväksi ilmoitetun päätöksen mahdollinen virheellisyys ei ilmene viranomaiselle toimitetusta ilmoituksesta tai sen liitteistä. Tuomioistuimen tulee lähettää rekisteriviranomaiselle jäljennös lainvoiman saaneesta ratkaisusta. Mahdollinen

Osin myös Airaksinen & Jauhiainen 2000, s. 236

²¹⁹ Kyläkallio ym. 2002, s. 775

Esimerkkinä täytäntöönpanon kieltämisestä voidaan mainita korkeimman oikeuden ratkaisu 1985 II 124, jossa korkein oikeus on todennut yhtiökokouksen päätöksen yhtiöjärjestyksen muuttamisesta olevan pätemätön ja samalla myös kieltänyt yhtiön hallitusta panemasta päätöstä täytäntöön.

²²⁰ Schultén 2004, s. 139–140

Katso myös Huttunen 1984, s. 368–370

²²¹ Tällä kannalla ovat Schultén 2004, s. 139, sekä Huttunen 1984, s. 369 ja ainakin hallituksen velvollisuuden viivyttää täytäntöönpanoa osalta myös Kyläkallio ym. 2002, s. 771.

täytäntöönpanokielto myös estää päätöksen rekisteröimisen.²²² Jos tuomioistuin toteaa jo rekisteriin merkityn päätöksen pätemättömäksi tai muuttaa sitä, on asiasta toimitettava muutosilmoitus rekisteriviranomaiselle²²³.

Mikäli muutettaessa yhtiöjärjestystä yksikin muutettava pykälä osoittautuu virheelliseksi, ei ilmeisesti ole ollenkaan mahdollista rekisteröidä yhtiöjärjestystä. Tällöin oletetaan, että virheellisellä kohdalla on saattanut olla vaikutusta myös muihin muutettavan yhtiöjärjestyksen kohtiin.²²⁴ Yhtiöjärjestyksen muutoksen rekisteröiminen pätevöittänee moitteenvaaran päätöksen, joskin tällöin yhtiöjärjestyksessä voi myös olla lainvastainen määräys²²⁵.

5.2 Pätemättömyyden alkamisesta

Mitätön päätös on selkeästi pätemätön heti tekemisestään lähtien. On toki mahdollista, että mitätönkin päätös pätevöityy esimerkiksi osakkeenomistajien passiivisuuden vuoksi, tai siksi että jo täytäntöönpanua päätöstä ei ole enää mahdollista kumota tai muuttaa. Moitteenvaaraisten päätösten osalta tilanne on kuitenkin toinen. Osakeyhtiölaki ja sen esityöt jättävät jossain määrin epäselväksi, onko moitteenvaarainen päätös jo kanneaikana pätevä, vai muuttuuko se päteväksi vasta kanneajan päätyttyä? Hallituksen esityksessä lähdetään siitä, että ainakin pääsääntöisesti päätöksen katsotaan olleen alusta asti pätevä²²⁶. Päätös ei siis tulisi päteväksi vasta moiteajan kuluttua umpeen, vaan heti kun päätös on tehty. Millaisia vaikutuksia moitteenvaarisesti pätemättömällä päätöksellä olisi moiteajan kuluessa?

Edellä käsitellyn mukaisesti osakeyhtiölain 8 luvun 14 §:n 2 momentissa sanotaan, että yhtiön edustaja ei saa noudattaa yhtiökokouksen päätöstä, joka on osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaisena pätemätön. Missä tilanteissa osakeyhtiön hallitus on velvollinen olemaan noudattamatta yhtiökokouksen päätöstä, kun kuitenkin useissa tapauksissa on varsin epäselvää, onko päätös pätemätön vai ei, ja onko moitteenvaarisesti pätemätön päätös

²²² Huttunen 1984, s. 368–370

Katso myös Schultén 2004, s. 139–140

²²³ HE 27/1977, s. 115

²²⁴ Airaksinen & Jauhiainen 1997, s. 179

²²⁵ Huttunen 1984, s. 371

²²⁶ HE 27/1977, s. 69

Nial 1988, s. 177: ”Verkan av klanderpreskription, talerättens förlust, betyder att beslutet anges vara från början giltigt.”

moiteaikana pätämätön? Jos moitteenvaraisen päätöksen katsottaisiin olevan myös moiteaikana pätämätön, ei yhtiön hallitus voisi panna tällaista päätöstä täytäntöön ennen moiteajan umpeutumista. Ottaen huomioon nykyisen liiketoimintaympäristön voisi usean kuukauden odottelu olla yhtiön kannalta varsin haitallista. *Huttunen* esittääkin hallituksella olevan olosuhteet huomioon ottaen mahdollisuus panna virheellinen päätös heti täytäntöön²²⁷.

Kun yhtiökokouksen päätös on lainvoimaisella ratkaisulla todettu pätemättömäksi, katsotaan päätöksen olleen pätämätön tekemisestään lähtien. Pätemättömyyden voidaan siis katsoa syntyvän ikään kuin takautuvasti. Tällaista takautuvuutta ei osakeyhtiölaissa ole säädetty, mutta se voidaan *Huttusen* mukaan perustella mm. sillä, että ei ole aihetta pitää asianmukaisesti pätemättömäksi todettua päätöstä vähääkään aikaa pätevänä. Vilpittömässä mielessä olevan kolmannen osapuolen oikeuksiin ei voida takautuvasti puuttua, jos virheellinen päätös on pantu täytäntöön.²²⁸

Jos siis moitteenvarainen päätös julistetaan pätemättömäksi, katsotaan päätöksen olleen pätämätön alusta lähtien eikä vasta tuomioistuimen päätöksestä. Jos virheellistä päätöstä taas ei moitita 3 kuukauden kuluessa, katsotaan päätöksen olleen pätevä tekemisestään lähtien eikä suinkaan vasta moiteajan umpeenkulumisesta lähtien. Tällainen pätemättömyyden erilainen alkamisajankohta vaikuttaa aika ongelmalliselta. Erityisesti kun huomioidaan moiteprosessin mahdollinen pitkä kesto. Epävarmuus vallitsevasta oikeustilasta voi olla varsin haitallinen sekä yhtiölle että sen osakkeenomistajille ja hallitukselle.²²⁹

Mitättömän päätöksen osalta voidaan katsoa, että se on heti syntymisestään alkaen pätämätön ja siten sitä ei voida osakeyhtiölain 8 luvun 14 §:n 2 momentin mukaan panna täytäntöön. Osakeyhtiölaissa ei kuitenkaan sanota, että moitteenvarainen päätös olisi kanneaikana pätämätön, vaan laissa sanotaan, että on mahdollista nostaa kanne päätöksen julistamiseksi pätemättömäksi. Mikäli kannetta ei määräaikana nosteta, pidetään päätöstä pätevänä. Tämä tarkoittanee, että päätöstä pidetään siitä eteenpäin täysin pätevänä. Kanneajan kuluttua umpeen ei päätöstä pidetä millään tavalla lievemmin pätevänä. *Huttunen* katsoo, että moiteai-

²²⁷ Huttunen 1984, s. 366

Huomaa kuitenkin Huttunen 1984, s. 368: ”Lainvoimaisesti pätemättömäksi julistettua päätöstä ei saa panna täytäntöön.”

²²⁸ Huttunen 1984, s. 367–368

²²⁹ Vastaavalla kannalla Huttunen 1984, s. 364

kana päätöstä ei ole pidettävä pätevänä, muttei myöskään pätemättömänä. Sanotunlaiseen lopputulokseen hän päätyy osakeyhtiölain sanamuodon, sekä ruotsalaisen lainvalmisteluaineiston pohjalta.²³⁰ Kompromissiratkaisu, jossa todetaan, ettei päätös ole moiteaikana pätevä eikä pätemätön, on sinänsä varsin helppo ajatusmalli. Varsinaista ongelmaa se ei kuitenkaan poista. Näin ajattelemalla voidaan tosin helpottaa virheellisen päätöksen täytäntöönpanoa. Ilmeisesti ei löydy yksiselitteistä vastausta kysymykseen, millaisia vaikutuksia moitteenvaraisesti pätemättömällä päätöksellä on moiteajan kuluessa.

5.3 Pätemättömän päätöksen täytäntöönpanosta

5.3.1 Päätöksen täytäntöönpano

Yhtiökokouksen päätökset edellyttävät usein jonkinlaisia täytäntöönpanotoimia. Jos täytäntöön pantavaa päätöstä rasittaa virhe, voi täytäntöönpano olla ongelmallinen. Virheettömät päätökset ovat tekemisestään alkaen päteviä, joten yhtiön hallitus tai toimitusjohtaja voi panna ne välittömästi täytäntöön, mikäli päätökset vaativat sitä. Yhtiön hallitus, toimitusjohtaja, eikä muukaan yhtiön edustaja saa kuitenkaan panna täytäntöön sellaista yhtiökokouksen päätöstä, joka on osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastainen (OYL 8:14.2).

Hallituksen velvollisuus on panna myös epätarkoituksenmukainen päätös täytäntöön. Vaikka laissa sitä ei selvästi sanotakaan, niin hallitus tai toimitusjohtaja ei voi myöskään panna täytäntöön jonkin muun lain vastaista päätöstä.²³¹ Edellä mainittu aiheuttaa jonkinlaisen ristiriidan. Yhtiön toimielimillä on yleinen huolellisuusvelvoite, joten ne eivät voi panna täytäntöön päätöstä, joka saattaisi aiheuttaa vahinkoa yhtiölle. Selkeästi jonkin lain vastaisen päätöksen paneminen täytäntöön varmasti aiheuttaa vahinkoa yhtiölle, mutta eikö epätarkoituksenmukainenkin päätös aiheuta myös vahinkoa? Ehkä katsotaan, että koska yhtiökokous on periaatteessa hallitusta ylempi elin, on sillä oikeus tehdä epätarkoituksenmukaisia päätöksiä, jotka hallituksen on myöhemmin pantava täytäntöön.

²³⁰ Huttunen 1984, s. 364–366

²³¹ Hannula 2003, s. 246: ”Jos päätös on jonkin muun lain vastainen ja se aiheuttaa päätöksen pätemättömyyden eli moitteenvaraisen mitättömyyden, hallitus ei saa panna sitä täytäntöön.

Hallituksen on aina tarkastettava yhtiökokouksen päätöksen pätevyys ennen sen toimeenpanoa. Nykyisessä osakeyhtiölaissa ei ole säännöksiä siitä, millaisia vaikutuksia on mitättömyyteen vetoamisella, jos päätös on pantu täytäntöön mitättömyydestä huolimatta, tai kun päätöstä on noudatettu jo pitkään. Selvää on, ettei moitteenvaraisesti virheellistä päätöstä saa panna täytäntöön ennen kuin moiteaika on kulunut loppuun.²³² Mikäli hallitus tai muu päätöstä toimeenpaneva elin huomaa päätöksen olevan joiltain osin moitteenvarainen, voi hallitus toki kutsua yhtiökokouksen päättämään asiasta uudelleen siten ettei virhe vaikuta päätökseen²³³.

Huttunen toisaalta esittää, että osakeyhtiölain 8 luvun 14 §:n 2 momentti kieltää ainoastaan pätemättömän päätöksen täytäntöönpanon. Tällöin moitteenvarainenkin päätös voitaisiin panna täytäntöön jo moiteajan kuluessa, jos oletetaan, että moitteenvaraisesti virheellinen päätös ei ole pätemätön moiteajan kuluessa²³⁴. Laissa pitäisi kieltää täytäntöönpano sellaiselta päätökseltä, joka on osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastainen, jos haluttaisiin, ettei moitteenvaraista päätöstä voisi panna täytäntöön. *Huttunen* tulkitsee 8 luvun 14 §:ssä annetun kiellon koskevan ainoastaan pätemätöntä päätöstä mutta ei moitteenvaraisesti virheellistä päätöstä. Mikäli yhtiön edustajan tulisi kanneaikana pidättäytyä panemasta virheellistä päätöstä täytäntöön, tarkoittaisi se sitä, että moitteenvarainen päätös olisi kanneajan kuluessa pätemätön, mutta kanneajan päätyttyä muuttuisi päteväksi.²³⁵ Pitäisin *Huttusen* esittämää kantaa ainakin jossain määrin virheellisenä, sillä hallituksen esityksessä selvästi sanotaan, että ”moiteajan ollessa vielä avoinna ei virheellistä päätöstä saa panna täytäntöön”²³⁶. Kyseisessä kohdassa jopa viitataan 8 luvun 14 §:n 2 momenttiin. Näin ollen moitteenvaraisesti virheellistikään päätöstä ei saisi panna täytäntöön ennen kuin moiteaika on kulunut umpeen. Jos tällainen kanta hyväksyttäisiin, saattaisi se aiheuttaa merkittäviä ongelmia pyrittäessä panemaan yhtiökokouksen päätöksiä täytäntöön. Siksipä *Huttusen* kanta on mielestäni kaikesta huolimatta oikeampi, tai ainakin sen noudattaminen johtaa hyväksyttävämpään lopputulokseen kuin hallituksen esityksestä johdettavissa oleva tiukempi kanta.

²³² HE 27/1977, s. 69

²³³ Terho 2000, s. 56

²³⁴ Pätemättömyyden alkamisesta tarkemmin luvussa 5.2

²³⁵ Huttunen 1984, s. 363–366

²³⁶ HE 27/1977, s. 69

Myös *af Schultén* esittää, että ainakin tilanteissa, joissa päätöksen virheellisyys on tulkinanvarainen tai epäselvä, voidaan yhtiökokouksen päätös panna täytäntöön moiteajan kuluessa tai jopa huolimatta nostetusta moitekanteesta. Mikäli moitekanne myöhemmin hyväksytään, tulee päätös pätemättömäksi vasta tuomioistuimen lainvoimaisella ratkaisulla. Tällöin päätöstä ei enää saa panna täytäntöön ja jo mahdollisesti täytäntöönpanantu päätös tulee mahdollisuuksien mukaan peruuttaa tai oikaista.²³⁷ Samalle kannalle on päätynyt myös *Mäntysaari*, jonka mielestä hallitus voi panna täytäntöön yhtiökokouksen päätöksen, jota vastaan on nostettu moitekanne, mutta vain sillä edellytyksellä että hallitus selvittää ensin päätöksen pätevyyden. Mikäli päätös osoittautuu pätemättömäksi ja hallitus on toiminut asiassa huolimattomasti tai tahallisesti väärin, on siitä seurauksena korvausvastuu. Hallituksen tulisi siis pidättäytyä täytäntöönpanotoimista, jos moitekanteessa päätöstä vastaan esitetyt kannat ovat riittävän hyvin perusteltuja.²³⁸ Ajatusmalli on siinä mielessä varsin hyväksyttävä, että jos aina jouduttaisiin odottamaan moiteajan kulumista umpeen, aiheuttaisi se tarpeetonta viivästymistä tärkeiden päätösten voimaan saattamisessa, vaikka virhe sinällään saattaa olla hyvinkin merkityksetön.

Vielä suuremman ongelman muodostavat tilanteet, joissa kanneaika voi olla edellä mainittua kolmea kuukautta pitempi. *Huttunen* esittääkin, että kyseinen säännös olisi pitänyt jättää kokonaan lain ulkopuolelle, sillä se on varsin epätarkoituksenmukainen. Varsinkin kun ainakin oikeuskirjallisuudessa on katsottu, ettei hallituksen tarvitse odottaa vuoden mittaisen pidennetyn kanneajan kulumista ennen päätöksen täytäntöönpanoa. Sama pätee myös rekisteriviranomaiseen, joka voi rekisteröidä päätöksen kolmen kuukauden moiteajan kulumista umpeen.²³⁹ Päätöksen täytäntöönpanosta ei muodostu ongelmaa, jos lähdetään oletuksesta, että virheellinenkin päätös voitaisiin panna täytäntöön. Aina tämä ei ole mahdollista. Kaikki virheelliset päätökset eivät ole sellaisia, että hallitus voi ne panna täytäntöön.

²³⁷ Schultén 2004, s. 133

Vertaa Airaksinen & Jauhiainen 1997, s. 180. ”Tämän vuoksi virheellisiä päätöksiä ei saa toteuttaa ennen moiteajan päättymistä.” Vasta 3 kuukauden moiteajan kuluttua umpeen, päätöksen täytäntöönpano on sallittua. Mitä ilmeisimminkin tälläkin kuitenkin tarkoitetaan sitä, että selvästi moitteenvaraisia päätöksiä ei saa panna täytäntöön ennen moiteajan päättymistä. Mikäli virheellisyys on epäselvää, voidaan päätös tietyin edellytyksin panna täytäntöön.

²³⁸ Mäntysaari 2002, s. 142–143

²³⁹ Huttunen 1984, s. 393

Katso myös Schultén 2004, s. 139, sekä Kyläkallio ym. 2002, s. 771

Jos vain suinkin mahdollista, kannattaa hallituksen lykätä virheellisen päätöksen täytäntöönpanoa moiteajan jälkeen tapahtuvaksi, koska moitteenvaraisesti pätemättömän päätöksen pätemättömyys poistuu moiteajan umpeuduttua²⁴⁰. Mikäli lykkäämisestä aiheutuu merkittävää vahinkoa yhtiölle, voi hallitus panna virheellisenkin päätöksen täytäntöön. Tämä tulee kysymykseen lähinnä sellaisissa tilanteissa, joissa esimerkiksi päätöstä rasittaa syntymisjärjestystä koskeva muotovirhe, jolla ei ole ollut ratkaisevaa vaikutusta päätöksen sisältöön. Hallituksen tai toimitusjohtajan tulisi aina käyttää tilanteessa harkintaa, jossa punnitaan mm. virheen laatua ja asian merkityksellisuyttä, sekä millaista vahinkoa täytäntöönpano tai sen lykkääminen aiheuttaisi yhtiölle tai sen osakkeenomistajille.²⁴¹

Mikäli moitteenvaraisesti pätemätön päätös on pantu täytäntöön, eikä moitekannetta määräajassa ole nostettu, pätevöittää se lähtökohtaisesti myös täytäntöönpanotoimet²⁴². Jos taas myöhemmin pätemättömäksi julistettu yhtiökokouksen päätös on pantu täytäntöön, täytyy täytäntöönpano peruuttaa, sekä saattaa tilanne mahdollisuuksien mukaan sellaiseksi, mikä se oli ennen päätöksen täytäntöönpanoa. Aina ei kuitenkaan ole mahdollista peruuttaa täytäntöönpanotoimia. Esimerkiksi laittoman voitonjakopäätöksen perusteella jaettuina varoina ei aina ole mahdollista saada takaisin osakkeenomistajilta. Mikäli taas esimerkiksi joku hallituksen jäsen on valittu pätemättömällä päätöksellä, ei tällä ainakaan pitäisi olla sellaista takautuvaa vaikutusta, että kaikkia tämän virheellisesti valitun hallituksen toimia voitaisiin pitää mitättöminä.²⁴³

Nykyisen osakeyhtiölain mukaan moitteenvaraista päätöstä on pidettävä pätevänä, jollei kannetta nosteta määräajassa (9:17.2). Osakeyhtiölakityöryhmän ehdotuksessa tämä virke ehdotettiin poistettavaksi. Perusteluina esitetään, että tällä tavoin poistetaan päätöksen täytäntöönpanokelpoisuutta koskevien virheellisten johtopäätösten tekemisen mahdollisuus. Päätöksen täytäntöönpano ennen moiteajan päättymistä tai moitekanteen ollessa vireillä tulisi ratkaista tapauskohtaisesti.²⁴⁴ Ehdotuksen pohjalta tehdyssä hallituksen esityksessä kyseinen virke kuitenkin edelleen on, eli työryhmän ehdotusta ei ole päätetty noudattaa. Hallituksen esityksessä ainoastaan todetaan, että säännös vastaa voimassa olevaa lakia.²⁴⁵

²⁴⁰ Samalla kannalla myös Terho 2000, s. 56

²⁴¹ Vastaavalle kannalle on päätynyt myös Huttunen 1984, s. 366

²⁴² Kyläkallio ym. 2002, s. 619

²⁴³ Schultén 2004, s. 138

²⁴⁴ Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2003:4, s. 252

²⁴⁵ Katso HE 109/2005, s. 191

5.3.2 Täytäntöönpanokielto

Yhtiökokouksen päätöksen toimeenpaneminen on mahdollista estää vaatimalla tuomioistuimessa täytäntöönpanokieltoa päätökselle. Vaatimuksen voi esittää vain moitekanteen nostaja moitekanteen yhteydessä. Ratkaisusta ei myöskään saa valittaa, mutta se voidaan tarpeen vaatiessa peruuttaa. (OYL 16:3) Täytäntöönpanokielto on voimassa vain sen ajan, kun moitekanne on vireillä tuomioistuimessa. Tuomioistuimen on tehdessään päätöstä täytäntöönpanokiellosta kiinnitettävä huomiota mm. yhtiökokouksen päätöksen virheellisyyden todennäköisyyteen, sekä millaisia seurauksia päätöksen täytäntöönpanosta olisi toisaalta kantajalle ja toisaalta yhtiölle. Päätöksen kumoamisen tai muuttamisen tulee näin ollen olla todennäköistä, mutta täyttä selvitystä asiasta ei luonnollisesti vaadita.²⁴⁶ Täytäntöönpanokielto päättyy, jos kanne hylätään. Toisaalta jos kanne hyväksytään, päätöstä ei saa pätemättömänä panna täytäntöön. Virallista säännöstä asiasta ei ole, mutta tuomioistuin voi samalla kun se toteaa päätöksen pätemättömäksi myös kieltää päätöksen täytäntöönpanon.²⁴⁷

Vaatimus täytäntöönpanokiellosta esitetään yleensä haastehakemuksen yhteydessä, mutta se voidaan esittää myös myöhemmin kuten esimerkiksi missä tahansa käsittelyn vaiheessa tuomioistuimessa²⁴⁸. Täytäntöönpanokiellon hakeminen on perusteltua, jos täytäntöönpanoa on jälkikäteen vaikea tai mahdotonta perua ja jos on syytä olettaa, että virheestä aiheutuvaa vahinkoa ei jälkikäteen ole mahdollista saada esimerkiksi vahingonkorvauksena²⁴⁹. Jos yhtiökokouksen päätös, jota vastaan on nostettu kanne ja haetaan täytäntöönpanokieltoa, edellyttää lain mukaan rekisteri-ilmoitusta, on tuomioistuimen viran puolesta annettava rekisteriviranomaiselle tieto väliaikaisesta täytäntöönpanokiellosta samalla tavoin kun sen on annettava ilmoitus jo pätemättömäksi julistetun päätöksen täytäntöönpanon kieltämisestä²⁵⁰.

²⁴⁶ HE 27/1977, s. 115

Vertaa edellä esitettyyn hallituksen oikeudesta panna virheellinen päätös moiteaikana täytäntöön. Schultén 2004, s. 690: Välimiehillä ei ole oikeutta antaa täytäntöönpanokieltoa, vaikka yhtiöjärjestysmääräyksen mukaan moitekanne käsiteltäisiin välimiesoikeudessa.

²⁴⁷ Katso ainakin KKO 1985 II 124

²⁴⁸ Kyläkallio ym. 2002, s. 778–779

²⁴⁹ Samoin Airaksinen & Jauhiainen 1997, s. 179

²⁵⁰ Schultén 2004, s. 691

6 MUUTOSEHDOTUKSET UUDESSA HALLITUKSEN ESITYKSESSÄ

6.1 Yleisperustelut ja yleiset periaatteet hallituksen esityksessä

Hallitus on syksyllä 2005 antanut eduskunnalle esityksen uudeksi osakeyhtiölaiksi. Uudessa laissa on tarkoitus huomioida voimassa olevan lain säätämisen jälkeen yritysten toimintaympäristössä ja muussa yhteiskunnallisessa kehityksessä ja lainsäädännössä tapahtuneet muutokset. Uudella lailla pyritään parantamaan suomalaisten yritysten mahdollisuutta kilpailla kansainvälisessä toimintaympäristössä. Tämä tapahtuu pitkälti keventämällä muotomääräyksiä, sekä lisäämällä lain tahdonvaltaisuutta. Uudesta laista on myös tehty kattavampi. Näin on tarkoitus selkeyttää oikeustilaa ja lisätä oikeusvarmuutta. Lakiin ehdotetaan lisättävän useita kohtia, jotka nykyään käyvät ilmi vain oikeuskäytännöstä ja –kirjallisuudesta.²⁵¹ Edellä mainittu tulee esille mm. siten, että lakiehdotukseen on nyt kirjattu jo pitkään oikeuskäytännössä ja –kirjallisuudessa hyväksyty kanta virheen vaikuttamisedellytyksestä.

Esityksessä osakeyhtiölakia on pyritty selkeyttämään sisällyttämällä siihen selkeät väliotsikot ja pykäläotsikot kaikille pykälille. Keskeiset periaatteet on kirjattu heti lain alkuun. Näin ollen myös yhdenvertaisuusperiaate on viimein kirjattu lakiin ja sen merkitystä on pyritty vahvistamaan yhdistämällä siihen liittyvät säännökset lain alkuun²⁵². Lakiin esitetyillä muutoksilla on tarkoitus helpottaa yhtiökokousten järjestämistä. Yhtiökokousta ja sen kulkua koskeva sääntely onkin keskitetty yhteen lukuun vähäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta. Mahdollisten poikkeusten osalta on selkeä viittaus lainkohtaan, jossa asiaa säädelään.²⁵³ Osakeyhtiölakia pohtineen työryhmän mietinnössä on myös maininta mahdollisuudesta jonkinlaiseen itsesääntelyyn. Tällaisten elinkeinoelämän vapaaehtoisten toimien avulla saattaisi olla mahdollista ennaltaehkäistä riitoja, mutta ne saattaisivat tuoda apua myös riitojen ratkaisuun. Menettelyllä saisi varmasti luotua etuja molemmille osapuolille. Tar-

²⁵¹ HE 109/2005, s. 1

²⁵² HE 109/2005, s. 18

²⁵³ HE 109/2005, s. 19–20

kemmin mietinnössä ei asiaan paneuduta, mutta tavoitteena olisi nimenomaan pyrkiä ennaltaehkäisemään riitoja. Tämä tapahtuisi jonkinlaisen lausuntomenettelyn avulla.²⁵⁴

Seuraamusjärjestelmä on pyritty saamaan sellaiseksi, että se paremmin vastaa vähemmistö-osakkeenomistajien ja velkojien tarpeita. Ehdotetuilla muutoksilla tuodaan yleisiä oikeusperiaatteita ja oikeuskirjallisuudessa esitettyjä kannanottoja kirjoitettuun lakiin. Päätöksen pätemättömyyden osalta seuraamusjärjestelmä vastaa pääperiaatteiltaan voimassa olevaa lainsäädäntöä. Joitakin merkittäviä uudistuksia ehdotukseen kuitenkin sisältyy. Tällaisia ovat ainakin pidennetyn moiteajan poistaminen, sekä selvästi yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisten päätösten säätäminen mitättömiksi. Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi mahdollisuus moittia hallituksen päätöstä tilanteissa, joissa yhtiökokous on valtuuttanut hallituksen päättämään yhtiökokoukselle kuuluvasta asiasta.²⁵⁵ Ruotsissa jo toteutetussa osakeyhtiölain kokonaisuudistuksessa ei ole lähdetty muuttamaan yhtiökokouksen päätöksen pätemättömäksi toteamista sääteleviä säännöksiä. Oikeastaan ainoa muutos, joka Ruotsissa on tehty, koskee erityistä 6 kuukauden kanneaikaa. Kuuden kuukauden moiteaika on lisätty koskemaan sulautumisen lisäksi myös jakautumistilanteita.²⁵⁶

Ehdotuksessa yhdenvertaisuusperiaate on kirjattu selkeästi yhteen pykälään. Siinä on koottu yhteen voimassa olevan lain 3 luvun 1 §:n säännös yhtäläisistä oikeuksista, sekä 8 luvun 14 §:n ja 9 luvun 16 §:n niin sanotut yleislausekkeet. Yhdenvertaisuusperiaate ei asiallisesti muuttuisi oikeastaan ollenkaan, vaan se ainoastaan saatettaisiin selvempään muotoon yhden pykälän alle. Hallituksen esityksessä sanotaan, että yhdenvertaisuusperiaate saattaa tulla sovellettavaksi, vaikka yhtiökokouksen päätös olisikin tehty määränemmistöllä, mutta tällöin päätöstä useimmiten voidaan pitää osakkeenomistajien etujen mukaisena²⁵⁷.

6.2 Päätöksen pätemättömyys hallituksen esityksessä

Nykyisen osakeyhtiölain 9 luvun 17 § on ehdotuksessa jaettu oikeastaan kolmeksi uudeksi pykäläksi, jotka sijaitsisivat tulevan lain 21 luvun ensimmäisessä, toisessa ja neljännessä

²⁵⁴ Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2003:4, s. 71–72

²⁵⁵ HE 109/2005, s. 29–30

²⁵⁶ Katso esimerkiksi SOU 2001:1, s. 65 ja 322

²⁵⁷ HE 109/2005, s. 40

pykälässä. 1 § käsittelee yhtiökokouksen päätöksen moittimista ja 2 § mitätöntä yhtiökokouksen päätöstä. 4 §:stä löytyy säännökset päätöksen pätemättömäksi julistamisesta tai muuttamisesta, mahdollisesta täytäntöönpanokiellosta ja siitä että tuomioistuminen päätös koskee kaikkia osakkeenomistajia. Sisällöltään pykälät vastaavat melko hyvin voimassa olevan lain 9 luvun 17 §:ää.

Moitteenvaraisen päätöksen määritelmä 1 §:ssä ei sinänsä muutu nykyisestä, sillä päätöstä pidetään edelleen moitteenvaraisena, jos päätöksen syntymisjärjestyksessä on tapahtunut virhe, tai jos päätös on osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastainen. Ehdotuksessa kuitenkin tuodaan esille vakiintunut käsitys, että päätöksen syntymisjärjestykseen vaikuttanut virhe aiheuttaa moiteperusteen ainoastaan silloin, kun virheellä on voinut olla asiallista merkitystä päätökseen. Lähtökohtaisesti yhtiöllä olisi velvollisuus osoittaa virheen merkityksettömyys. Virheen merkityksettömyyttä arvioitaessa tulee ottaa huomioon myös miten se vaikuttaa osakkeenomistajan oikeuteen muuten.²⁵⁸

Ehdotuksen mukaan moiteoikeus olisi vain osakkeenomistajalla. Tällä hetkellä oikeus on myös hallituksella, hallituksen yksittäisellä jäsenellä, sekä toimitusjohtajalla. Heidän moiteoikeutensa ehdotetaan siis poistettavaksi. Minkäänlaista perustelua asialle ei esityksessä anneta. Todetaan ainoastaan, että voimassa olevasta laista poiketen muilla kuin osakkeenomistajalla ei ole moiteoikeutta²⁵⁹. Osakeyhtiölakia pohtineen työryhmän mietinnössä moiteoikeuden katsottiin olevan voimassa olevan lain tavoin myös hallituksella, hallituksen jäsenellä tai toimitusjohtajalla²⁶⁰. Todennäköisesti hallitus, sen jäsenet tai toimitusjohtaja eivät ole käytännössä juurikaan moiteoikeutta käyttäneet, mutta silti asian sivuuttaminen ilman sen parempia perusteluja tuntuu oudolta. Miten hallituksen tai toimitusjohtajan tulisi toimia tilanteessa, jossa on epäselvää onko päätös pätemätön vai ei? Pätemätöntä päätöstä ei edelleenkaan saa panna täytäntöön. Jos päätöksen pätemättömyydestä on epäselvyyttä, miten hallitus tai toimitusjohtaja selvittää päätöksen pätevyyden, jos heillä ei ole oikeutta nostaa moitekannetta päätöksen pätemättömyyden toteamiseksi. Ehkä kyseeseen voisi tulla esimerkiksi vahvistuskanne. Tuskin kuitenkaan on tarkoitus odottaa kolmen kuukauden määräaikaa ennen kuin päätös voidaan panna täytäntöön.

²⁵⁸ HE 109/2005, s. 191

²⁵⁹ HE 109/2005, s. 191

²⁶⁰ Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2003:4, s. 251

Katso SOU 2001:1, s. 65: Myöskään Ruotsissa toteutetussa osakeyhtiölain kokonaisuudistuksessa ei ole nähty tarpeelliseksi poistaa muiden kanneoikeutta..

Kolmen kuukauden määräaika kanteen nostamiselle on jatkossakin voimassa. Vuoden kanneaika ei sitä vastoin ole enää ehdotuksessa mukana, vaikka se löytyi vielä osakeyhtiölakia pohtineen työryhmän mietinnöstä²⁶¹. Näin ollen edes hyväksyttävästä syystä ja päätöksen ollessa osakkeenomistajan kannalta ilmeisen kohtuuton ei ole enää mahdollista nostaa kannaetta kolmen kuukauden määräajan kuluttua umpeen. Samalla osakkeenomistajan suojaa parannetaan laajentamalla yhdenvertaisuusperiaatteen vastaiset päätökset mitättömiksi. Kuten edelläkin on esitetty, säännös pidennetystä moiteajasta aiheuttaa tarpeetonta epävarmuutta päätöksen pysyvyydestä ja samalla ongelmia pantaessa päätöstä täytäntöön.²⁶² Muutos on varmasti selkeä parannus, joka helpottaa varsinkin päätösten täytäntöönpanoa. Aina-kin *Huttunen* on esittänyt, että kyseistä säännöstä ei olisi ikinä pitänyt edes ottaa voimassa olevaan lakiin²⁶³. Tähän kantaan on helppo yhtyä, koska pidennetyllä kanneajalla on ollut hyvin vähän merkitystä osakkeenomistajan oikeussuojan kannalta ja säännös on vain tarpeettomasti saattanut vaikeuttaa päätösten täytäntöönpanoa. Ruotsissa kyseinen pidennetty kanneaika ei ole ollut voimassa vanhan osakeyhtiölain aikana, eikä sitä ole otettu mukaan uuteenkaan lakiin.

Yksi ehkä merkittävimmistä muutosehdotuksista on mitättömyyden ja moitteenvaraisuuden välisen eron osittainen muuttaminen. Oikeuskäytännössä on katsottu, että nykyisen lain 9 luvun 16 §:ssä olevan yleislausekkeen tai yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisia päätöksiä ei sellaisinaan katsota mitättömiksi. Ehdotuksessa uudeksi laiksi esitetäänkin, että päätös olisi mitätön voimassa olevaa lakia vastaavien tilanteiden lisäksi myös silloin, kun se on selvästi yhdenvertaisuusperiaatteen vastainen, eikä loukatun osakkeenomistajan suostumusta päätökselle ole saatu.²⁶⁴ Yhdenvertaisuusperiaatetta on selvästi rikottu, kun oikeudenloukkaus on ollut havaittavissa päätöstä tehtäessä. Loukkauksesta saadun hyödyn tai aiheutetun vahingon määrällä ei ole merkitystä. Säännös ei myöskään sovellu tilanteisiin, joissa yhdenvertaisuusperiaatteen loukkaus on tulkinnanvarainen. Tällaisissa tilanteissa päätöstä tulee moittia määräajassa. Säännöksen tarkoituksena on suojella sellaisia osakkeenomistajia, jotka eivät aktiivisesti seuraa yhtiön asioita. Näin pyritään estämään tilanteet, joissa yhtiökokouksessa tehdään sellaisia päätöksiä, joilla loukataan tällaisen osakkeenomistajan

²⁶¹ Katso Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2003:4, s. 252

HE 109/2005, s. 30: Hallituksen esityksessä muutoksesta osakeyhtiölakityöryhmän mietintöön on erityisesti mainittu. Tämän vuoksi on aika erikoista, ettei moiteoikeuden jäämistä pelkälle osakkeenomistajalle sen tarkemmin hallituksen esityksessä missään kohtaa perustella, kun pidennetyn moiteajan poistaminen on erityisesti huomioitu.

²⁶² HE 109/2005, s. 191

²⁶³ Huttunen 1984, s. 393

etua.²⁶⁵ Passiivisenkin osakkeenomistajan täytyy voida luottaa siihen, ettei yhtiökokouksessa tehdä päätöksiä, jotka loukkaavat osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta. Saadun hyödyn tai aiheutetun vahingon määrä ei ole lähtökohtana, vaan juuri tilanne, jossa oikeudenloukaus olisi tullut havaita päätöksenteon yhteydessä.²⁶⁶

Joitakin tarkennuksia lukuun ottamatta muut mitättömyyttä koskevat säännökset vastaavat voimassa olevaa lakia. Kokouskutsun toimittamatta jättäminen tai muu olennainen virheellisyys johtaa edelleen päätöksen mitättömyyteen. Sellainen menettelyvirhe, jolla ei ole ollut vaikutusta päätöksen sisältöön, ei edelleenkään johda päätöksen mitättömyyteen kuten se ei johda moitteenvarauuteenkaan. Päätökset, jotka edellyttävät osakkeenomistajan suostumuksen, ovat edelleen mitättömiä. Ehdotukseen on kuitenkin lisätty erityinen viittaus pykälään, jossa määritellään päätökset joiden tekemiseen tällainen suostumus vaaditaan²⁶⁷. Edelleen on myös kiellettyä tehdä yhtiökokouksessa sellainen päätös, jota ei voida lain mukaan tehdä edes kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella, eli kun päätös on esimerkiksi osakeyhtiölain velkojansuojasäännösten vastainen. Säännöksen tarkoituksena on lähinnä osoittaa, että hallituksella tai toimitusjohtajalla ei ole oikeutta panna tällaista päätöstä täytäntöön. Mitätöntä päätöstä vastaan voidaan siis edelleen nostaa kanne milloin tahansa riippumatta 3 kuukauden määräajasta. Sulautumis- tai jakautumispäätöstä koskeva kanne on näissäkin tapauksissa nostettava 6 kuukauden kuluttua päätöksen rekisteröimisestä. Ainoa muutos on, että voimassa olevan lain mukaan tämä 6 kuukauden määräaika lasketaan päätöksen tekemisestä.²⁶⁸

Säännökset päätöksen pätemättömäksi julistamisesta tai muuttamisesta vastaavat voimassa olevaa lakia. Voimassa olevaa lakia vastaa myös säännös, että tuomio päätöksen pätemättömyydestä tai muuttamisesta on voimassa myös niihin osakkeenomistajiin nähden, jotka eivät ole yhtyneet nostettuun kanteeseen. Lisäyksenä voimassa olevaan lakiin tulisi mahdollisuus, että kantajan vaatimuksesta voi tuomioistuimilla samalla kun toteaa päätöksen päte-

²⁶⁴ HE 109/2005, s. 190

²⁶⁵ HE 109/2005, s. 192

²⁶⁶ Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2003:4 s. 252

²⁶⁷ Vertaa Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2003:4, s. 250–251: Osakeyhtiölakia pohtineen työryhmän mietinnössä kyseinen kohta ehdotettiin kokonaan jätettäväksi lain ulkopuolelle. Ehdotuksen mukaan suostumuksen puuttaminen ei olisi automaattisesti johtanut päätöksen mitättömyyteen, vaan tällöinkin olisi ainoastaan tapauskohtaisesti arvioitu onko kyseessä yhdenvertaisuusperiaatteen vastainen päätös, joka selvästi loukkaaisi osakkeenomistajan oikeutta.

²⁶⁸ HE 109/2005, s. 192–193

mättömäksi tai muuttaa siitä myös osoittaa yhtiölle kielto panna pätemätöntä päätöstä täytäntöön.²⁶⁹

Merkittävänä uutuutena ehdotuksessa on säännös mahdollisuudesta moittia hallituksen päätöstä. Tämä on mahdollista tilanteissa, joissa hallitus tekee päätöksen yhtiökokoukselle kuuluvassa asiassa valtuutuksen nojalla. Tälläkin tavoin on tavoitteena parantaa vähemmistönsuojaa. Koska tällainen moiteoikeus saattaisi aiheuttaa epävarmuutta ja lisätä oikeussuojakeinojen väärinkäyttöä, on mahdollista moittia ainoastaan sellaisia yhtiökokouksen valtuutuksen nojalla tehtyjä päätöksiä, joissa oikeussuojan tarve on erityisen korostunut. Käytännössä tällä tarkoitetaan päätöksiä, jotka katsottaisiin mitättömiksi yhtiökokouksen päätöksiksi asiavirheestä johtuvasta syystä. Muodollisen virheen tai vähäisen asiavirheen perusteella moittiminen ei olisi mahdollista. Kaikkia hallituksen päätöksiä vastaan ei edelleenkään voisi nostaa moitekannetta. Vaikka tällaisessa tapauksessa kyse olisikin päätöksen mitättömyydestä, ei kanneoikeus säilyisi loputtomiin, sillä mitättömyyskin saattaa ajan kulumisen myötä korjaantua. Missä ajassa pätevytyminen tapahtuu, jää pitkälti tuomioistuinten harkinnan varaan. Kohtuullista aikaa arvioitaessa pitää huomioida milloin osakkeenomistaja on saanut tietää päätöksestä, sekä millaiset mahdollisuudet osakkeenomistajalla on ollut saada tieto päätöksestä.²⁷⁰

Osakeyhtiölakityöryhmän ehdotukseen nähden hallituksen esitys poikkeaa siinä, että työryhmän mielestä moitittavia hallituksen päätöksiä olisivat olleet ainoastaan yhdenvertaisuusperiaatteen vastaiset päätökset, joiden tekemiseen ei loukatun osakkeenomistajan suostumusta ole saatu²⁷¹. Ero selittynee sillä, että mietinnössä ei myöskään ehdotettu yksiselitteisesti mitättömiksi päätöksiä joiden tekemiseen vaadittaisiin kaikkien tai tietyn osakkeenomistajan suostumus. Kun tällaiset päätökset hallituksen esityksen mukaan katsotaan mitättömiksi, on ne selvyuden vuoksi päätetty ottaa mukaan myös säädeltäessä hallituksen päätöksen moittimista.

²⁶⁹ HE 109/2005, s. 193

²⁷⁰ HE 109/2005, s. 30 ja 193

²⁷¹ Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2003:4, s. 253

7 LOPUKSI

Olen pyrkinyt tutkielmassani ensinäkin selvittämään, milloin osakeyhtiön yhtiökokouksen päätös on pätemätön ja missä tilanteissa on mahdollista nostaa kanne pätemättömyyden toteamiseksi. Päätöksen pätemättömyys saattaa alkuun vaikuttaa hyvinkin yksiselitteiseltä asialta. Pätemätön on yhtiökokouksen päätös, joka ei ole syntynyt vaaditussa järjestyksessä, tai jos päätös on osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastainen. Varsin paljon on kuitenkin jätetty tapauskohtaisen harkinnan varaan. Tämä on ollut tarpeellista osakkeenomistajien etujen suojelemiseksi. Samalla on täytynyt ottaa huomioon liiketoimintaympäristön nopea-tempoisuus ja mahdollisuus päätösten nopeaan täytäntöönpanoon. Käytännössä tällainen kompromissi saattaa johtaa varsin ongelmallisiin tilanteisiin.

Osakeyhtiölain 9 luvun 17 § koskee vain osakeyhtiöoikeudellista pätemättömyyttä, joten sen nojalla ei ole mahdollista nostaa kannetta esimerkiksi jonkin muun lain vastaista päätöstä vastaan. Osakeyhtiön toimintaan liittyviä lakeja on varsin paljon, eli on myös varsin paljon vaihtoehtoja, minkä lain vastainen yhtiökokouksen päätös saattaisi olla. Tämän vuoksi olisi lähestulkoon mahdotonta osakeyhtiölaissa säätää kaikkien lakien vastaiset päätökset pätemättömiksi. On siis perusteltua, että osakeyhtiöoikeudellinen pätemättömyyskanne on rajattu koskemaan vain ja ainoastaan yhtiöoikeudellisten sääntöjen vastaisia päätöksiä. Ei ole myöskään mahdollista nostaa kannetta sen arvioimiseksi, onko tehty päätös yhtiön kannalta tarkoituksenmukainen. Toisaalta missään ei edellytetä, että osakkeenomistajien tulisi yhtiökokouksessa tehdä yhtiön kannalta tarkoituksenmukaisia päätöksiä. Osakkeenomistajien ei periaatteessa tarvitse ajaa muuta kuin omaa etuaan. Ainoa edellytys on lain ja yhtiöjärjestyksen puitteissa toimiminen.

Vaikka päätös olisikin syntynyt virheellisessä järjestyksessä, tai se olisi jollain tavoin osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastainen, ei se siitä huolimatta ole aina pätemätön. Pätemättömyydelle on esitetty joitakin edellytyksiä, jotka eivät näy kirjoitetussa laissa. Ensinäkin virheellisen päätöksen on oltava tehty yhtiökokouksessa, jotta osakeyhtiölain 9 luvun 17 §:ää voidaan soveltaa. Mikä tahansa osakkeenomistajien epävirallisessa tapaamisessa tekemä päätös ei ole yhtiökokouksen päätös, eikä näin ollen kuulu pykälän soveltamisalaan. Toiseksi yhtiökokouksen päätöksenteossa tapahtunut muotovirhe ei johda päätöksen päte-

mättömyyteen, jos virheellä ei ole ollut vaikutusta päätöksen sisältöön. Vaikka osakeyhtiölakia täytyy yhtiökokouskäytännönkin osalta noudattaa, on tarpeetonta edellyttää kaikkien muotovaatimusten täydellistä noudattamista, jos kaikesta huolimatta päädytään samaan lopputulokseen. Kolmanneksi on mahdollista, että virheellisen päätöksen puolesta äänestänyt osakkeenomistaja menettää kanneoikeutensa päätöksen moittimiseksi, koska hänen katsotaan hyväksyneen virheellisen menettelyn. Kanneoikeus on sellaisella osakkeenomistajalla, joka on merkitty osakeluetteloon, tai kun osakkeenomistaja on ilmoittanut saantonsa yhtiölle. Kanneoikeus koskee myös sellaisia yhtiökokouksen päätöksiä, jotka on tehty ennen kuin osakkeiden omistusoikeus on siirtynyt osakkeenomistajalle. Kanneoikeus myös loppuu välittömästi, kun osakkeet myydään. Vielä tällä hetkellä kanneoikeus on myös hallituksella, hallituksen yksittäisellä jäsenellä ja toimitusjohtajalla.

Milloin päätös sitten on mitätön ja milloin taas moitteellinen? Laissa on listattu tilanteet, jolloin päätös on mitätön. Mitätön päätös ei pätevädy periaatteessa koskaan. Moitteellista päätöstä taas tulee moittia 3 kuukauden määräajassa, jotta siitä ei tule pätevää. Jos pätemätön päätös ei ole mitätön, on se katsottava ainakin moitteelliseksi. Jää kuitenkin täysin tapauskohtaisesti ratkaistavaksi, onko virheellinen päätös mitätön vai moitteellinen tai jopa pätevä. On selvää, että jos päätöksellä loukataan oleellisesti osakkeenomistajan tai ulkopuolisen etua, on päätös pätemätön. Loukkauksen vakavuus ja olosuhteet huomioiden päätös on joko mitätön tai moitteellinen. Kaikkein vakavimpia loukkauksia, jotka virheellisellä päätöksellä aiheutetaan, on pidettävä mitättöminä. Lievemmissä tapauksissa voidaan katsoa, että pätemättömyys on ainoastaan moitteellista. Rajanveto mitättömyyden ja moitteellisuuden välillä on kuitenkin kuin veteen piirretty viiva. Ei ole mahdollista määritellä tarkkoja rajoja mitättömyyden tai moitteellisuuden välillä. Pätevyyden ja pätemättömyyden välillä rajojen määrittäminen saattaa olla helpompaa mutta ei silti yksiselitteistä. Olenkin tutkielmassani pyrkinyt lähinnä määrittelemään kumpaakin rajaa yleisellä tasolla käyttäen esimerkkejä tilanteista joissa tietynlainen päätös on mitätön tai moitteellinen – pätevä tai pätemätön. On oikeastaan vain mahdollista listata erilaisia tilanteita, jotka aiheuttavat tietyn oikeusseuraamuksen. Mitään yleispätevää määritelmää ei ole mahdollista antaa. Kaikkiin tapauksiin liittyy erityispiirteitä, joita täytyy harkita tapauskohtaisesti.

Pätemättömän päätöksen täytäntöönpanoon liittyvät suurimmat ongelmat. Selkeissä mitättömyystilanteissa ei yleensä ole ongelmia, mutta useimmiten päätöksen virheellisyys ei ole

niin selkeä. Miten yrityksen johdon tulisi päätöstä täytäntöönpanossa suhtautua epäselvyyteen päätöksen pätevydessä? Epäselvässä tilanteessa lähtisin siitä, että yrityksen johdon tulee käyttää kokonaisharkintaa, jossa punnitaan millaista vahinkoa täytäntöönpano tai sen lykkääminen aiheuttaisi, sekä sitä kuinka vakavasta ja merkityksellisestä virheestä on kyse. Mikäli virheellisen päätöksen täytäntöönpanosta aiheutuva haitta yhtiölle tai sen osakkeenomistajille on pieni, tai täytäntöönpanotoimet on myöhemmin suhteellisen helppo peruuttaa, voi yhtiön johto hyvinkin panna myös virheellisen päätöksen täytäntöön jo moiteajan kuluessa. Moiteajan päätyminenhan taas pätevoittää päätöksen, jonka jälkeen päätöksen katsotaan olleen alusta lähtien pätevä. Jos virheellisen päätöksen täytäntöönpanolla ei ole kiire, kannattaa ehdottomasti odottaa moiteajan kulumista umpeen ennen päätöksen täytäntöönpanoa. Toisaalta mitättömä päätöstä ei ainakaan lähtökohtaisesti voida missään tilanteessa panna täytäntöön, koska sellainen päätös ei pätevoidy koskaan. Tätä voidaan perustella myös sillä, että mitättömän päätöksen ollessa kyseessä on oikeudenloukkaus niin suuri, että kokonaisharkinnassa sen täytäntöönpanon aiheuttamat haitat aina ylittäisivät nopeasta täytäntöönpanosta aiheutuvat hyödyt.

Uusi osakeyhtiölaki ei toteutuessaan hallituksen esityksen mukaisena tuo merkittäviä muutoksia nykytilaan. Merkittävimpinä ja lähestulkoon ainoina muutoksina voidaan todeta pidennetyn moiteajan poistaminen, yhdenvertaisuusperiaatteen merkityksen korostaminen, muiden kuin osakkeenomistajan kanneoikeuden poistaminen, sekä mahdollisuus moittaa myös hallituksen tekemää päätöstä. Vuoden mittaisen erityisen moiteajan poistamista voidaan pitää varsin perusteltuna ja järkevänä ratkaisuna. Sen avulla luotu osakkeenomistajien oikeuksien lisäturva ei vastaa sen aiheuttamia haittoja ja ongelmia. Ehkä tämän vuoksi vastaavaa säännöstä ei ole edes ollut esimerkiksi Ruotsissa. Pidennetyn moiteajan poistaminen on myös perusteltua siksi, että ehdotuksessa on myös säädetty selkeästi yhdenvertaisuusperiaatteen vastaiset päätökset mitättömiksi. Tämä ainakin joiltain osin korvaa pidennetystä moiteajasta luopumisen aiheuttamaa aukkoa. Selkeästi yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisen päätöksen säätäminen mitättömäksi ei siitä huolimatta poista mitättömyyden ja moitteenvaivaisuuden välisen rajapinnan epäselvyyttä. Voidaan jopa ajatella sen tekevän siitä entistä epäselvemmän. Missä tilanteessa yhdenvertaisuusperiaatetta on rikottu niin selkeästi, että se aiheuttaa päätöksen mitättömyyden? Jälleen joudutaan odottamaan ensimmäistä korkeimman oikeuden kannanottoa asiaan, eikä siitäkään voida oikeastaan vetää yksiselitteistä kantaa, koska suurin osa tapauksista on niin erilaisia, että niitä täytyy kaikkia harkita tapauskohtaisesti.

Mahdollisuus moittia hallituksen tekemää päätöstä on myös varsin mielenkiintoinen mutta samalla varsin ongelmallinen kysymys. Tämän tutkielman puitteissa siihen ei valitettavasti ole mahdollisuutta tarkemmin paneutua. Kansainvälisesti kyseinen säännös ei ole vieras, sillä ainakin Norjassa, Isossa-Britanniassa ja Yhdysvalloissa on osakkeenomistajalla mahdollisuus ajaa kannetta hallituksen päätöstä vastaan²⁷². Toteutuessaan moiteoikeus saattaa joissain tilanteissa olla varsin hyödyllinen oikeussuojakeino, mutta väärin käytettynä se saattaa johtaa tarpeettomiin viivästyksiin ja ongelmiin yhtiöiden toiminnassa. Tulevaisuus näyttää millaisia vaikutuksia sillä tulee olemaan. Samoin jää nähtäväksi, millaisia vaikutuksia on hallituksen ja toimitusjohtajan kanneoikeuden poistamisella. Käytännössä tätä oikeutta ei ilmeisesti ole voimassa olevan lain aikana juurikaan käytetty. Toisaalta miten hallituksella tai toimitusjohtajalla on mahdollisuus varmistua päätöksen pätevydestä, jos heillä ei ole mahdollisuutta ajaa tuomioistuimessa kannetta sitä vastaan. Tämäkin puoltaa oikeutta panna virheellinen päätös täytäntöön lievistä virheellisyydestä huolimatta.

Osakeyhtiöitä on varsin erikokoisia, täysin erilaisen omistajapohjan omaavia ja erilaisilla periaatteilla toimivia. Kaikilla näillä on vaikutusta siihen, miten yhtiökokouksissa toimitaan. Yhden omistajan yrittäjävetoisessa yrityksessä yhtiökokouksen asema on varmasti hiukan erilainen kuin isossa kansainvälisessä osakeyhtiössä, jonka osakkeenomistajista suuri osa saattaa olla ulkomaalaisia sekä erilaisia instituutioita. Silti kaikkia yhtiöitä koskevat samat säännöt myös pidettäessä yhtiökokousta. On selvää, että yhden tai muutaman osakkeenomistajan yhtiöissä muutosääntöjen noudattaminen ei välttämättä ole niin tärkeää. Toisaalta voidaan ajatella, että tällaisessa yrittäjäpohjalta toimivassa yhtiössä mahdollisesti tapahtuvat oikeudenloukkaukset voivat yksittäisen osakkeenomistajan kannalta olla jopa paljon vakavampia, koska usein kyseessä on osakkeenomistajan elanto ja omaisuus. Tältä pohjalta ajatellen tuntuu oudolta, että samat säännöt periaatteessa koskevat kaikkia yhtiöitä. Toki jo nykyään yhtiökokousta sääteleviä sääntöjä ei tarvitse aina noudattaa sananmukaisesti, mutta tällöin on kyse enemmänkin kaikkien osakkeenomistajien antamasta suostumuksesta menettelylle. Liiallinen joustaminen säännöissä saattaisi helposti johtaa tilanteisiin, joissa osakkeenomistajien tai ulkopuolisten oikeuksia loukattaisiin. Tämäkään ei varmasti olisi toivottava lopputulos.

²⁷² Katso tarkemmin HE 109/2005, s. 30